

Nuorten havainnointi ja haastattelut

Nuorisoasiainkeskus, Helsingin kaupunki

Tutkija Maija Merimaa

8.12.2014

NuHa-raportti

Sisällys

NUORTEN HAVAINNOINTI JA HAASTATTELUT -TUTKIMUKSEN TOTEUTUS... 2	
MITÄ VAPAA-AIKA ON?..... 8	8
ASUINALUEET 10	10
HELSINKI, LIKKUMINEN JA NUORTEN PAIKAT..... 12	12
TEKEMINEN 21	21
NUORTEN SOSIAALISET SUHTEET..... 28	28
SOSIAALINEN MEDIA 36	36
LOMA..... 40	40
NUORET JA RAHA 43	43
TULEVAISUUS..... 48	48
YHTEENVETOA..... 55	55
Lähdeluettelo..... 56	56
LIITE 1. NuHa RuutiExossa – Nuorille esitetyistä väittämistä nousseita huomioita:..... 59	59
LIITE 2. Haastattelupaikat..... 63	63

NUORTEN HAVAINNOINTI JA HAASTATELUT -TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Mitä tarkoittaa onni?

Kaverit, perhe, pidän itsestäni, olen suht itsevarma, tykkää taiteesta ja piirtämisestä, kun teen mitä tykkään, ollaan yhdessä tosi riehakkaita, annetaan tosi outoja lempinimiä, hassutellaan yhdessä.

(Tyttö 13v)

Nuorisosiainkeskuksessa syntyi syksyllä 2013 idea suunnantarkistuksen tueksi tehtävästä laajasta nuorten vapaa-aikaa koskevasta selvityksestä. Näin sai alkunsa nuorten havainnointi- ja haastatteluprojekti NuHa. NuHasta haluttiin koko viraston yhteinen ponnistus ja sen yksinkertainen idea oli jalkauttaa kaikki työntekijät nuorisosiainkeskuksen omien toimipaikkojen ulkopuolelle juttelemaan nuorten kanssa näiden vapaa-ajasta. NuHan tavoitteena oli paitsi kerätä tietoa niin myös vahvistaa nuorisosiainkeskuksen tuntumaa nuorten maailmaan viraston omien seinien ja tapahtumien ulkopuolella.

Nuorten havainnointi ja haastattelu -projektissa (myöhemmin NuHA) 353 nuorisosiainkeskuksen työntekijää aina nuorisoohjaajista IT-tukeen jalkautui työpareittain eri puolille Helsinkiä Haastatteluja tehtiin muun muassa puistoissa, kouluissa, kauppakeskuksissa kuin pienryhmissä. Paikkoja valittaessa kiinnitettiin huomiota siihen, että työpareja jalkautui niin julkisiin (puistot, kirjastot jne.) ja puolijulkisiin (koulut, kauppakeskukset, kahvilat jne.) tiloihin kuin myös suljettuihin ryhmiin (harrastusryhmät, työpajat, järjestöt). Tarkempi lista julkisista ja puolijulkisista haastatteluapaikoista on liitteessä 1. Ryhmät jätettiin liitteestä pois ryhmien jäsenten yksityisyyden suojan takia. haastattelemaan nuoria heidän vapaa-ajastaan. Jalkautumiset tapahtuivat tammi-kesäkuussa 2014 ja niiden ohjeellinen kesto oli noin kaksi tuntia. Ennen jalkautumista kaikki osallistuivat iltapäivän mittaiseen koulutukseen.

Nuha-jalkautumiset kartalla

Työpareja ohjeistettiin aloittamaan jalkautuminen havainnoimalla ensin nuorten olemista tilassa ja nuorten kontaktaa ympäristöönsä. Noin vartin mittaisen havainnoinnin tarkoitus oli orientoida työpareja haastattelua varten.

Havainnoin jälkeen oli haastattelemisen vuoro. Työpareille oli annettu suuntaa-antavaksi tavoitteeksi kohdat kahden tunnin aikana noin kuusi 10 - 20 -vuotiasta nuorta. Työparit saivat itse valita keitä he haastattelivat samoin kuin sen haastattelivatko he nuoria yksin, pareina vain ryhmissä.

Haastattelujen ohjeistus

NuHa:ssa käytettiin avointa haastattelumetodia. Haastatteliijoille ei annettu etukäteen haastattelurunkoa, vaan heitä ohjeistettiin ohjaamaan juttelua vapaa-ajasta nuorten oman puheen mukaan. Tällä metodilla oli tarkoitus saada selville, mistä nuoret itse haluavat puhua kun he puhuvat vapaa-ajastaan.

Täysin vailla ohjeistusta haastattelijat eivät toki olleet. Kaikki nuorisoasiankeskuksen työntekijät osallistuivat ennen jalkautumiseen iltapäivän mittaiseen koulutukseen, jossa heitä ohjeistettiin havainnoimaan ja haastattelemaan. Koulutuksessa työntekijöitä neuvottiin esimerkiksi aloittamaan nuoren kanssa juttelu jollain konkreettisella kysymyksellä, kuten esimerkiksi kysymällä, mitä nuori oli tehnyt eilen/tekemässä tänään. Tästä keskustelua jatkettiin laajemmin nuoren vapaa-aikaan tekemällä jatkokysymyksiä siitä mitä nuori oli kertonut.

Keskustelun ylläpitämisen avuksi työntekijöille oli myös annettu etukäteen viisi eri teemaa, joihin he voivat johdattaa haastattelua. Nämä teemat olivat:

- Nuorten vapaa-aika: kenen kanssa, missä ja mitä tehden
- Suhteet muihin ihmisiin, erityisesti kaverisuhteet
- Kokemus omasta asuinympäristöstä (ja Helsingistä)
- Sosiaalisen median käyttö: kenen kanssa, millä välineillä, kuinka usein
- Mihin nuoret haluavat vaikuttaa, mihin kokevat voivansa vaikuttaa, tulevaisuuden toiveet ja haaveet

Teemat osoittautuivat hyödyllisiksi – vaikka osa nuorista kertoi omasta elämästään melko vapaasti, piti toisilta ”pumpata” enemmän vastauksia. Yleisesti ottaen nuorimpien haastattelut olivat melko tiukkaa kysymys-vastaus -patteristoa, kun taas vanhemmat nuoret vastailivat laajemmin ja kuljettivat itse enemmän keskustelua haluamaansa suuntaan.

Haastatteluja ei nauhoitettu – ohjeena oli, että työparista toisen haastattellessa nuoria, keskittyy toinen keskustelun mahdollisimman tarkkaan kirjaamiseen. Haastattelut pyrittiin kirjoittamaan puhtaaksi mahdollisimman pian, mieluiten joko samana tai seuraavana päivänä.

Kohdatut nuoret

NuHa-haastatteluja tehtiin yhteensä 655 kappaletta. Osa haastatteluista oli yksilö-, osa pari- ja osa ryhmähaastatteluja. Kaikkiaan projektissa keskusteltiin 1012 nuoren kanssa. Ensisijaisesta kohderyhmästä eli 10-20-vuotiaista kohdattiin 985 nuorta, mikä vastaa runsasta 1,5% Helsingin tämän ikäisistä nuorista. Tarkkaa osuutta tosin hämärtää se, että haastatteluista nuorista noin joka viides asui muualla kuin Helsingissä.

NuHa-haastattelut (lkm)

	Yksilö	Pari	Ryhmä
Tyttö	185	114	18
Poika	208	65	22
Seka		21	22
Yhteensä	393	200	62

Haastatteluista 55% oli tyttöjä ja 45% poikia: haastatteluja tehtiin hieman enemmän tyttöjen kuin poikien kanssa, minkä lisäksi tyttöjä haastateltiin poikia useammin pareittain. Suunnilleen yhdeksän kymmenestä haastattelusta osui tavoiteluun 10-20-vuoden ikähaarukkaan ja 60% haastatteluista oli 13-17-vuotiaita. Jäljelle jääneestä kymmenestä prosentista 7% osa oli 20-30 -vuotiaita ja kahdelta prosentilta ikä oli jäänyt kysymättä. Tämän lisäksi projektissa kohdattiin kuusi yhdeksänvuotiaita.

Kohdattujen nuorten ikäjakauma (N=1012)

	10v.	11v.	12v.	13v.	14v.	15v.	16v.	17v.	18v.	19v.	20v.	20+v.	Ei tietoa
Määrä	6	29	72	88	113	125	121	113	128	57	49	21	69
%-osuus	3 %	7 %	9 %	11 %	12 %	12 %	11 %	13 %	6 %	5 %	2 %	7 %	2 %

Haastatteluista nuorista 79% asui Helsingissä ja 90% pääkaupunkiseudulla. Joka kymmenes haastateltu oli muualta Suomesta ja kaksi Tallinnasta. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvia nuoria kohdattiin lähinnä Helsingin keskustassa tehdyissä haastatteluissa.

Kohdatut nuoret on valittu sattumanvaraisesti. Ainoa ohje haastateltavien valintaan oli keskittyminen 10-20-vuoden ikähaarukkaan, mutta muuten haastateltavat saivat itse valita lähestyivätkö nörttiä, punkkaria, tyttöä, poikaa, porukkaa tai yksin olijaa. Kohdatuilta nuorilta kysyttiin taustatietoina ikä ja asuinpaikka, minkä lisäksi työpari kirjasi ylös havainnoimansa sukupuolen.

Aineiston edustavuudesta huolehdittiin jalkautumalla erilaisiin paikkoihin eri puolille kaupunkia sekä luottamalla siihen, että keskenään erilaiset työntekijät myös valitsevat haastateltavikseen erilaisia nuoria. Kun aineiston havaittiin painottuvan tyttöihin, kehoitettiin kevään viimeisiin koulutuksiin osallistuneita haastattelihoita kiinnittämään enemmän huomiota poikiin.

Suunnitteluvaiheessa tehty hypoteesi osoittautui paikkansapitäväksi – erilaiset haastattelijat kohtasivat erilaisia nuoria. Haastatteluissa pääsevät ääneen niin skeittarit ja seurakuntanuoret kuin kotihiiret ja urheilijatkin. Edustettuina ovat lukiolaiset ja ammattikoululaiset, ala-asteet ja yläasteet. Tavatut nuoret asuivat niin omillaan kuin yhden, kahden tai useamman huoltajan kanssa ja heidän juurensa olivat Suomen rajojen sisällä, niiden ulkopuolella tai sekä-että.

Kerätty aineisto on sattumanvarainen. Erilaisten nuoriryhmien tilastollista edustavuutta aineistossa ei pystytä takaamaan, mutta tämä ei ollut tavoitteenakaan. Sen sijaan tavoitteena oli kohdata kirjava joukko vapaa-aikaansa Helsingissä viettäviä nuoria. Tämä tavoite täyttyi erinomaisesti.

Aineiston analyysi

NuHa-projekti tuotti runsaasti aineistoa ja ajankäytöllisistä syistä analyysissa päätettiin keskittyä haastattelumateriaalin analysointiin. Havainnointiraportit olivat myös kiintoisaa luettavaa, mutta niiden syvällisempi analyysi olisi vaatinut runsaammin aikaa.

NuHa-haastatteluja ei nauhoitettu vaan haastatteluista kirjoitettiin muistiinpanot. Muistiinpanoissa pyrittiin toistamaan tapahtunut haastattelu siten kuin se oli tapahtunut, ei esittämään siitä tiivistelmää tai tulkintaa. Suurin osa raporteista olikin kirjoitettu keskustelumuotoon. Halutessaan henkilökunta sai myös kirjata haastatteluraportin loppuun omia havaintojaan ja kokemuksiaan.

Kerätty aineisto tallennettiin Atlas.ti-tietokantaan, jossa haastattelut koodattiin haastateltavien nuorten taustatietojen (ikä, sukupuoli, asuinpaikka) ja haastattelujen tekohetken, paikan ja haastattelussa kohdattujen nuorten määrän mukaan. Koodit mahdollistivat esimerkiksi tietyn ikäisten tai tietyllä alueella asuvien nuorten tarkastelun erikseen.

NuHa-prosessissa käytettiin aineistolähtöistä lähestymistapaa. Tarkempia tutkimusteemoja ruvettiin hahmottelemaan kun noin kolmannes työpajasta oli toimittanut raporttinsa. Tutkimusteemoja työstettiin huhtikuussa kahdessa koko viraston työntekijöille avoimessa työpajassa. Näissä pajoissa luettiin saapuneita raportteja, pohdittiin mistä raporteissa puhutaan ja millaisia kysymyksiä aineisto herättää.

Pajojen pohjalta valikoitui kymmenkunta erilaista tutkimusteemaa. Näin laajaa fokusta ei kuitenkaan pidetty mielekkäänä ja lopulta NuHa-työryhmä valitsi teemoista viisi, joiden pohjalta järjestettiin elokuussa viisi kaikille viraston työntekijöille avointa analyysipajaa.

Valitut teemat olivat: asuinalueet, nuorten paikat, tekeminen, loma ja raha. Näistä lomaa, asuinalueita ja rahaa koskevat maininnat koodattiin Atlas.ti-ohjelmassa siten, että teemoja koskevia mainintoja voitiin tarkastella erikseen. Tekeminen ja paikat limittyivät lähes kaikkeen puheeseen, joten niitä ei koodattu aineistoon. Sen sijaan harrastamista koskevalle puheelle annettiin Atlaksessa oma koodinsa.

Elokuun pidettiin viisi työpajaa, joissa käsiteltiin NuHa-aineistoa. Pajoihin osallistui Viidessä pajassa oli jokaisessa oma teemansa. Eniten osallistujia oli asuinalue- ja rahapajoissa, joissa kummassakin oli yli kolmekymmentä osanottajaa.

Aineisto oli käsittelyä varten jaettu nippuihin haastateltujen nuorten iän ja suurpiirin mukaan. Nuorten runsaasta määrästä johtuen Itä-Helsinki jaettiin kahtia Vuosaareen ja muuhun Itäiseen suurpiiriin. Haastatteluja käsiteltiin pajoissa kokonaisuuksina, jotta teemoja koskevia kommentteja voitiin tarkastella annettujen haastattelujen konteksteissa.

Pajojen tehtävänto oli kahtalainen. Yhtäältä pajoissa laskettiin mainintoja esimerkiksi erilaisista hengailupaikoista. Toiseksi pajoihin osallistuneita kehoitettiin pohtimaan millaisia ajatuksia heidän lukemansa haastattelut olivat herättäneet.

Yksilötyöskentelyn jälkeen työpajoihin osallistuneet jaettiin ryhmiin keskustelemaan havainnoistaan. Keskusteluryhmät koottiin siten, että samanikäisten nuorten haastatteluja lukeneet koottiin yhteen. Poikkeuksen tästä muodosti asuinaluepaja, jossa ryhmät koottiin asuinalueiden mukaan.

Pajojen jälkeen vastuu havaintojen koonnista, aineiston yksityiskohtaisemmasta tarkastelusta ja tulosten raportoinnista siirtyi tutkijalle. Prosessissa hyödynnettiin Atlas.ti -ohjelman mahdollisuutta tehdä aineistoa koskevia hakuja. Pajoissa käydyn keskustelun perusteella aineistoon lisättiin koodisanoja (tulevaisuuden suunnitelmat, alkoholi ja päihteet, kaveriporukat, perhe, reviiiri). Haastattelukokonaisuuksien analysoinnin sijaan analyysi painottui tässä vaiheessa yksittäisistä teemoista saatujen kommenttien läpikäyntiin.

Tutkijan koonnissa pajojen ja tutkijan havaintoja on peilattu koko ajan toisiinsa. Pajojen anti oli koottuna Excel-tiedostoon ja laadullisen pohdinnan tulokset ovat raportin liitteenä. Laskemisen tuloksia käytettiin aineiston tukena, mutta koska NuHa-aineisto oli luonteeltaan kvalitatiivista ja laskujen tulokset vain suuntaa-antavia, päätettiin numerotaulukot jättää pois lopullisesta raportista väärin tulkintojen välttämiseksi.

Selvityksen viimein vaihe oli aineistosta tehtyjen havaintojen altistaminen nuorten kommentoinnille. Aineiston pohjalta muokattiin satakunta erilaista nuorten vapaa-aikaa koskevaa väittämää, jotka sijoitettiin viiden eri teeman (tekeminen, paikat, raha, loma, asuinalue). Väittämistä tehtiin webropol-sovellus, johon nuoret saivat vastata Ruutiexpossa 30.10.2014. Siellä väittämiin vastasi kaikkiaan 88 nuorta. Lisäksi Ruutiexpossa järjestettiin neljä työpajaa, joissa pajoihin osallistuneet 22 nuorta keskustelivat väittämistä. Tulokset kertovat tehtyjen havaintojen tilastollisesta yleisyydestä ja vahvistavat kuvaa monenkirjavasta nuoruudesta. Väittämät ja niiden vastaukset ovat liitteessä 1.

Aineiston heikkoudet, vahvuudet ja sen mahdollisuudet

Kerätyssä aineistossa oli vahvuutensa ja heikkoutensa. Aineiston vahvuus on nuorten oma ääni – nuorilta kysyttiin heidän vapaa-ajastaan ilman etukäteen lukkoon lyötyä tulkintakehystä tai fokusta ja kuultiin mitä he itse halusivat kertoa.

Aineisto oli laajuudessaan poikkeuksellinen. Sen runsaassa kuudessa ja puolessa sadassa haastattelussa äänensä sai kuuluviin yli tuhat nuorta. Tätä voi pitää Suomen mittakaavassa poikkeuksellisena aineistona. Aineiston keruuseen osallistuneet 353 työntekijää toivat moniäänisyyden myös haastatteluun – aineistoa ei dominoi yhden tai muutaman haastattelijan persoonallisuus, vaan sen muotoutumiseen on myötävaikuttanut satoja eri näkemyksiä. Siten aineisto on luonteeltaan poikkeuksellisen rikas, monipuolinen ja moniääninen.

Kerätyn aineiston kirjavuus oli sekä sen rikkaus että heikkous. Haastattelujen mitta vaihteli vajaasta kymmenestä yksirivisen vastauksen tuottaneesta kysymyksestä muutaman sivun keskusteleviin kohtaamisiin. Haastattelujen yhteismitattomuudesta johtuen aineisto ei ole soveltunut vertailevaan tutkimukseen. Siten asioiden mainitsematta jättämisen voinut päätellä kertovan, ettei asia koskisi nuoren elämää Saattoi vain olla, ettei nuori tässä kontekstissa, tällä hetkellä, näiden haastattelijoiden kanssa jutellessaan sattunut tuomaan sitä esiin.

Aineisto käsittelee vain vähän nuoren elämän kipupisteitä. Lyhyet kohtaamiset haastattelijoiden kanssa olivat kevyen, positiivisen juttelun sävyttämiä eivätkä nuoret kääntäneet keskusteluja terapiaistunnoiksi taikka keskittyneet valittamiseen. He kertoivat itsestään tekijöinä, toiminnassa, siitä miten he päivänsä koulun ulkopuolella täyttävät.

NuHa-haastattelujen aineisto eroaakin usein hieman huolen sävyttämästä nuorisotutkimuksesta positiivisuudellaan. Osittain ero johtuu aiheesta: vapaa-ajasta kysyminen ja teeman lähestyminen tekeminen edellä ohjaa keskustelua positiiviseen suuntaan. Annetussa kontekstissa nuorten oli luontevampaa kertoa siitä, mitä on tehnyt kuin siitä, mitä olisi halunnut tehdä, mutta ei jostain syystä ole voinut. Siten aineisto painottuu enemmän nuorten vapaa-ajan mahdollisuuksiin kuin sen rajoihin.

NuHa-aineistossa nuoret näyttäytyvät toimijoina. Aineisto korostaa nuoren omaa päätäntävaltaa omasta ajankäytöstään ja omaa elämäänsä kokevista valinnoista. Haastattelujen nuoret päättävät mitä tekevät, missä ovat ja kenen kanssa. Heidän aikansa ei ole muiden määrittämää. Jopa lastenkodissa asuva nuori korosti lastenkotiin muuttoa omana valintanaan. Hän oli itse halunnut pois huonoista kotioiloistaan ja oli päätökseensä tyytyväinen.

Positiivisuus ja oman tekijyyden korostaminen ei tarkoita rakenteiden täydellistä näkymättömyyttä. Nuoret puhuivat liikennevälineiden ja taloudellisten resurssien merkityksestä vapaa-ajalleen. Perhe vilahteli toistuvasti haastattelujen taustalla tavallaan näkymättömänä, mutta kuitenkin merkityksellisenä taustarakenteena. Tulevaisuuden suunnitelmia sivuttaessa nuori asemoi itseään ja omia mahdollisuuksiaan suhteessa yhteiskuntaan.

Esitellessäni NuHa-aineiston antia seminaareissa, minulta on kysytty, onko todellakin noin. Ovatko nuoret noin aktiivisia? Miten aineisto on valikoitunut, olemmeko tavoittaneet vain niitä pärjääviä nuoria? Kommentteja värittää epäily positiivisten tulosten paikkansapitävyydestä. Kertovatko nämä todella Helsingistä, samasta kaupungista, jossa nuorisojengin väkivaltaisuudet nousivat ykköspuheenaiheeksi vain kuukausia haastattelujen jälkeen?

Itse en osoittaisi syyttävällä sormella aineiston edustavuuden suuntaan. Kohtasimme erilaisia nuoria – oli lastenkotitaustaa, puuttuvia vanhempia, taloudellista huolta, psyykkisiä ongelmia, hieittäviä perhesuhteita. Silti haastattelujen sävy oli pääsääntöisesti positiivinen. Tässä suhteessa aineiston poikkeaa monista hyvinvoinnin tutkimuksista, joissa pääpainoa on usein hyvinvoinnin ongelmakohtien ja hyvinvoinnin puutteiden kartoittamisessa Nuorten osalta tällaista tilastotietoa on kerätty syksyllä julkaistuu hyvinvointikertomukseen (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/), josta löytyy mm. tilastollinen tieto koulutuksen ulkopuolelle jääneistä tai vailla läheisiä ystäviä olevista nuorista.

Tulkitsen NuHa-aineiston hieman poikkeuksellisen positiivisuuden johtuvan kahdesta asiasta. Jo mainitut haastattelujen aihepiiri ja kohtaamisten lyhyys saattoivat ohjata nuoria puhumaan positiivisesti. Ja toiseksi. Vaikka nuorison ongelmia ei tule vähätellä ja osa helsinkiläisistä nuorista voi huonosti, valtaosan elämä kulkee melko mukavasti. Suurimmalla osalla helsinkiläisistä nuorista on kavereita, tekemistä ja rakastava perhe. NuHa ei tyhjennä helsinkiläisten nuorten vapaa-ajan pakkaa, mutta se tuo keskusteluun yhden näkökulman. Ja se näkökulma on positiivinen.

MITÄ VAPAA-AIKA ON?

Kun ei ole koulussa tai töissä niin on vapaa-ajalla.

(Tyttö, 16v)

Kuinka kauan sä treenaat päivässä?

Pari treeniä päivässä noin 3-5 tai 6 tuntia. Maajoukkueason urheilua.

Sä et pidä sitä vapaa-aikana?

Se ei ole vapaa-aikaa. Vapaa-aika on se kun ei tarvitse tehdä mitään.

(Tyttö, 23v)

Vapaa-aikaa on että pääsee koulusta.... ...koulukin voi olla vapaa-aikaa, niin kauan on hauskaa, niin se voi olla vaikka koulussa.

(Tyttö, 13v)

Vapaa-aika on ensi kuulemalla selkeä sana. Kaikilla on käsitys siitä, mitä vapaa-aika tarkoittaa. Nuorten miellelyhtymät vapaa-ajasta ovat yleensä positiivisia ja vapaa-ajan merkitystä pidetään nuorille erityisen tärkeänä (Määttä & Tolonen 2011, 5). Jaettu näkemys vapaa-ajasta positiivisena ei kuitenkaan tarkoita, että käsitys vapaa-ajasta olisi sama aina ja kaikille (ks. Anttila 2011, 22). Nuorten havainnointi- ja haastatteluprojektissa (NuHa) päätettiin tietoisesti jättää vapaa-ajan määrittely nuorille itselleen ja annettiin nuorten itse päättää, mistä he puhuvat kun he puhuvat vapaa-ajasta.

Nuorten haastatteluista paljastui kolme erilaista vapaa-aika käsitystä. Ensimmäisen näkemyksen mukaan vapaa-aikaa on kaikki se aika, jolloin ei olla koulussa tai töissä. Näkemyksessä vapaa-aika on tiukasti sidottu fyysiseen tilaan ja tämän näkemyksen perusteella jopa läksyjen luku voidaan ymmärtää vapaa-ajaksi, sillä se tapahtuu vapaavalintaisen ajankohtana, vapaavalintaisessa paikassa ja vapaaehtoiseen tahtiin koulun ulkopuolella. Näkemys vapaa-ajasta koulun ulkopuolelle jäävänä aikana onkin nykynuorten keskuudessa tyypillinen (Määttä & Tolonen 2011, 5).

Tämä ei kuitenkaan ollut ainoa näkemys. Toisesta näkökulmasta vapaa-ajaksi määrittyi ainoastaan se aika, jolloin nuori sai olla vapaasti ja jonka hän sai käyttää sillä hetkellä haluamallaan tavalla. Tästä näkökulmasta läksyjen ja kotitöiden parissa vietetty aika ei ollut vapaa-aikaa. Eikä sitä ollut myöskään säännöllisissä, sitoutumista vaativissa harrastuksissa vietetty aika. Ei, vaikka harrastuksessa oli kyse nuoren omasta tahdosta. Näkemys korosti vapaa-aikaa nimenomaan vapautena, nuoren omana rakenteista vapaana aikana.

Kolmas tapa ymmärtää vapaa-aika poikkesi selkeästi kahdesta ensimmäisestä. Siinä vapaa-ajan kriteeriksi nousi nuoren kokemus – vapaa-ajasta oli kyse, jos nuorella oli kivaa. Esimerkiksi ohjatuista säännöllisistä harrastuksista kysyttäessä saatettiin vastata, että ne ovat vapaa-aikaa, sillä ne ovat ”sitä mitä haluaa tehdä”. Jopa koulu saattoi kuulua vapaa-aikaan, mikäli nuori koki koulunkäynnin antoisaksi. Tässä määrittelyssä vapaa-aika ei ollut sidottu paikkaan eikä vapauteen vaan nuoren omiin tunteisiin.

Kolme eri käsitystä vapaa-ajasta valottavat vapaa-ajan eri puolia. Vapaa-aika on aikaa, jonka käytöstä määrätään itse. Vapaa-aika tapahtuu itse valituissa tiloissa ja itse valitussa rytmissä. Pakollinen tekeminen ei ole vapaa-aikaa, mutta pakollisen määrittely vaihtelee kattaen niukimmillaan vain koulutunnit ja ulottuun laajimmillaan vapaavalintaisiin, mutta säännöllistä osallistumista edellyttäviin harrastuksiin. Ja kolmanneksi: vaikka vapaa-aika on vapaa velvollisuuksista, se ei ole vapaa odotuksista.

Vapaa-ajan odotukset

*On. Vapaa-aikaa on ihan hyvin. Ja kaverit kuuluu vapaa-aikaan.
(Tyttö, ei ikätietoa)*

H: Mikä sinulle on tärkeää vapaa-ajassa?

*N: Rentoutuminen ja että se on erilaista kuin työssä käyminen.
(Poika 19v)*

Nuoret sekä arvostavat vapaa-aikaa että odottavat siltä paljon (Määttä ja Tolonen 2011, 5). Korkeat odotukset näyttävät myös täyttyvän kohtuullisesti: vuoden 2012 nuorisobarometrissä suomalaiset nuoret arvioivat tyytyväisyyttään omaan vapaa-aikaansa keskimäärin kouluarvosanalla kahdeksan (Myllyniemi 2012). NuHa-haastattelujen kautta on kiintoisaa tarkastella, mitä helsinkiläisnuoret vapaa-ajaltaan odottavat ja mikä tekee vapaa-ajasta hyvää vapaa-aikaa.

Haastatteluissa ei kysytty suoraan, mitä nuoret vapaa-ajaltaan haluavat tai millaista on nuorten mielestä ”hyvä” vapaa-aika. Tästä huolimatta, jonkinlaisia normatiivisia hyvän vapaa-ajan elementtejä oli havaittavissa haastattelujen taustalta. Haastattelujen perusteella vapaa-ajalta odotettiin ennen kaikkea vapautta päättää sen käytöstä itse, mahdollisuuksia tehdä ja kavereita, joiden kanssa olla. Kääntäen – vapaa-aika, jonka käytöstä määrää joku muu, jonka viettoon ei tarjoudu mahdollisuuksia tai jonka nuori on pakotettu viettämään yksin, ei nuorten mielestä ole tyydyttävää vapaa-aikaa.

Vapaa-ajan tarkoitus oli myös selkeä: vapaa-ajan tuli olla kivaa. Kivan voimakas korostuminen oli varsin kiinnostavaa; jos vapaa-aika ei hahmotukaan vapautena velvollisuuksista vaan tylsyyden vastakohtana, mitä tämä tarkoittaa? Kertooko kivan yhdistymien vapaa-aikaan koulun ja töiden näkemisestä pakkopullana? Vai onko niin, että vapaa-aika ja velvollisuudet eivät välttämättä määrity kahdeksi erilliseksi sfääriksi ja olennaisempaa kuin ”olla vapaalla” on tehdä sellaista mikä kiinnostaa ja mistä tykkää, riippumatta siitä tapahtuuko se vapaa-ajan vai velvollisuuksien kontekstissa? Onko meillä kasvamassa sukupolvi, jolle ero työn ja vapaa-ajan välillä ei olekaan yhtä merkitsevä kuin heidän vanhempilleen?

Ennen innostumista on kuitenkin todettava, että huomattavasti tyypillisempää kuin ymmärtää vapaa-aika ”kivan” kautta oli vapaa-ajan näkeminen koulun ja töiden ulkopuolisena aikana (ks. Tolonen & Määttä 2011). Silti, vaikka kiva ei merkitsisikään nuoren puheessa raja vapaa-ajan ja muun ajan välillä, pyrkimys ”kivaan” ohjaa vahvasti nuorten vapaa-ajan valintoja. Tosin odotus ”kivasta” ei tarkoittanut hedonista ”kaikki nyt heti mulle” -asennetta, vaan nuorten keskuudessa oli havaittavissa esimerkiksi valmiutta tehdä töitä kivojen asioiden mahdollistamiseksi myöhemmin.

Se mikä on ”kivaa” riippuu nuoresta. Yhdestä on kivaa katsoa elokuvia, toinen istuu mieluiten kahvilassa, kolmas haluaa käydä jossain, neljäs harrastaa, viides opiskella, kuudes tykkää shoppailla ja seitsemänneistä on kaikkein mukavinta vain olla. Haastattelujen perusteella on mahdotonta nostaa yhtään yksittäistä asiaa yleispäteväksi, kaikkia nuoria koskevaksi ”kivan” mittariksi ja nuorisotyössä tulisi siten olla tietoinen siitä, millaista kivaa milloinkin ollaan rakentamassa. Selvää kuitenkin oli, että huomattavan suurelle osalle helsinkiläisistä nuorista kivaan vapaa-aikaan kuuluivat kaverit. On kivaa kun on vapaa-aikaa ja vapaa-ajalla on kivaa kun näkee kavereita.

ASUINALUEET

H: No mikäs siellä on parasta, onks siel kiva asua?

N: Ihan on. Siel on kivoi kallioita mis voi olla.

(Poika 11v)

H: Onko täällä tarvittavat jutut, vai tuleeko käytyä keskustasta?

N: On tää ihan hyvä. Täällä ollaan oltu ja ollaan melkeen aina, ei oikeen jakseta lähteä muualle. Keskustaan ei ole tarvetta lähteä, paitsi ehkä joskus johonki kaupaan.

(Poika 16v)

H: Mitä mieltä sä olet sun asuinympäristöstä? Tykkäätkö sä siitä?

N: Mun asuinympäristössä on kaikki lähellä, se on hyvä. Liikenneyhteydet ok, kuten muutkin asiat on lähellä.

(Poika 14v)

Pääkaupungin sosiaalinen eriytyminen puhuttaa. Helsingin aikanaan suhteellisen tasainen sosioekonominen rakenne on alkanut murentua ja alueet eroavat toisistaan sosioekonomisilla mittareilla jo varsin merkittävästi. Mediassa eniten huomiota on saanut vieraskielisten keskittyminen tietyille asuinalueille, mutta myös erot koulutus- ja tulotasossa ovat kasvaneet. (Vilkama & al., 2014.) Nuorten arkea koskettaa erityisesti koulujen eriytyminen kasvaneen valinnanvapauden kylkiäisenä (Bernelius 2013).

Etenkin omassa lähikoulussaan opiskelevat nuoret viettävät runsaasti aikaa lähiympäristössään, joten alueelliset erot heijastuvat erityisesti nuorten arkeen. Tästä huolimatta sosioekonomiset todellisuudet eivät kuuluneet nuorten puhuessa omista asuinalueistaan. Haastattelujen perusteella helsinkiläiset nuoret niin idästä länteen kuin pohjoisesta etelään kuvailivat omaa asuinalueitaan tyypillisimmin termillä ”ihan kiva”. Suuri enemmistö nuorista vaikutti viihtyvän omalla asuinalueellaan eikä kaivannut sieltä pois. Asuinalue oli nuorille arkipäiväisen elämän konteksti, joka hyväksyttiin sellaisen kuin se oli, riippumatta siitä, miltä se sosioekonomisilla mittareilla näytti.

H: Millanen asuinpaikka teil on? Mikä on hyvää ja mikä huonoa?

P: Rauhallinen paikka ja meil on oma talo. Ei paljoa porukkaa ja saa olla rauhas. Meil on oma piha ja lähel on metsää mis voi tehdä juttui. Mopol pääsee kulkee hyvin kaikkialle.

T: Töölös on aika vilkast ja siin on lähel Ooppera ja Kisis. Pääsen helposti keskustaan ja parasta on se et on helppo mennä mihin vaa. Sit voi myös mennä puistoo Töölönrantaan kävelee, jos halua olla rauhas ja luonnos.

(Poika 16v ja tyttö 17v)

Kysyttäessä tarkemmin nuorten mielipiteitä asuinalueistaan kävi ilmi, että nuorille tärkeitä asioita asuinalueella ovat kaverit, tekemisen mahdollisuudet, hengailu- ja liikuntapaikat sekä liikenneyhteydet. Enimmäkseen edellä mainittujen asioiden koettiin olevan hyvin omalla asuinalueella, mutta myös nuorille sopivien tilojen puuttuminen ja puutteelliset mahdollisuudet tehdä/harrastaa nousivat esiin puhuttaessa asuinalueista. Lisäksi koulua oman alueensa ulkopuolella käyvät taikka äskettäin alueelle muuttaneet nuoret kertoivat ajan käyvän kotinurkilla pitkäksi kavereiden ollessa toisaalla. Kautta Helsingin nuoret toivovat asuinalueilleen enemmän mahdollisuuksia tehdä ja tiloja, joissa olla. Tarvetta tiloille oli etenkin talvella ja iltaisin.

Negatiivisina asioina puheessa nousivat esiin humalaiset aikuiset, paikkojen sotkuisuus ja huonokuntoisuus. Erityisesti ala- ja yläasteikäiset nuoret kokivat päihtyneiden aikuisten läsnäolon pelottavana, kun taas tätä vanhemmat nuoret eivät aikuisten juomista enää kommentoineet. Humalaisia koskevia mainintoja esitettiin ympäri kaupunkia, kun taas paikkojen ränsistyneisyys kirvoitti kommentteja erityisesti koillisessa ja idässä. Asuinalueiden arkkitehtuuria tai esteettisyyttä ei kommentoitu sen enempää hyvässä kuin pahassakaan.

H: Mikä sitten nyppii Vuosaassa?

N: No urheilun näkökulmasta tarvittaisi uusia urheilutiloja ja kenttiä. Nythän tonne rakennetaan uutta, mutta vanhoista pitäisi pitää huolta. Kenttiä pitäisi olla enemmän tai ainakin että ne olis paremmassa kunnossa esim. koriskentät. Ei muuta.

(Poika 15v)

H: Jos voisit vaikuttaa lähialueeseesi, muuttaa/ kehittää jotain tmv, mitä tekisit/ toivoisit?

N: Heittäisin känniläiset ja narkkarit meneen.

H: Onko niitä paljon ja häiritseeks ne sua?

N: Joo, niitten lähel ei uskalla olla.

(Poika 13v)

Vaikka haastattelujen perusteella enemmistö nuorista viihtyi asuinalueellaan ja valituksen aiheet olivat nuorille ”sivuseikkoja”, kuului kuorossa myös soraääniä. Muutama nuori sanoi suoraan, ettei asuinalueella hänen mielestään ollut yhtään mitään hyvää, ei ainakaan mitään muuta kuin sieltä pois kuljettavat liikennevälineet. Kommentteja värjivät kertomukset humalaisista, paikkojen rikkomisesta ja tavaroiden varastamisesta sekä toisaalta tylsyydestä. Negatiivinen näkemys omasta asuinalueesta liittyi useimmiten nuoren epämiellyttäväksi kokemaan sosiaaliseen ympäristöön, mutta viihtymättömyyden toista puolta edusti kokemus sosioekonomisesti hyvästä asuinalueesta virikkeettömänä ja vaikeasti saavutettavana.

H: Mikä on hyvin alueellasi?

N1: *Ei tääl oo mitään hyvin, kaikki rikotaan, asiat on huonosti*

N2: *Joo, toi tekonurmikin yritettiin polttaa. (Näyttää kohdan josta poltettu) Sit kaikkee sotketaan ja pöllitään.*

(Kaksi poikaa 14v ja 15v)

H: Mitä huonoja asioita on alueella?

N: Ei ole niin paljon kavereita siellä.

(Tyttö 13v)

Erot nuorten tavoissa puhua asuinalueestaan olivat pieniä, mutta jotain merkkejä erilaisista kaupunkikokemuksista oli havaittavissa. Monet pohjoisessa ja koillisessa asuvat nuoret kokivat etäisyydet pitkiksi ja pysyttelevät siksi muita enemmän kotikulmilla. Etelän nuorten puheessa korostuivat kahvilat ja kuluttaminen eikä hintataso vaikuttanut valintoihin. Läntisen Helsingin nuorten reviiiri venyi Espooseen, kun taas idän nuoret kokoontuivat Itäkeskukseen.

Muutama haastateltava korosti paikallisidentiteettiään, tehden selkeän eron oman alueensa ja muiden alueiden välille. Alueidentiteettien korostaminen viittaa siihen, että vaikka nuoret asuinpaikasta riippumatta pääsääntöisesti arvostivat osaa asuinaluettaan, olivat he kuitenkin varsin tietoisia alueiden välisistä eroista. Kiinnostavaa oli, ettei nuorten näkökulmasta etelä suinkaan edustanut ainoaa tavoiteltavaa todellisuutta, vaan nuoret kokivat ylpeyttä katu-

uskottavasta Kontulasta taikka Kannelmäestä. Asuinalueesta on tullut osalle nuorista osa identiteettiä, ja siten asuinalueen paikallisella kulttuurilla ja asuinalueeseen liittyvillä mielikuvilla on merkitystä heidän minäkuvalleen.

*Kaverit mä oon tuntenut tuntenut lapsuudesta saakka. Ne on samoista piireistä, joo. Oon nytkin kotikulmilla, mä oon kantsulainen. Ja tuun aina olemaankin.
(Poika 18v)*

Aineiston heterogeenisyys ei mahdollistanut alueellisten nuorisokulttuurien välisten erojen syvällistä tarkastelua. Kaikilta alueilta haastatelluista nuorista löytyi kuitenkin sekä hengailijoita että aktiiviharrastajia. Myös nuorten reviiirin koko riippui lähinnä nuoren ja hänen kavereidensa kiinnostuksen kohteista. NuHan perusteella vaikuttaakin, että asuinaluetta enemmän nuorten tapoja olla ja nuoren määrittävät hänen sosiaaliset suhteensa. Sinänsä olisi kuitenkin kiinnostavaa tutkia synnyttääkö asuinalueiden kasvava eriytyminen paikallisia nuorisokulttuureja, jotka vaikuttavat esimerkiksi nuorten koulutuspäätöksiin vai selittyvätkö esimerkiksi alueelliset erot nuorten lukioihin hakeutumisissa muiden asioiden kautta.

Paikallisuuden korostuminen herättää kysymyksiä siitä, miten asuinalueensa kokevat kahdella eri alueella asuvat eroperheiden nuoret. Tähän NuHa-aineisto ei kuitenkaan tarjoa vastauksia, sillä nuoret eivät itse ottaneet esiin kahden asuinalueen problematiikkaa. Syitä tälle voi arvailla – ehkä kahden alueen välillä liikkuvien nuorten vanhemmista toinen oli jäänyt entiselle asuinalueelle ja nuori siten koki tämän alueen ensisijaiseksi kodikseen. Toisaalta, haastattelut olivat avoimia eikä asuinalue ehkä samalla tavalla keskusteluttanut nuorta, joka jakoi aikansa tasan eri kaupunginosien välillä.

Kaiken kaikkiaan nuorten haastattelujen kertoma eroaa tilastojen kuvaamasta. Siinä missä tilastot kertovat alueellisista eroista, puheet kertoivat toiveiden yhtäläisyyksistä. Riippumatta siitä, missä päin Helsinkiä nuoret asuvat he kaipaavat lähiympäristöltään samankaltaisia asioita ja kokevat samankaltaiset asiat asuinalueella epämiellyttävinä. Sen sijaan naapureiden ihonväri taikka tulotaso eivät nuoria näyttäneet kiinnostavan. Nuoria on monenlaisia, niin Helsingissä kuin sen osa-alueillakin. Vaikka tilastojen valossa näkyvää eriarvoistumiskehitystä ei ole syytä vähätellä, ei asuinalue paljasta yksittäisestä nuoresta postinumeroa enempää.

HELSINKI, LIKKUMINEN JA NUORTEN PAIKAT

H: Muuttaisitko Helsinkiä ja miten?

N: Vanha ihana tuttu Helsinki, en mä muuttas mitään.

(Tyttö 14v)

Haluan mennä takas Lontooseen, siellä on kaikki parempaa. Olen asunut siellä ennen, kaikki on siellä parempaa.

(Tyttö 12v)

H: Mitkä asiat on Helsingissä hyvin?

N: Täällä on tilaa olla. On paljon paikkoja, mihin mennä. Voi mennä vaan kattomaan.

(Poika 16v)

Haastatelluista nuorista 78% asui Helsingissä. Nuoret kuvasivat kotikaupunkiaan tyypillisesti rauhalliseksi, turvalliseksi ja monipuoliseksi. Helsingin luonnonläheisyys keräsi kiitosta,

mutta viheralueita kaivattiin kaupunkiin myös lisää. Kritiikkiä keräsivät nuorille sopivien tilojen puute, kallis hintataso sekä roskaisuus ja paikkojen huonokuntoisuus. Roskaisuutta lukuun ottamatta nuoret eivät kommentoineet kaupungin esteettisiä puolia lainkaan. Nuorten suhtautuminen Helsinkiin komppasi siten viimeaikaisten kansainvälisten kaupunkivertailujen positiivisia tuloksia (ks. Manninen 2013, 203-210).

Eittämättä nuorten näkemystä Helsingistä väritti heidän käsityksenä vaihtoehtoisesta asuinpaikastaan. Tyypillisin referenssi Helsingille oli suomalainen pikkupaikkakunta, jota luonnehti nuorten mielikuvissa loputon pitkästyneisyys. Tässä vertailussa Helsinki näyttäytyi virikkeellisenä mahdollisuuksien runsaudensarvena – pääkaupunki sai kiitosta niin harrastustarjonnan kirjosta kuin tapahtumien paljoudesta. Sosiaalisten piirien laajuus, mahdollisuus kohdata erilaisia ihmisiä ja löytää alakulttuureja sekä ihmispaljouden tuoma anonymiteetti koettiin positiivisina. Nuorten näkökulmasta katsottuna Helsingissä voi tehdä kaikenlaista ja hengenheimolaisia löytyy myös hieman valtavirrasta poikkeaville.

H: Mikä Helsingissä on hyvää nuorille?

N: No varmaan valinnan vapaus. Tääl on tosi paljon erilaista tarjolla. samanmielistä kaikille mahdollista löytää. Pienimmissä kaupungeissa on vain yksi nuorisoryhmä, johon lyöttäytyä. (Poika 19v)

Osittain Helsingin saamassa kiitoksessa näkyy ajatus siitä, että muualla Suomessa nuorten asiat olisivat huonommin. Helsinkiä globaalissa mittakaavassa tarkastelevat sen sijaan kuvasivat Helsinkiä todellisiin metropoleihin verrattuna pieneksi ja pysähtyneeksi. Maailma houkuttaa ja ulkomailta kaivataan parempia kelejä sekä suurempien kaupunkien sykettä. Suurkaupunkeja ihannoiva puhe keskittyy laajempiin mahdollisuuksiin ja värikkäämpiin sosiaalisiin piireihin. Kaikkien ihanne kuitenkin ei ole maailmanluokan metropoli. Monet nuoret arvostivat Helsingin kompaktiutta – osa nuorista myös kokee kaupungin liiallisen kasvun uhkaavan Helsingin erityispiirteitä kuten vihreyttä, väljyyttä ja haltuun otettavaa kokoa.

H: Sanoitte, että haluatte muuttaa pois, mitäs Suomessa mättää?

T: Täällä on kylmä ja tylsää.

P: Tylsää on, mutta onhan täällä hyvinvointivaltio ja kaikki. Johonkin U.S.A:an tai Lontooseen voisi muuttaa.

(Poika 15 ja tyttö 16v)

Haastattelujen perusteella vaikuttaa, että nuorten mielestä enemmän on enemmän. On sitä parempi mitä enemmän tapahtumia, mitä enemmän alakulttuureja, mitä enemmän paikkoja ja erilaisia ihmisiä. Tämä ohella ensisijaisen tärkeää ovat myös mahdollisuudet ottaa kaupunki haltuun ja hyödyntää sen monipuolisuutta. Runsaasta tarjonnasta ei kuitenkaan olisi mitään iloa, elleivät nuoret voisi liikkua itsenäisesti laajoilla alueilla, ottaa tilaa haltuunsa ja käyttää hyväkseen kaupungin tarjoamia mahdollisuuksia.

Nuoret liikkuvat kaupungissa

H; Missä sä vietät muuten vapaa-aikaa

N: Yleensä se menee niin, että kaverit sanoo että mennään jonnekin, esim bussilla, vaan jonnekin. Koko Helsinki on hengausalueena. Yleensä päädytään kaverin kotiin Pitskuun.

(Tyttö 14v)

H: Onks teillä sit pitkä matka sinne?

N: Ei oo, menee noin 20-40 minsaa. Riippuu meneeks junalla vai bussilla. Huopalahesta menee juna suoraan sinne, se ei pysähdy missää pitskussa tai Valimossa, menee vaa pari minsaa siit.

(Poika 17v)

Suurin kansainvälisiin metropoleihin verrattuna Helsingillä on keskeinen valtti: nuorten vapaus liikkua kaupungissa. Itsenäinen liikkuminen nähtiin haastatteluissa itsestäänselvytenä ja sitä pidettiin nuorten kyseenalaistamattomana oikeutena. Nuoret kertoivat sen kummemmin asiaa pohtimatta kulkevanaan itseksensä kaupungin halki julkisilla liikennevälineillä. Huomattavaa on, ettei liikkumisen vapaus ollut erikseen mainittava asia vaan sivulauseissa ilmenevä elämän itsestäänselvyys.

Tyypillisimmin nuoret kertoivat taittavansa matkoja julkisella liikenteellä. Jokunen pyöräili tai mopoili ja vanhempien kyytiin turvaututtiin silloin tällöin. Liikkumisen mahdollisuudet eivät kuitenkaan kohtele tasapuolisesti julkisen liikenteen varassa olevia nuoria. Nuorten puheessa huono liikkuvuus paikantui Helsingin pohjois- ja koillisosiin. Hyvää liikkuvuutta ei siten nuorille edusta se, miten laajalle alueella julkisella liikenteellä pääsee sen osuessa sopivasti kohdalle, vaan se, miten nopeasti keskusta tai muut keskeiset paikat ovat saavutettavissa poistuttaessa kotoa satunnaisella hetkellä. Vaikeuksista huolimatta nuoret liikkuvat pääsääntöisesti itsenäisesti eivätkä välttämättä kääntyneet vanhempien puoleen, vaikka matkan taittaminen julkisilla olisi edellyttänyt liikennevälineen vaihtoa pariin otteeseen ja vienyt yli tunnin.

H: Millainen olisi mielestäsi unelmien vapaa-ajanviettopaikka?

N: Betoniset rampit Länsimäen mallirampeille. Bussilla 62 pääsee Länsimäkeen, mutta rahaa menee kun joutuu ostamaan kaksi lippua kulkemisessa, kun yhdellä ei pääse.

(Poika 14v)

Kaikki haastatellut eivät toki liikkuneet yhtä laajalla reviiirillä ja ala-asteikäiset vaikuttivat poistuvan vain harvoin omalta asuinalueeltaan muuten kuin aikuisten seurassa. Yläasteelle siirryttäessä nuorten reviiiri kuitenkin laajeni nopeasti eivätkä vanhemmat pyrkineet rajoittamaan nuorten kaupunkitilan haltuunottoa. Myös nuoret itse kertoivat haastatteluissa kokevansa Helsingin pääsääntöisesti turvalliseksi. Tulos on johdonmukainen, sillä turvallisuuden kokemusta mittaavissa kansainvälisissä kaupunkivertailuissa Helsinki on sijoittunut hyvin (Tuominen 2013, 122-124). Myös 15-29 –vuotiaiden turvallisuudentunne on lisääntynyt Helsingissä 2000-luvulla. Luvuissa on kuitenkin selkeä ero sukupuolten välillä; oman asuinalueensa kokee turvattomaksi neljännes ja Helsingin keskustan 40%:a 15-29-vuotiaista naisista. (Nuorten hyvinvointikertomus 2014)

Turvallisuuden tunteessa on havaittu eroja kaupunginosien välillä. Turvattomuutta koetaan eniten Itä-Helsingissä, itäisessä kantakaupungissa sekä Pasilan alueella (Tuominen 2013, 12.). NuHa- haastattelujen perusteella mitään kaupunginosaa ei kuitenkaan voinut leimata erityisen turvattomaksi ja mainitut turvattomuuden kokemukset liittyivät alueiden sijasta humalaisiin aikuisiin. Humalaisten aiheuttamasta turvattomuuden tunteesta kärsivät lähinnä

peruskoululaiset, tätä vanhempien nuorten liikkussa varmemmin kaupunkitilassa.

Millainen paikka Helsinki on?

En tiää... Iltaisin turvatonta kaupungissa, koska niin paljon humalaisia. Voisi jotenkin lisätä turvallisuutta.

(Tyttö 12v)

H: Mitä sä pidät Helsingistä niinku kaupunkina?

N: No oon aina asunu täällä ni en oikeen osaa verrata... Tää on kiva ku on ihan sillee tekemistä mut sit taas toisaalta on ihan turvallinen. Just sillee ku menee yöll tai illal dösäl yksi ni ei tartte pelätä niinku monis muis kaupungeis ulkomail. Viihdyn tosi hyvin, on kiva et on kavereit eri puolilt kaupunkii.

(Tyttö 17v)

Nuorten liikkuminen kaupunkitilassa tarkoittaa myös liikkumista omilla asuinalueilla. Omat asuinalueet ovatkin hyvin nuorten hallussa ja aiemman tutkimuksen perusteella kaksi kolmasosaa 11-19-vuotiasta helsinkiläisnuorista tapaa kavereitaan omalla asuinalueensa ulkotiloissa (Nyholm 2011, 71). NuHa-haastattelujen perusteella nuorten vapaa flaneeraus tuntuu keskittyvän ensisijaisesti kotikulmille, mutta huomattava osa teini-ikään ehtineistä vietti vähintään osan vapaa-ajastaan oman asuinalueensa ulkopuolella. Keskustan painoarvo kasvaa nuorten varttuessa – siinä missä 11-13-vuotiaista vain neljännes tapaa kavereitaan keskustassa, on keskustassa kavereitaan näkevien osuus 17-19 –vuotiaista jo lähes 60% (Nyholm 2011, 70).

Nuorten poistumista omalta asuinalueeltaan motivoivat koulu, harrastukset ja kaverit. Lisäksi halu olla sisätiloissa sai heitä kerääntymään kauppakeskuksiin eri puolille Helsinkiä. Oleskelu oman asuinalueen ulkopuolella oli kuitenkin omaa asuinalueen kiertelyä rajoittuneempaa. Siinä missä lähiympäristön salaisetkin sopukat otettiin haltuun vapaalla hengailulla, oli kotikulmiltaan poistuvalla nuorella yleensä selkeä määränpää, jonka ulkopuolelle nuori ei juuri poikennut. Monelle nuorelle keskusta olin yhtä kuin Kamppi, Forum, Rautatieasema ja Tennispalatsi. Itä-Helsingissä Itäkeskus näytti täyttävän sisätilan tarpeen. Kaikkiaan nuorten käsitys kaupungista vaikutti pistemäiseltä eikä paikkojen laitamille ei juurikaan eksytty.

H: No missäs te sitte ootte yleensä kavereiden kanssa

N: No me käydää tolla omalla porukalla Kampissa. Siel me jutellaa ja pyöritää. Ja kävin mä viime vuonna Kontulan nuorisotalol, mutta en oikee vietä aikaa siellä.

(Poika 14v)

Itä vie voiton, Jakiksessa mä tunnen oikeesti vaan kaks ihmistä, mä en niinku tee siellä mitään, mä en käy siellä, mä oon täällä enemmän. Kaverit on täällä, tää on paljon parempaa. Tääl voi hengaa, tääl ei oo kauhean melusta, tääl on kauppoja, voi käydä ravintoloissa, shoppailla.

(Tyttö 12v)

Muutama nuori kertoi ajelevansa huvikseen julkisilla ympäri kaupunkia, mutta nuorten enemmistö ei eksy vieraisiin kaupunginosaan – ei myöskään keskustaan - ilman erityistä syytä. Siten haastateltavien joukossa oli myös varttuneempia nuoria, jotka poistuivat vain harvoin kotikulmiltaan. Nämä nuoret kävivät lähikoulua, heidän ystäväpiirinsä koostui saman alueen nuorista eivätkä heidän harrastuksensa tai kiinnostuksenkohteensa edellyttäneet alueelta poistumista.

H: Onko sinun mielestäsi Helsingissä tarpeeksi vapaa-ajan viettopaikkoja ?

N: En tiedä...no jos ettii niin varmaan on jos viitsii mennä kauas. Minä en viitsi lähteä kauas. (Tyttö 15v)

H: Käyttökö usein keskustassa?

N Ei me olla Stadin hengareita (Poika 14v)

Vaikka nuorilla on periaatteessa hyvät mahdollisuudet käyttää palveluita koko kaupungin alueella, eivät kaikki nuoret tätä hyödynnä. Omilla alueillaan pysytteleviä nuoria ei tavoiteta kantakaupungin tuntumassa järjestetyillä pop-up -tapahtumilla. Heidän tavoittamiseen on ensiarvoisen tärkeää, että toimintaa, palveluita sekä tekemisen ja olemisen mahdollisuuksia järjestetään siellä missä he ovat. Liikkumisen tarkastelu kuitenkin osoittaa, että mikäli nuori kuitenkin saa riittävän kimmokkeen poistua alueeltaan, tarjoaa Helsinki tähän hyvät valmiudet.

Nuorten käyttämät tilat

Jos te saisitte vaikuttaa, niin millaisessa tilassa haluaisitte käydä?

- *Iso tila, helppo mennä ja kävelymatka steissiltä. Ei missään syrjäkadulla että kaikki tietää. Avoin tila jonne saa mennä. (tytöt 1 & 2)*

Milloin te kävisitte siellä?

- *Iltaisin, se voisi olla auki klo 22 asti, ei ehkä viikonloppuisin kun sit on muuta.*

Mitä siellä voisi tehdä?

- *Mitä vaan, olla tai ei siellä tarvi tapahtua mitään kun vaan ollaan ja rentoa meininkiä.*
- *Kahvila voisi olla mut ei mikään huono vaan laadukas , ei niin kuin täällä vaan sillai siistiä niin kuin Stokkalla ja Kluuvissa. Ja sit sen pitäisi olla halpa, mutta laadukas (tyttö 1)*

Minkä ikäisiä sinne voisi tulla?

- *Eikä mitään ikärajoja*

(Kaksi tyttöä 15v ja poika16v)

Niin kauan kun on kesä eikä kauhean myöhä, nuorille löytyy paikkoja missä olla. Nuoret kansoittavat puistoja ja urheilukenttiä, hengailevat kotikulmillaan ja käyvät skeittipuistoissa, rannoilla ja maauimaloissa. Paikoilta kaivataan mahdollisuutta olla vapaasti sekä toiminnallisuutta, kuten jumppapalloja, pingispöytiä tai muuta vastaavaa. Tähän tarpeeseen urheilukentät – joilla hengailu voi olla olemista, liikkumista tai jotain siltä väliltä – tuntuvat vastaavan hyvin. Nuoret eivät ole ulkotilojen suhteen kovin ronkeleita; paikka kuin paikka kelpaa, kunhan se ei ole täysin ränsistynyt taikka humalaisten aikuisten valtaama.

H: Missä te yleensä hengaatte kavereiden kanssa?

N: Me hengataan ulkona. Aika usein nutalla. Jos on hyvä keli niin istuskellaan jossain ulkona. Esim Ruotsalaisella koululla.

(Poika 15v)

H: Miten sä sit vietät sun vapaa-aikaa pelaamisen lisäksi?

N: Kavereiden kanssa eniten, ollaan ulkona tai sit kerhiksellä.

H: Mikä toi kerhis on?

N: Se on kai jonku seurakunnan kerhotalo tai jotain, en oo yhtää varma. Se on nii jees ku pääsee talvella sisään ku on huono sää.

(Tyttö 17v)

Paikkojen ongelmat ovatkin enemmän talven ongelmia. Sisätiloista, joissa voi olla tai harrastaa vapaasti koettiin olevan puutetta. Talvella myös rahan merkitys ajanvietossa korostuu. Kahviloissa istumiseen tarvitaan rahaa eivätkä sisäliikuntahallit – toisin kuin urheilukentät – ole ilmaisia nekään. Täyteen varatut sisäliikuntahallit eivät myöskään mahdollista samanlaista spontaania ja rentoa oleskelua kuin ulkokentät.

N: Kalliit valot on laitettu tänne, mutta ne ei ole koskaan päällä. Mä oon asunu tässä vieressä niin kauan kun tää kenttä on ollu ja kertaakaan tuo valo ei oo ollu päällä. Syksyisin nuo toiset valot on päällä kolme varttia muuten ei , mutta ei täällä nää pelata illalla. Kenttä on auki kymmeneen, valot ei. On tullu mielene, että vois ottaa johonkin yhteyttä.

(Poika 18v)

Kesäl on helppo hengata puistoissa, mut talvella pitää olla kahviloissa, ja ne on aika kalliita. Ois ihan jees, jos kauppakeskuksissaki ois penkkejä. Se ois ihan jees, et vois olla talvella jossain, ettei tarttis maksaa

(Tyttö 17v)

Kolmannes 11-19-vuotiaista helsinkiläisnuorista tapaa kavereitaan kahviloissa, neljännes koulun tiloissa, 15% nuorisotaloilla ja joka kymmenes kirjastossa (Nyholm 2011, 71). NuHa-haastatteluissa keskeisinä julkisina ja puolijulkisina sisätiloina nousivat näiden ohella esiin kauppakeskukset sekä seurakuntien kahvilat, joita yhdistää kirjastojen ja nuorisotalojen lailla mahdollisuus olla sisällä ilman pakkoa kuluttaa. Toisaalta tilojen käyttöä rajoittivat aukioloajat ja kauppakeskusten osalta myös sopivien nurkkausten puute ja vartijoiden kärkeäys puuttua nuorten oleskeluun. Muutenkaan kaikki eivät kokeneet tarjolla olevia tiloja omikseen ja erityisen vaikeaa nuorten oli löytää sopivia paikkoja iltaisin.

H: Jos saisit toivoa Helsinkiin mitä tahansa niin mitä se olisi?

N: Illanviettopaikkoja pitäisi olla nuorille. Porukalla pitää vaan pitää kotibileitä, tanssipaikkoja pitäisi olla nuorille lisää. Kahviloissa ikärajat kun myydään alkoholia. Ei tarvitsisi olla mikään bilepaikka, mutta joku jossa voisi tanssia.

(Tyttö 17v)

Paikkojenkaan suhteen nuorista ei voi puhua yhtenä ryhmänä. Erityisen selkeästi aineistossa tulivat esiin yhtäältä sukupuolten ja toisaalta ikäryhmien väliset erot tilojen käytössä. Kärjistäen voi todeta poikien vapaan olemisen keskittyvän urheilukentille ja skeittipuistoille sekä niiden laitamille, kun taas tytöt tapaavat toisiaan kahviloissa ja kauppakeskuksissa.

Paikat liittyvät tekemiseen: shoppaileminen ja keskusteleminen korostuivat tyttöjen ajanvietteenä ja toiminnallinen tekeminen pojilla (Aaltonen ym. 2011, 34). Erot eivät toki ole ehdottomia – tytöt kaipasivat ulkotiloihin liikkumisen mahdollisuuksia ja pojat kertoivat etsivänsä sopivia nurkkauksia missä istuksia ajatuksia vaihtamassa.

Sukupuolta voimakkaammin tilojen käyttöä määritteli ikä. Varhaisnuorille olennaisinta oli, että mukava sisätila löytyi kulkureitin varrelta ja he vaikuttivat melko tyytyväisiltä kirjastoihin ja nuorisotaloihin. Etenkin kirjastoissa moni sanoi piipahtavansa ennen harrastuksiin menoa. Nuorisotalossa tai kirjastossa saatettiin käväistä jopa lähes päivittäin.

H: Käytkö usein kirjastossa?

N: 4 x viikossa. Käydään samalla porukalla, meitä on 6-10 poikaa. Jos on hyvä ilma ollaan ulkona ja pelataan fudista.

(Poika 11v)

Pari kertaa viikossa tai ehkä kerran tai joskus useamminkin. Täällä kirjastossa on tosi kiva ja rento fiilis olla. Varsinkin täällä kirjasto on ihan paras kaikista - täällä saa olla rauhassa.

(Tyttö 11v)

Sen sijaan tätä vanhemmat nuoret olivat jo tarjottuihin tiloihin tyytymättömämpiä: etenkin tyttöjen kohdalla kauppakeskukset korvasivat lapsellisiksi koetut nuorisotalot yläasteiässä. Kauppakeskusten suosion kasvu ja nuorisotalojen suosion lasku teini-iän kynnyksellä on havaittu myös aiemmissa helsinkiläisnuorista tehdyissä tutkimuksissa (Stenvall 2009, Keskinen 2011, 84). Pojat vaikuttivat haastattelujen perusteella viihtyvän nuorisotaloilla tyttöjä pidempään, mutta ainakin osa lähialueen nuorisotaloilla ja kirjastoissa hengaavista yläasteikäisistä käytti tiloja lähinnä ”paremman puutteessa”.

Nuorisotalo; ne on suunnattu hirveän nuorille, jotain 13.vuotiaille. Itse oon ehkä käynyt jolloin yhdeksän v:nä

(Tyttö 17v)

Kesällä pelataan Kantsun ”Alex –kentillä” korista ja muuta. Kirjasto ei ole mikään paras paikka, mutta hyvä talvella.

(Poika 16v)

H: Vietättekö paljon aikaa kauppakeskuksissa, osaatko arvioida kuinka paljon?

N: Viikossa ehkä viisi tuntia, yhtenä kahtena päivänä viikossa. Jotain sellaista.

H: Mikä kauppakeskuksissa on parasta?

N: Saa olla kavereiden kanssa ja pitää hauskaa.

(tyttö 15v)

Kuudestatoista ikävuodesta eteenpäin nuoret kokivat kauppakeskuksissa hengailunkin jo hieman lapselliseksi. Sen sijaan halusivat mieluummin oleskella aikuisten lailla aikuismaisiksi kokemissaan paikoissa. Näitä nuoria ei häirinnyt jakaa tilaa itseään vanhempien kanssa, mutta sen sijaan lapseksi niputtaminen koettiin epämiellyttäväksi. Tämä on ymmärrettävää, sillä nuoruuden ydintä on pesäeron tekeminen lapsuuteen, eikä tämä toteudu tiloissa, joita koristavat alaikäisten askartelut.

H: Onko jotakin mitä tarvitsitte vapaa-ajanviettoon tänne lisää?

N1: parkit ja muut on hyvii mut siellä on pelkkii lapsia

N2: joo pelkkii pentuja täynnä

(Kaksi poikaa 17v)

Idäs hengataan kavereiden kanssa ja sitten steissillä....tai no emmä enää steissillä hengaa.

Käydään porukalla kuntosalilla.

(Poika 17v)

Paikkojen käyttöön vaikuttaa myös nuoren identiteetti. Paikkojen leimautuminen tiettyjen porukkojen paikaksi on aiemmissa tutkimuksissa huomattu vaikuttavan vahvasti esimerkiksi nuorisotalojen kävijäkuntaan (Kiilakoski & ym 2011). NuHa-haastattelujen perusteella on kuitenkin selvää, ettei leimautuminen koske yksinomaan nuorisotiloja, vaan myös muut paikat ja jopa kokonaiset kaupunginosat ovat identiteetin osia. Haastatellut nuoret tiesivät varsin hyvin kuuluivatko he esimerkiksi kauppakeskusjengiin, olivatko he kotihiiriä, oliko urheilukenttä heidän paikkansa ja minne asti heidän reviirinsä ulottui.

No ihan ookoo. Tää on just tämmönen mun ikästen tyttöjen iltapäivähengailupaikka, johon tullaan ottamaan semmosella Instagram –sovelluksella kuvia ruuasta ja kahveista. Mä en ota, mut kun mä meen katsomaan Instaani, niin siellä on aina tosi paljon kuvia Starbucksista
(Tyttö 12v)

T2: Ei me nyt aina mäkkärissä pyöritä, siinä missä on kavereita. Ei me mitään mäkkärihengareita olla.

(Kaksi tyttöä 16 v poika 15v)

Tiloja pohtiessa on toki muistettava, ettei kaikkien tilojen toki tarvitse olla julkisia tai edes puolijulkisia. Päinvastoin omat ja kavereiden kodit ovat 11-19 -vuotiaille helsinkiläisnuorille keskeisimpiä kavereiden tapaamispaikkoja (Nyholm 2011, 71). Myös NuHa-haastatteluissa nuoret kertoivat viettävänsä paljon aikaa kavereidensa luona tai kutsuvansa kavereita kotiinsa. Silti kotikaan ei ole kaikille paikka, jonne kavereita voi kutsua. Kotien sopivuudesta hengailupaikaksi puhuttaessa mainitaan hälyävät pikkusisarukset tai nipottavat vanhemmat, mutta sen tarkemmin kotien ilmapiirejä ei haastatteluissa sivuttu. On kuitenkin selvää, että vaikka koti on nuoren koti, on se kuitenkin myös paikka, jossa nuori on alisteinen vanhempien asettamille säännöille.

Meille en ketään kauheesti halua kun usein pikkuveli ja sen kavereita on täällä.

(Tyttö 13v)

H: Meettekö kavereiden luokse?

N: Omat vanhemmat alkaa valittamaan jos on 15 ihmistä, mut kavereilla oltiin 15 tyyppiä kellarissa ja niiden vanhemmat anto poppareita ja se oli ihan ok, eli riippuu vanhemmista.

(Tyttö 17v)

Nuorten kannalta kavereiden kutsuminen kotiin – tai ylipäänsä omaan puuhasteluun keskittyminen kotona - edellyttää riittävää rauhaa ja omaa tilaa. Tämä puolestaan edellyttää riittävästi neliöitä ja/tai omaa huonetta. Vaikka asumisväljyys onkin Helsingissä toistaiseksi kasvanut, on ahtaasti asuminen yleistä lapsiperheille. Ahtaasti asutaan erityisesti pikkulapsiperheissä, mutta etenkin vuokralla asuvien asumisahtaus on yleistä vielä lasten

ollessa ala-asteella. (Vihavainen 2013, 46-48.) Asuntojen hintatason noustessa muuttohaaveet saattavat kuitenkin jäädä haaveiksi myös nuorten varttuessa. Tämä tarkoittaisi tulevaisuudessa kasvavaa joukkoa nuoria, joilla ei ole kotona omaa ovea, jonka sulkea kun kutsuu kavereita kylään tai kun haluaa keskittyä omiin asioihin, minkä puolestaan saattaa luoda paineita julkisille tiloille.

H: Minkälaista oli muuttaa Jakomäkeen?

N: Se oli oikeastaan aika kivaa. Pasilassa asuttiin pienessä yksiössä, kun äidiltä meni työt. Nyt on hyvän kokoinen kämppä. Siel on helppoa ja kiva mennä.

(Poika 16v)

Perusjaottelu nuorten käyttäminen tilojen välillä ovat tilat, joihin mennään tekemään jotain (koulu, harrastussalit) ja tilat joihin mentiin olemaan (kauppakeskukset, puistot, kahvilat). Tosin jaottelu ei ole selkeä – kaverin kotiin voidaan kokoontua olemaan tai tekemään jotain yhdessä, ja toisaalta on epäselvää onko vapaamuotoinen kokoontuminen urheilukentälle ensisijaisesti pelaamista vai pikemminkin vapaamuotoista olemista kavereiden kanssa.

Keskeinen huomio aineistosta oli, että paikat ovat kaikesta huolimatta nuorille toissijaisia. Paikkojen sijasta nuorten vapaa-aika rakentuu kaverit edellä. Kavereiden kanssa mietitään mitä halutaan tehdä, minkä jälkeen nuoret hakeudutaan tähän tekemiseen soveltuvaan tilaan. Yksinkertaistaen: jos halutaan potkia palloa, ei mennä kahvilaan. Silti ei ole samantekevää millaisissa tiloissa on tarjolla: esimerkiksi pallon potkiminen saattaa kilpistyä tilojen puutteeseen ja toisaalta, vaikka tilojen tarjoamat puitteet olisivat periaatteessa samat, ovat tilat osa nuorten identiteettiä ja sillä, millaisiksi tilat koetaan, on merkitystä.

H: Käyttekö nuorisotaloilla?

N: Mua ei kiinnosta siellä oleminen, eikä oo oikeen kavereita joiden kanssa kävis.

(Tyttö 13v)

H: Mitä teet koulun jälkeen?

N: Meen kotiin, otan välipala ja usein pelataan pleikkaa ja pelataan somalialaisten kanssa futista. Oon harrastanut futista, mutta lopetin koska treenit oli talvella pihalla.

(Poika 13v)

Sekä aiemmat tutkimukset että NuHa-haastattelut tukevat havaintoa siitä, että riippumatta siitä, millainen paikka on ja miten avoimeksi se pyritään suunnittelemaan, paikat kuitenkin leimautuvat tietyn porukan paikaksi (ks. Kiilakoski & al. 2011). Nuorten puheessa kuuluu kaipausta vaihtoehtoihin tiloihin, sillä se mikä sopii yhdelle porukalle, ei välttämättä sovi toiselle. Erittäin keskeistä on kuitenkin nuorten halukkuus hakeutua mieluummin aikuismaisiksi kuin liian lapsellisiksi kokemuksiinsa paikkoihin. Nuoret ovat matkalla kohti aikuisuutta, eivätkä he tulla suljetuksi samaan karsinaan lasten kanssa.

H: Sanoit että käynte joskus kahviloissa, mutta se on kallista, pitäisikö olla joku kahvila nuorille?

N: No, joo, tai – siellä olisi niitä aikuisia varmaan valvomassa - en mä tiedä, ehkä ei. Me halutaan niin kun olla, niin kun muut, ettei ole ketään aikuisia valvomassa. Me halutaan olla

yksin. Kahvila olisi hyvä että olisi kaikille, normaali kahvila niin kun muillekin kahvila. Mutta sitten ei olisi rahaa, ehkä semmoinen (kahvila) missä olisi niin kun halpaa, että nuoret voi käydä. Mutta ei olisi ketään aikuista valvomassa, vaan oikea kahvila, niin sitten, joo.
(Poika 17v)

TEKEMINEN

H: Mitä te sitten teette kun teillä on vapaa-aikaa?

N1: No yleensä me ollaan vaan

(Poika 16v)

H: Mitä teet vapaa-ajalla?

N: Käyn lukiassa, treeneissä ja valmennan. Viikonloput on eri asia, viikolla ei ehdi nähdä kavereita, kavereita jengistä lukiosta. Käydään leffasta, hengailaan, shoppaillaan ja käydään syömässä.

(Tyttö 17v)

H: Mitä sä teet?

N: Se on hyvä kysymys, kun mä en usein itekään oikein tiedä mitä mä teen. Mä oon aika paljon koneella. Mä käyn välillä pyöräilemässä ja kirjastossa.

(poika 18v)

Vapaa-ajan suuri arvostus ei näytä johtaneen kokemukseen vapaa-ajan niukkuudesta. Lähes neljä viidestä suomalaisnuoresta kokee vapaa-aikansa riittäväksi ja neljällä prosentilla on mielestään sitä jopa liikaa (Myllyniemi & Berg 2013, 37). Myös NuHa-haastattelujen perusteella alle 20-vuotiaille helsinkiläisille nuorille vaikuttaa jäävän melko runsaasti koulu- ja kotitöistä vapaata aikaa, jonka he saavat täyttää mieleisellään tavalla. Haastattelujen valossa onkin kiinnostavaa tarkastella mitä nuoret vapaudellaan tekevät.

Nuorten tavat viettää vapaa-aikaa ovat kirjavia. Jotkut käyttävät aikansa sitoutuneeseen – osa hyvin tavoitteelliseenkin – harrastamiseen, toiset sen sijaan suosivat tarkemmin määriteltyä olemista. Yhteistä kuitenkin on, että nuoret tekevät asioita omasta tahdostaan, eivät velvollisuudesta eivätkä vanhempiensa patistamina. Vapaa-aika on nuorten omaa aikaa ja nuoret päättävät itse mitä he ajallaan tekevät. Tässä luvussa nuorten tekemistä tarkastellaan harrastamisen, kavereiden kanssa olemisen ja muun tekemisen kautta.

Harrastaminen

Kaikille nuorille pitäis olla oma harrastus. Harrastus on aika tärkeä homma mun mielestä. Ne joille oo harrastusta niin ne vaan hengaa jossain.

(Poika 16v)

N: En missään joukkueessa harrasta mitään. En ole koskaan harrastanut mitään, koska ei ole löytynyt mitään mielenkiintoista.

H: Halusitko harrastaa jotakin?

N: Sählyy ja lätkää olis OK harrastaa joskus. Pelataan niitä joka tapauksessa kavereiden kanssa.

(Poika 16v)

Nuorten vapaa-aikatutkimuksen mukaan 10-14 –vuotiaista suomalaisnuorista 89%:lla on jokin harrastus. Suunnilleen yhtä suuri osuus ilmoittaa tekevänsä säännöllisesti vähintään kolmea erilaista vapaa-ajan aktiviteettia (esim. liikunta, tietokonepelit, elokuvien katsominen). Harrastamisessa näkyy notkahdus viidentoista ikävuoden korvilla ja samalla niiden nuorten osuus, joilla on korkeintaan kaksi vapaa-ajan aktiviteettia nousee 15%:iin. Erityisen rajusti vähenee poikien harrastaminen: alle 15-vuotiaista suomalaispojista harrastus on useammalla kuin yhdeksän kymmenestä, mutta 15-19 -vuotiaista enää 75%:lla. (Myllyniemi & Berg 2013, 40-43.)

Harrastaminen puhutti nuoria myös NuHa-haastatteluissa. Tämä on ymmärrettävää, sillä harrastaminen – ymmärrettynä jonkin asian säännöllisenä tekemisenä joko ohjatusti tai omaehtoisesti - yhdistää huomattavaa osaa nuorista. Haastatteluissa korostui harrastamisen ymmärtäminen ohjattuna toimintana, jolle oli varattu kalenterista oma paikkansa. Osa nuorista kertoi kuitenkin harrastavansa vapaamuotoisesti esimerkiksi piirtämistä, musiikin kuuntelua tai liikuntaa joko yksin tai kavereiden kanssa.

Haastattelujen perusteella tyttöjen ja poikien tavat harrastaa erosivat erityisesti varhaisnuoruudessa. Tällöin tytöille oli tyyppillistä ”moniottelu” eli keskenään hyvinkin erilaisiin ohjattuihin harrastuksiin osallistuminen. Poikien harrastaminen oli keskittyneempää ja ”harrastuskiintiön” saattoi täyttää yhtä hyvin intensiivinen osallistuminen joukkueurheiluun kuin vaikka omaehtoinen skeittauskin. Vaikutti myös siltä, että poikien harrastukset olivat yhteisöllisempiä – palloa potkittiin tai skeitattiin porukassa – kun taas tytöt harrastivat itsenäisemmin, joukkueurheilunkin ollessa vain yksi harrastus muiden joukossa.

H: Mitä teet vapaa-ajalla?

N: Aika paljon treenei, pelaan lätkää. Tai sit hengaan pitskus ulkona. Pelaan karhukissoissa, meillä on 4-5 treenit viikossa. Kaudella pari kertaa viikossa pelit. Viime kaudella oli joka viikonloppu peli.

(Poika 15v)

Mä harrastan teatteria, tanssia ja ratsastusta ja vapaa-ajalla vielä leivon, valokuvaan ja lenkkeilen.

(Tyttö 13v)

Haastatteluissa korostuivat erityisesti liikuntaharrastukset. Nuoret olivat tulossa ja menossa treeneihin ja aktiivisimmilla harrastajilla oli treenejä lähes päivittäin. Osalle harrastaminen oli hyvin tavoitteellista ja maajoukkue-tason urheilijoita kohdattiin haastatteluissa useampia. Nuorimmat haastateltavat toivoivat usein harrastuksestaan tulevaisuuden ammattia ja muutamat heistä olisivat halunneet treenata useammin. Pääsääntöisesti näissä puheissa oli kuitenkin kyse lapsenomaisesta haavemaailmasta ja harrastamisen tavoitteellisuus ja päätökset tiukkaa sitoutumista harrastaminen alkoi edellyttää vasta varttuneemmassa iässä.

Mä treenaan jalkapalloa 25 tuntia viikossa, meen kesällä Barcelonaan leirille. Barcelonasta oli viime kesänä agenteja suomessa katsomassa nuoria ja vaan 4 suomalaista nuorta kutsuttiin leirille mukaan.

(Poika 14v)

Haastatteluissa näkyi lapsuuden leikinomaisten harrastusten tahdin kiihtyminen ja toiminnan vakavoitumien murrosiässä. Samalla tyttöjen ja poikien erot harrastamisen tavoissa vähenivät. Vaatimustason noustessa tyttöjen ”moniottelu” väheni, sillä kalenterista ei enää välttämättä löytynyt aikaa useammalle tiivistähtiselle harrastukselle. Ohjattua harrastusta jatkavan nuoren, niin tytön kuin pojan, piti valita harrastuksistaan se, johon hän halusi keskittyä. Samalla kun treenien määrä lisääntyi, lisääntyi harrastusporukan sosiaalinen merkitys myös tytöillä.

N: No oon. Mä oon harrastanut pianoa, tennistä, show-tanssia (ja muita tansseja), kuvataidekerhoo, kuorolaulua, rytmistä voimistelua. Mut sit oli liikaa treenejä niin mä lopetin.

(Tyttö 16v)

Murrosikäisten aktiiviharrastaminen käy miltei työstä. Osalle tämä sopi hyvin ja muutamat suunnittelivat uraa urheilun parissa. Toiset siirsivät harrastamisen painopistettä omasta tekemisestä kohti nuorempien valmentamista ja osa reagoi ammattimaistuvaan harrastamisen ohjatun harrastuksen lopettamisella. Tilastoissa havaittu harrastusaktiivisuuden notkahdus näkyi myös haastatteluaineistossa ja osittain sitä selitti harrastamisen liian tiivis tahti (ks. myös Keskinen 2011, 51). Erityisen vaikeaksi haastatteluissa osoittautui harrastuksen tahdin tiivistyminen samaan aikaan kun koulunkäynnin vaatimustason nousun kanssa.

H: Onko harrastuksia?

N: Ei ole enää, harrastin vapaaottelua, mutta lopetin kun se vei kaiken vapaa-ajan ja on niin raskasta. Aloitan jossain vaiheessa uudestaan.

(Poika 14v)

N: Oon harrastanu iha viisvuotiaast asti. Tais mulla olla jossai välis välihuosi mut kyl oon aika pitkään jo harrastanu... Mut en varmaa jatka ensvuonna koska meen lukion kolmoselle nii ei oo enää aikaa. En viime vuonnakaa just koulujuttujen takia ehtiny käydä kaikis treeneis, ni varmaa joudun lopettaa nyt sit kokonaan

(Tyttö 17v)

Rennon harrastamisen vaikeus tuntui olevan erityisesti liikuntaharrastusten ongelma. Muu harrastaminen ei kirvoittanut samansuuntaista puhetta, vaikka esimerkiksi musiikin harrastamiseen saa käytettyä lukemattomia tunteja. Osittain kyse voi olla ohjatun ja omaehtoisen harrastamisen eroista – ohjattukin musiikin harrastamien perustuu pitkälti itsenäiseen harjoitteluun ja edellyttää vain harvoin yhtä runsaita kalenteriin merkittyjä sessioita kuin tavoitteellinen liikuntaharrastus.

NuHa-haastatteluissa nuoret kertoivat paljon myös omaehtoisesta harrastamisesta. Järjestettyyn ja omaehtoiseen toimintaan osallistuminen eivät näyttäneet toisiaan poissulkevinä – useat nuoret kertoivat sekä treenaavansa jalkapalloa että potkivansa palloa

kavereiden kesken. Lisäksi nuori saattoi harrastaa yhtä asiaa ohjatusti ja toista omaehtoisesti. Tämä saattoi myös olla käytännön sanelema järjestely, sillä murrosiässä, harrastusten tahdin ja koulunkäynnin vaatimusten noustessa, ei kalenterista välttämättä enää löytynyt tilaa kahdelle ohjatulle harrastukselle.

Vapaa-aikatutkimuksessa havaittiin, että siinä missä vajaalla 10% :lla nuorista on vähintään kymmenen säännöllistä vapaa-ajan aktiviteettia, yhdellä prosentilla nuorista näitä ei ole lainkaan (Myllyniemi & Berg 2013, 43). NuHa-aineistossa puolestaan näkyi havaittavissa eroja aktiivisesti harrastavien ja usein myös opiskeluihin voimakkaasti panostavien sekä toisaalta päivänsä kavereiden kanssa olemisella täyttävien nuorten välillä. Monella ”hengailijalla” oli ollut aiemmin jokin harrastus, mutta ohjattuun toimintaan osallistuminen oli saanut väistyä kavereiden kanssa olemisen tieltä.

NuHa-haastatteluiden perusteella nuoret voi siten jakaa ”päämäärätietoisiin” ja ”hengailijoihin”. Tämä ei kuitenkaan tarkoita jakoa aktiivisiin ja passiivisiin. Hengailuun sisältyi omaehtoista tekemistä esimerkiksi liikunnan, ruuanlaiton tai musiikin parissa. Vaikka osa ”hengailijoista” ”ei tee mitään” ei nuoren keskittyminen hengailuun tarkoittanut passiivista olemista.

Harrastamisessa on kyse paitsi nuoren omasta halusta niin myös mahdollisuuksista harrastaa. NuHa-haastatteluissa nuoret kiittelivät pääkaupunkiseudun tarjonnan monipuolisuutta eikä tarjonnan niukkuus näyttäytynyt rajoitteena. Sen sijaan tieto harrastuksista ei tavoita kaikkia ja lisäksi osa harrastuksista voi olla hyvinkin kalliita.

H: Mitä toiveita tai terveisiä teillä olis Helsingin Kaupungille?

N: Et harrastuksista tiedotettais enemmän, vaik kouluissa. Mut sit on ongelmana se, et suosittuihin juttuihin ei pääse, kun joukkueet on täys. Pitäis olla ehkä sellasii paikkaa, mihin vaan vois tulla harrastaa erilaisii lajeja.

(Tyttö 18v)

Harrastamisen mahdollisuudet eivät ole tasapuolisia, vaan viidennes nuorista kokee taloudellisten mahdollisuuksien rajoittavan harrastamista. Paremmin toimeentulevien perheiden nuoret osallistuvat seuraliikuntaan huomattavasti enemmän. (Myllyniemi & Berg 2013, 42,80). Huolimatta vanhempien pyrkimyksistä välttää lasten menoista säästämistä, näkyvät varallisuuserot lasten mahdollisuuksissa harrastaa (Lammi-Taskula & Karvonen 2014; Hakovirta & Rantalaiho 2012). Harrastukset eivät ole ilmaisia ja vuonna 2009 perheiltä kului liikuntaan keskimäärin 1200 euroa (Myllyniemi & Berg 2013, 82).

NuHa-haastatteluissa ero perheiden toimeentuloissa heijastuivat erityisesti nuorten suhtautumisessa harrastusten hintalappuun – toisille oli itsestäänselvyys, että vanhemmat maksoivat, kun taas toisille vanhempien tekemä taloudellinen ponnistus oli erityisen arvostuksen asia ja osalle rahan puute oli este.

”Ei oo hirveen kallista ehkä noin 100€ tai vähän päälle kuukaudessa. Mä käyn neljä kertaa viikossa. Mun vanhemmat maksaa” (Tyttö 16v)

*”Ei ole talvisin sellaisia maksuttomia paikkoja, vain Kisahalli johon pääsee, ei ole sisähalleja, joissa voisi pelata vaan.”
(poika 18v)*

Osa haastatelluista nuorista kertoi lopettaneensa harrastamisen sen kalleuden takia. He olivat enimmäkseen hieman vanhempia, jo kotoa pois muuttaneita nuoria, joiden menoja vanhemmat eivät enää kattaneet. Silti myös jotkut murrosikäiset kertoivat harrastamisen jääneen ilmaisen/halvan toiminnan loputtua. Maksullisuus ei rajoittanut ainoastaan ohjattua harrastustoimintaa, vaan sisäliikuntahallien vuorojen kalleus esti osaa nuorista harrastamasta omaehtoista liikkumista kaveriporukalla talvisin.

NuHa- haastatteluissa raha mainittiin yhtenä syynä harrastamisen lopettamiseen, mutta se ei ollut kuitenkaan yleisin kotona asuvien nuorten kertoma syy. Nuorten kertoman mukaan tyylisempiä syitä harrastamisen lopettamiselle olivat harrastuksen vaatimustason nousu, erimielisyydet valmentajan kanssa, kiinnostuksen lopahtaminen sekä halu olla enemmän kavereiden kanssa. Tulokset olivat samansuuntaisia kuin helsinkiläisnuorille vuonna 2011 tehdyssä kyselytutkimuksessa, jossa tärkeimmäksi syyksi harrastuksen lopettamiseen mainittiin ajan puute (Keskinen 2011, 50-51).

Husu ja Suni (2011) ovat havainneet että murrosiässä omaehtoinen liikkuminen säilyy muuta ohjattua liikuntaa paremmin. Samaten NuHa-aineiston perusteella ohjatun harrastustoiminnan jääminen ei tarkoittanut aktiviteetin lopahtamista – hengailevilla nuorilla saattoi olla oma bändi tai futisjengi, eikä harrastuksen lopettaminen tarkoittanut siten välttämättä tekemisen loppumista. Tämä ei tietenkään koske kaikkia: nuorten pudokkuus, passivoituminen, tekemisen mielekkyyden ja tavoitteiden kadottaminen ovat todellisia ilmiöitä. Kuitenkin elämän suunnan kadottaa vain vähemmistö ja suurin osa ”hengailijoista” hengaa aktiivisesti kavereiden kanssa tehden, kokeen ja jakaen.

Kaverit ja tekeminen

H: Mitä te teette kavereiden kanssa?

N: No riippuu vähän. Välillä ollaan kaupungilla käydään leffassa tai ollaan kotona

H: Mihin te ootte menossa?

*N: Ei minnekään. Ei meillä oo mitään erityistä mielessä. Me venataan kavereita täällä.
(kolme poikaa 15-17v)*

Mitä teitte kaverin kanssa?

*N: Puhuttiin, tehtiin ruokaa ja syötiin, katottiin puhelimesta kuvia ja arvosteltiin.
(tyttö 16v)*

Harrastusten ohella toinen vapaa-aikaa määrittävä asia oli kavereiden kanssa oleminen. Tulos ei ole yllättävä – nuorten vapaa-aikatutkimuksessa havaittiin kolme neljästä alle viisitoistavuotiaasta tapaavan ystäviään päivittäin ja 15-19 –vuotiaistakin kavereitaan näki joka päivä noin kaksi kolmasosaa (Myllyniemi & Berg 2013, 21).

Kuvaukset kavereiden kanssa vietetystä ajasta olivat kirjavia. Kavereiden kanssa oltiin ulkona, leikittiin ja pelattiin. Kavereita kutsuttiin (yö)kylään sekä mökille ja heidän luonaan vierailtiin. Kavereiden kanssa ”olttiin vaan” ja juteltiin. Kavereiden kanssa käytiin tapahtumissa ja suunniteltiin reissuja. Kavereiden kanssa juotiin alkoholia ja harrastettiin omaehtoisesti liikuntaa. Kavereiden kanssa valvottiin myöhään, istuskeltiin rannoilla ja puolitettiin pirtelö pikaruokalassa. Kavereiden kanssa shopattiin ja skuutattiin, käytiin leffoissa ja ihan vaan etsittiin sopivaa paikkaa missä istua olla.

H: Mitä teette kun olette kotona?

N: Koulun jälkeen ollaan kavereiden kanssa ulkona; jutellaan, fillaroidaan. Kavereiden kanssa skeitataan, skootaan ja ollaan trampoliinilla. Sisällä pelataan PC-pelejä, välillä liiankin paljon...

(Poika 13v)

Kavereiden kanssa tekeminen oli yhtä moninaista kuin nuoret itse. Olennaista oli kavereiden vahva läsnäolo nuorten arjessa. Useat nuoret kertoivat tapaavansa kavereita päivittäin, ja silloin kun heitä ei nähnyt – esimerkiksi lomilla – nuori saattoi saada puhelimeensa satoja viestejä päivittäin. Keskeistä ei ollut niinkään se mitä kavereiden kanssa tehtiin, kuin se millaista kavereiden kanssa oli. Tekemistä kavereiden kanssa luonnehtii rentous ja stressittömyys. Kavereiden kanssa haluttiin vain viettää aikaa mukavalla tavalla ilman sen kummempia tavoitteita.

H: Mitä sä teet sun vapaa-ajalla?

N: Pyöritään kaupungilla kavereiden kaa... Voidaan vaa hengaillla, tai sit käydää kahvil tai syömäs. Ja joskus leffas. Sellasta aika perus... Meit on pari sellast kaverii joiden kaa usein mennää vaa keskustaa olemaan.

(Tyttö 17v)

H: Mikä on parasta hengailussa?

N: Näkee muita ja voi puhuu muiden kanssa

(Poika 14v)

Kavereiden merkitystä kuvaa se, että vaikka kiireestä puhuttiin haastatteluissa vähän, useampi nuori mainitsi toivovansa ehtivänsä nähdä enemmän kavereita. Halu viettää enemmän aikaa kavereiden kanssa saattoi myös motivoida harrastuksen lopettamista. Mutta jälleen – nuoria on turha ahtaa yhteen muottiin – vaikka sosiaalisuus näyttäytyikin vahvana normina, oli myös nuoria, jotka kertoivat viihtyvänsä paremmin itseksensä sekä niitä, joille tiivis harrastaminen tai ahkera opiskelu ajoi kavereiden ohi.

Kaksi keskeisintä ajanviettotapaa – harrastaminen ja kavereiden kanssa oleminen näyttäytyivät melko erillisinä. Harrastuksiin päädyttiin usein itsenäisesti (tai vanhempien ohjastamana) ja keskeistä harrastuksessa oli oma oppiminen ja kehittyminen. Harrastamisen sosiaalisesta puolesta puhuttiin vain vähän ja tällöinkin lähinnä mainittiin harrastuksen vievän aikaa kavereilta. Tässäkin oli toki poikkeuksia, osa oli päätenyt harrastukseen kaverin kautta, ja toisen lähin ystäväpiiri koostui joukkuetovereista, jolloin ohjattuihin treeneihin osallistumien ei olutkaan kavereiden näkemisen vaihtoehto, vaan sen ehto.

Muu tekeminen

Nuorten vapaa-ajan tekemisen koko kirjo ei palaudu harrastamiseen ja kavereihin. Tämän lisäksi vapaa-aikaa vietetään kotona leväten, tietokoneella ollen, perheen kanssa juttelen tai vaikka televisiota tai sarjoja katsellen. Muutama haastateltava mainitsi lukevansa tai kirjoittavansa.

H: Onko muit säännöllisiä harrastuksia?

N: Uiminen, piirtäminen, maalaaminen, runojen kirjoittaminen. Aika kotikeskeistä elämää ja soitan välillä kitaraa. Oon aika taiteellinen.

(Tyttö 17v)

Vuonna 2011 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan 11-19 -vuotiaista helsinkiläisnuorista 70% kuuntelee musiikkia päivittäin ja 60% katsoo elokuvia viikoittain (Keskinen 2011, 34). Sanomalehteä lukee heistä viikoittain yli puolet ja kirjojakin kuukausittain lähes 40% (Keskinen 2011, 44). Siten tällainen tekeminen, jota nuori tekee omassa kodissa itsekseen tai perheen kanssa satunnaisesti ja suunnittelematta on merkittävä osa nuorten vapaa-aika. Haastatteluissa sitä sivuttiin kuitenkin vain vähän.

Melko vähälle keskustelulle jäi myös nuorten tietokoneen äärellä viettämä aika. Haastatteluista kyllä ilmeni pelaamisen yleisyys poikien keskuudessa sekä netti ajanvietteenä niin pojilla kuin tytöillä. Helsinkiläisistä 11-19 vuotiaista nuorista noin vajaa 40%:a viettääkin vähintään kaksi tuntia päivässä koneella pelaten tai surffaten (Keskinen 2011c, 61).

H: Onko teillä tarpeeksi vapaa-aikaa?

N1 ja N2: Joo.

N2: Jos on huono keli ja ei keksi tekemistä niin sitten sormi painaa nappulaa. Pelataan. Jotain 1-5 tuntia päivässä.

(Kaksi poikaa 13v)

H: Kokoonnutteko te yhdessä pelaamaan?

N: Ei me ollaan omissa kodeissa. Me kuitenkin pelataan yhdessä samaa peliä. Verkon kautta. Ollaan samassa pelissä.”

(Tyttö 14v)

Siihen nähden, että valtakunnallisen tutkimuksen mukaan kolme neljästä 15-19-vuotiaasta suomalaisnuoresta viettää vähintään 1,5 ja neljännes yli kolme tuntia tietokoneella päivittäin (Myllyniemi & Berg 2013, 54), jäi puhe tietokoneajasta varsin ylimalkaiseksi. Osittain kyse saattoi olla siitä, että tietokoneella oleminen mielletään jossain määrin ”ei-tekemiseksi”, joksikin, jota tehdään silloin kun ei tehdä varsinaisesti mitään. Samantapaiseen havaintoon päädyttiin myös nuorten vapaa-aikatutkimuksessa, jossa havaittiin, ettei tietokonepelejä usein mielletty harrastukseksi (Myllyniemi & Berg 2013, 42-43).

Kotityöt ja velvollisuudet eivät nousseet haastatteluissa merkittäväksi vapaa-ajan määrittäjiksi. Läksyistä puhuttiin vapaa-ajan kontekstissa vain vähän, kotitöistä sitäkin vähemmän. Myös vuonna 2011 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan 11-19 vuotiaista helsinkiläisnuorista kotitöihin ja/taikka läksyihin käyttää yli tunnin päivässä vain joka neljäs (Keskinen 2011, 32). Siten nuorten arki ei ole kodin ja koulun velvollisuuksien määrittämää.

Koulu ei oikein kuulu mun vapaa-aikaan. Läksyt tulee tehty käytäväl. Jos on joku iso koe ni sit tulee luettu himassa. Tai jos on jotain projekteja tai kirjoja mitä pitää lukee.
(Poika 15v)

Tyypillisin nuorten puheessaan mainitsema velvollisuus oli ansiotyö. Helsinkiläisistä 8.-9. -luokkalaisista ansiotyössä käy lukukausien aikana joka kolmas ja lukion 1-2.-luokkalaisista jopa 40% (Keskinen 2011, 106). Nuorten työ on kuitenkin vain harvoin säännöllistä tai pysyvää, eikä tällainen työ yleensä edes ole alaikäisten kotona nuorten toiveena. (Keinänen & Sinivuori 2010, 6). Myös haastatteluissa näkyi, ettei työhön suhtauduttu ylhäältä annettuna velvollisuutena, vaan se oli nuorille keino omien menojen rahoittamiseen ja kokemusten kartuttamiseen. Tämä ei kuitenkaan mitätöi sitä havaintoa, että osalle alaikäisistä nuorista työ oli yksi keskeinen vapaa-ajan aktiviteetti.

NuHa-haastattelut kattoivat laajan kirjon nuoria aina yhdeksänvuotiaista päälle kaksikymppisiin. On selvää, että eri ikävaiheissa nuorten aika jäsentyy eri tavalla eri ikävaiheissa ja että eri-ikäisiltä nuorilta myös odotetaan eri asioita. Haastatteluissa oli havaittavissa, että vapaa-aikaa on sitä enemmän, mitä nuoremmista haastateltavista on kyse. Velvollisuudet lisääntyivät, koulun vaatimukset kasvoivat ja harrastamisen tahti kiristyi murrosiässä. Kiire lisääntyi edelleen seuraavassa elämävaiheessa ja osa omilleen muuttaneista yli 20-vuotiaista nuorista kokeekin, ettei töiden ja opiskelujen jälkeen vapaa-aikaa jää lähes lainkaan. Samalla kun nuoret siirtyvät aikuisuuteen, siirtyvät he myös vapaan tekemisen ja olemisen piiristä kohti suunnitelmallista, kiireiden ja velvollisuuksin täyttämää aika.

NUORTEN SOSIAALISET SUHTEET

H: Mikä on elämässä mukavaa/ihana?

N: Se että ympäril on ihmisii, jotka oikeesti välittää must ja mä niist

(Poika 16v)

Parhautta on perheen kanssa lautapeliin pelaaminen ja kaverien kanssa valvominen kesäyönä.

(Tyttö 13v)

Sosiaaliset suhteet ovat merkittävä osa nuorten elämää. Nuorten itsensä omilla kertomuksissa tärkeimpänä sosiaalisuuden areenana näyttäytyvät kaverit. Puolet 10-14-vuotiaista ja neljä viidestä 15-19 -vuotiaasta suomalaisnuoresta tapaakin kavereitaan päivittäin. Nuoret kokevat kavereiden merkitsevän työtä, koulutusta tai aineellista hyvinvointia enemmän heidän tyytyväisyydelleen. (Myllyniemi & Berg 2013). Kavereiden keskeinen asema nuorten vapaa-ajassa nousi esiin myös NuHa-aineistossa.

Toinen nuorten elämässä keskeinen sosiaalinen rakenne on perhe. Perheen merkitys on kiistaton, sillä jopa 98% 13-18 -vuotiaista helsinkiläisnuorista asuu vähintään toisen vanhempansa kanssa (Keskinen 2011, 87). Kavereihin verrattuna perheestä puhuttiin vapaa-aikaan keskittyvien haastattelujen yhteydessä kuitenkin vain vähän. On silti selvää, että vaikkei perheen kanssa tehtäisi mitään erityistä, jakaa perhe yhteiset tilat ja perheeseensä etäisyyttäkin ottavat nuoret toimivat väistämättä perheensä sosiaalisessa kontekstissa.

Perhe

H1: Vietätkö paljon aikaa perheen kanssa?

N: Kyllä totta kai perheen kanssa. Kaikki lähtee siitä, että on perhe.

(Poika 22v)

Mä asun mun äidin kanssa. Se on oikeestaan ihan mukava eikä oo mikään nipo

(Tyttö 14v)

Perhe on helsinkiläisille nuorille kirjava. Vaikka 64% 13-18-vuotiaista helsinkiläisistä asuu ydinperheessä (Keskinen 2011, 87), kävi NuHa-haastatteluissa selvästi ilmi, ettei nuorten käsitys perheestä rajoitu tähän. Nuorille perhe on yhtä lailla ydinperhe, uusperhe kuin yksinhuoltajaperhekin. Perheeseen saattaa kuulua tai olla kuulumatta sisarusia, sisaruspuolia tai lemmikkejä. On nuoria, joilla toinen vanhemmista asuu Suomen ulkopuolella ja nuoria jotka jakavat aikansa kahden perheen välillä. On nuoria, jotka ovat läheisiä vanhempiensa kanssa ja nuoria, jotka eivät ole nähneet toista vanhempaansa kuukausiin.

H: Haluaisitteko muuttaa jotain omassa elämässä?

N1: Haluaisin läheisemmät välit isän kanssa

N2: Mulla on sama juttu

N1: Mä näin viimeks sen viime kesänä

(Kaksi tyttöä 13v)

H: Miten paljon sä vietät aikaasi perheen parissa?

N: Tosi paljon. Meil on joka päivä yhteinen ruoka, jolloin ollaan kaikki yhdessä. Iltaisin katsellaan yhdessä jotain sarjoja ja ollaan yhdessä

(Poika 12v)

Perhemuoto ei vaikuttanut siihen, miten perheestä puhuttiin. Riippumatta perheen koosta ja muodosta, oli perhe nuorten puheessa ensisijaisesti arjen taustarakenne. Perhettä nähtiin kotona ja sen kanssa kokoonnuttiin yhteisen ruokapöydän ääreen tai sohvalle televisiota katsomaan. Vanhempien kanssa juteltiin ja nuorempien sisarusten kanssa leikittiin. Puhumista vanhempien kanssa pidettiin tärkeänä ja hyvää keskusteluyhteyttä korostettiin useammassa haastattelussa. Myös aiemmissa tutkimuksissa hyvän keskusteluyhteyden perheen kanssa on todettu olevan yhteydessä nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Perheen yhteinen ruokahetki näyttäytyi haastatteluissa yhtenä keskeisenä kuulumisten vaihtamisen areenana. Kouluterveyskyselyn (Luopa ym. 2013) perusteella kaksi kolmesta pääkaupunkiseudun yläasteen tai lukion sekä ja kolme neljästä ammattikoulun opiskelijasta ei kuitenkaan aterioi perheensä kanssa iltaisin. Myös NuHa-haastatteluissa moni nuori kertoi, ettei näe perhettään arkisin juuri lainkaan. Sen sijaan nuoret kertoivat vain kääntyvänsä kotona ja katoavansa sitten harrastuksiin taikka kavereiden pariin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita huonoa keskusteluyhteyttä – vaikka perheen päivittäiset ateriatuokiot ovat vain vähemmistön arkea, kokee noin kuusi kymmenestä helsinkiläisnuoresta keskusteluyhteyden vanhempiinsa hyväksi (Nuorten hyvinvointikertomus 2014).

Perheen kanssa ei juuri tehdä mitään yhdessä. Veljen kanssa välillä pelaan. En juuri ole perheen kanssa, ei syödä yhdessä. Lämmitetään omaan tahtiin, ei tehdä mitään yhdessä. Jääkaapissa ruokaa, itsekseni olen kotona.
(Tyttö 16v)

Mun vanhemmat ovat tosi kiireisiä, ne tekee paljon töitä. Olen itsekin iltaisin paljon harrastuksissa, eikä meillä kellään ole aikaa roikkua siellä kotona. Me syödään yhdessä kuitenkin sunnuntaisin
(Tyttö 19v)

Perheen merkitys korostui lomilla kun aikaa oli enemmän. Erityisesti tämä koski varhaisnuoria, joille heille loma saattoi merkitä pitkäkin erossaoloa kavereista ja keskittymistä mökkeilyyn, matkusteluun ja ihan vain olemiseen perheen kesken. Iän karttuessa nuoret korvasivat mökkeilyä kavereiden kanssa olemisella ja vanhempien määräysvalta lomien viettoon väheni. Nuorten varttuessa yhteiset ulkomaanreissut voitiin jopa kokea pakkopullana, joista pyrittiin kiemurtelemaan irti (ks. myös Nyholm 2011, 97).

Haastatteluissa nuoret liittivät perheen kodin seinien sisäpuolelle. Mikäli perheen kanssa poistuttiin neljän seinän sisältä, tapahtui tämä sukuloimaan, mökille, matkoille taikka ulos syömään. Kertomus ei täysin vastaa tilastollisia tuloksia, joiden mukaan reilu neljännes 11-19-vuotiaista helsinkiläisnuorista harrastaa yhdessä vanhempiensa kanssa (Keskinen 2011, 93). Kyseessä saattoi siten yhtäältä olla nuorten halu esittää itsensä haastatteluissa itsenäisempinä ja perheestä irrallisempina kuin he olivatkaan.

Aika jees! pikkussisko 15v ja äiti & isä. Harrastetaan yhdessä paljon asioita liikuntaa, laskettelua metsästystä ja mökillä sekä reissuissa käydään yhdessä. Mut, toki nykyään menee aikaa eniten omaan elämään.
(Tyttö 18v)

No ei me ny enää ku ite täytin just 15 ja siskoki sen verra vanha et ei me enää sillai, eikä ne pakota mihinkää. Enne oli sillee että pakattii auto täytee kampeita ja lähettii kiertämää Eurooppaa.
(Poika 15v)

Nuoret toki myös ottavat etäisyyttä perheeseensä. Kouluterveyskyselyn (Luopa ym. 2013) mukaan kolmannes Helsingin lukiolaisista ja puolet ammattikoululaisista ei kerro vanhemmilleen missä he viettävät viikonloppunsa. Tyypillinen nuorten ajanviettopaikka onkin epämääräinen ”ulkona”, mikä ei suinkaan viittaa välttämättä konkreettisen ulkotilaan vaan mihin tahansa paikkaan kodin ulkopuolella. Kun perhe on rajattu kodin seinien sisäpuolelle, tarjoaa ”ulkona” olemisen nuorille varsin suuren itsenäisen tilan.

Jokunen nuori kertoi haastatteluissa pyrkivänsä kasvattamaan etäisyyttä liiallista kontrollia harjoittavaan perheeseen. Lisäksi kohdattiin muutamia nuoria, joiden mielestä vähäinen kanssakäyminen johtui vanhempien kiireistä. Nämä kohtaamiset olivat kuitenkin poikkeuksia ja pääsääntöisesti etäisyydenottoa perheeseen ei kuvattu aktiivisena valintana. Sen sijaan perheen vähentynyt keskinäinen kanssakäyminen nähtiin olosuhteista johtuvana

asianlaitana – harrastusten, koulun ja kavereiden viedessä kunkin oman siivunsa ajasta, jäi perhe väkisinkin nuoren elämässä vähemmälle huomiolle.

*Perheeseen kuuluu vain minä ja äiti, äiti on aina töissä. Silloin kun hänellä on aikaa, niin syömme yhdessä ja juttelemme. En tiedä haluaisinko lisää aikaa äidin kanssa.
(Tyttö, ei ikätietoja)*

H: Vietätkö aikaa perheen kanssa?

*N: Joo, sen verran kun niitä näkee. Eniten viikonloppuisin. Me pelataan esim. lautapelejä, katotaan elokuvia, jutellaan, kokataan.
(tyttö 13v)*

Silti, vaikka perhettä ei nähtäisi muualla kuin satunnaisesti olohuoneessa, vaikuttaa perhe nuorten vapaa-aikaan myös kodin seinien ulkopuolella. Haastatteluissa tämä vaikutus näkyy konkreettisesti vanhempien asettamissa rajoituksissa ja heidän tarjoamassaan tuessa. Tyypillisiä rajoitteita ovat varhaisteinien somen käytön kontrollointi sekä kotiintuloaikojen asettaminen. Tukea taas on vanhempien kannustus harrastustoimintaan ja opiskeluihin sekä vanhemmilta saatu taloudellinen tuki, mitä ilman moni asia jäisi tekemättä.

H: Mitä haluaisit muuttaa elämässä?

*N: Vanhempien suhtautumista mun kavereihin. Ne haluu että mä vietän liikaa aikaa perheen kanssa. Ne ei luota. Kyllähän sen toisaalta ymmärtää mutta..
(Tyttö 15v)*

Huomattavaa on myös, että vaikka nuorten ”ulkona” viittaa mihin tahansa tilaan kotien ulkopuolella, riippumatta siitä onko tila sisä- vai ulkotila, on todellisuus eri talvella kuin kesällä. Rahan puute sekä tilan kokemien vääränlaiseksi rajaavat nuoria kahviloiden, kauppakeskusten ja nutien ulkopuolelle. Tämä puolestaan tarkoittaa nuorten kannalta kodin merkityksen korostumista kohtaamispaikkana, jolloin perhe vaikuttaa jälleen nuoren omaan aikaan. Kohtaamispaikkoina nuoret suosivat koteja, joissa ovat rennot vanhemmat ja oma rauha, kun taas metelöivien pikkusisarusten ja tiukkapipoisten taikka höösäävien aikuisten luo ei haluta kokoontua.

Hyvä perhe kuvastuu nuorten puheessa perheenä, jossa annetaan omaa tilaa, on rento ja hassutellee. Mukavien vanhempien kanssa tehdään myös mielellään nuorta itseään kiinnostavia juttuja ja rentoon kotiin on hyvä tuoda kavereita kylään. Toisaalta nipottaminen ja liika kontrolli saavat nuorilta tuomion, ja myös eroavat maailmakatsomukset aiheuttavat kannausta nuorten ja vanhempien välillä. Osa nuorista on myös hyvin etäällä perheestään ja häidin tuskin näkee vanhempiaan. Etäisyyden syistä taikka perheiden sisäisistä ristiriidoista kepeyteen ja positiivisuuteen painottunut haastatteluaineisto ei juuri kerro.

Kaverit

H: Mikä on hauskinda mitä voi tehdä?

N: Ystävien kanssa oleminen on hauskinda, käyn myös usein salilla treenaamassa.

(Tyttö 19v)

H: Mikä ois täydellinen lomanvietto, vapaa-ajanviettotapa?

N: Kavereiden kanssa jossain, ei väliä missä, kunhan kavereiden kanssa.

(Poika 16v)

H: Kuinka paljon aikaa menee kavereitten kanssa?

N1: Melkee koko päivä, hetiku pääsee koulusta nii sen jälkeen

N32: Viikonloppusin ainaki koko päivä

(Pojat 11 ja 12v)

Siinä missä perhe on läsnä nuorten vapaa-ajan taustarakenteena, ovat kaverit vapaa-ajan ytimessä. Erityisesti se vapain vapaa-aika – se jolloin ei ollut harrastuksia ja joka ei mennyt opiskellessa – täyttyi usein kavereiden seurasta. Kavereiden seurassa oleminen oli usein itsessään vapaa-ajan tärkein sisältö, johon verrattuna se, mitä tehtiin tai missä oltiin, oli toissijaista. Kaveriporukka vaikuttaa nuoren elämään, arvostuksiin ja valintoihin. Sosiaalisissa suhteissa rakennetaan kuvaa itsestä ja siten se kenen kanssa viettää aikaa, vaikuttaa siihen miten nuori maailman kokee ja mitä nuori tavoittelee. Kaverit ovat nuoruuden ydintä.

Nuorten kaverisuhteet näyttävät aineiston perusteella syntyvän omassa pihapiirissä, koulussa, harrastuksissa ja kaverinkavereiden kautta. Tyypillisimmin kavereihin oli tutustuttu koulussa, minkä lisäksi nuorilla oli usein syntynyt pitkäkestoisia ystävyysuhteita oman pihapiirin kautta. Myös harrastukset saattoivat luoda sosiaalisia verkostoja, mutta monesti harrastukseen osallistuttiin ihan vain aktiviteetin itsensä takia.

On näitä koulukavereita. Meitä on joku noin kymmenen poppoo, mutta siis voi kyllä olla pienemmissäki. Joskus ollaan esimerkiksi kolmen tytön kaa ja joskus iha kahestaanki jonku kanssa. Mut on mulla sitte toisiiki kaveripiirei. On kavereita, jotka on mun vanhasta voimistelujoukkueesta ja sitte kolmannes kaveripiiris on kaikkii lapsuuden aikasii kavereita.

(Tyttö 16v)

Maininnat kaverinkavereista yleistyivät nuorten varttuessa kaveriporukoiden sekoittuessa kasvavan liikkumisenvapauden myötä. Netti mainittiin tutustumisen väylänä vain harvoin, mutta toisaalta nuorten kynnys hyväksyä vain kertaalleen tapaamiaan ihmisiä kavereiksi sosiaalisessa mediassa oli varsin alhainen. Netti saattaa edesauttaa ystävyysuhteiden syntyä, sillä se madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä puolittuihin (Aaltonen 2011, 42 -43). Vaikka puhtaasti nettiin perustuvat ystävyysuhteet olivat poikkeuksia, oli muutamalla nuorella Internetissä kansainvälinen kaveriverkosto.

Nuorilla voi olla hyvinkin laajat kaveriverkostot. Some-kaverien määräksi saatettiin mainita useita satoja, joista aktiivisesti oltiin yhteydessä useampaan kymmeneen. Toisaalta, hyvien kavereiden määrä saattoi olla melko suppeakin ja kommentit siitä, että laatu on tärkeämpää kuin määrä toistuivat myös nuorten puheessa. Suhtautuminen sosiaalisuuteen myös vaihteli – siinä missä toiset nuoret kertoivat olevansa aina tietyllä porukalla, toiset sukkuloivat koulun, asuinalueen ja harrastusten kautta syntyneiden kaveriporukoiden välillä.

N1: Mulla ei sen suuremmin ole isompaa kaveriporukkaa. Lukion puolelta matematiikan luokalta kaikki on kavereita keskenään. Peruskoulun puolelta pidän yhteydessä kolmeen

kaveriin. Mä olen internetissä erilaisissa yhteyksissä. Mulla on ympäri Eurooppaa kavereita, jotka mä tapasin sellasessa peli - expossa Englannissa.
(Poika 20v)

Jos miettii hyviä frendejä, ni ne on eri paikoista, eivätkä ne tunne toisiaan. Oon tutustunut niihin harrastusten, koulujen ja just kavereiden kautta.
(Tyttö 17v)

Nuorten kaveriporukat ovat sekä poissulkevia että mahdollistavia. Yhtäältä ne tarjoavat emotionaalista tukea, toisaalta niiden nähdään rajoittavan nuoren vapautta päättää itse omista tavoistaan olla. Nuoret tosin itse kiistävät ryhmän rajoittavuuden omalla kohdallaan, mutta hekin näkevät toisten nuorten ryhmät heterogeenisempinä ja poissulkevampina kuin oman kaveriporukansa. Eri porukoiden välillä sukuloivat puolestaan kyseenalaistavat ryhmien asettamia käyttäytymisnormeja ja neuvottelevat itselleen vapaamman tilan olla. (Korkiamäki 2011.)

Toisaalta sukuloivien nuorten kiinnittyminen eri yhteisöihin jää usein löyhäksi, mikä voi sulkea nuoren ryhmän tarjoaman emotionaalisen tuen ulkopuolelle. Emotionaalisen tuen kokevat usein vähäiseksi etenkin pojat, joiden kaverisuhteissa korostuu porukassa oleminen ja toiminnallisuus kun taas tytöillä kaverisuhteet perustuvat henkilökohtaisempaan jakamiseen. Koska pintapuolinen jutustelu ei luo varmuutta sosiaalisesta tuesta, saattaa monissa kaveriporukoissa sukuloiva sosiaalinen nuori kokea itseä monista kontakteistaan huolimatta yksinäiseksi. (Korkiamäki 2013, 112-126.) Sukulointi antaa tilaa, mutta kiinteä ryhmä turvaa, ja siten sukuloimista tai selkeään ryhmään kuulumista ei kumpaakaan voi arvottaa yksiselitteisesti toista paremmaksi.

H: Onko sulla yksi vai enemmän hyviä ystäviä, isompi kaveriporukka?

P: On mulla iso kaveriporukka ja muutama parempi kaveri, tärkeää pitää yllä suhteita.

T: On mulla kavereita ja pari lähempää ystävää. Kavereissa on erilaisia porukoita kun olen vaihtanut koulua ja nää eri porukat ei niin tuu toimeen keskenään, nää vanhat ja uudet.
(Tyttö 17 ja poika 18v)

Aineiston perusteella koulu vaikuttaa erityisen tärkeältä sosiaalisten suhteiden areenalta. Varttuneemmissa nuorissa oli kuitenkin myös niitä, jotka eivät kokeneet lähempää yhteyttä opiskelukavereihinsa, vaan viettivät mieluummin aikaa kotikulmilta tuttuun lapsuudenkavereiden kanssa tai hakeutuivat omantyylisempään seuraan harrastus- tai järjestötoiminnan kautta. Ulkopuolisuuden tunne koulussa ei siten välttämättä tarkoittanut yksinäisyyttä koulun ulkopuolella. Nuori saattoi löytää tiensä esimerkiksi tilaisuuksiin ja paikkoihin, joissa kohtasi samantyyliä, samoista asioista kiinnostuneita nuoria. Sosiaalisten verkostojen luominen koulun ulkopuolella edellytti itsenäistä liikkumista ja aktiivista otetta ja oli siten tyyppisempää hieman vanhemmille nuorille.

Kaveriporukoiden kirjoa lisäsi hakeutuminen kouluun oman asuinalueen ulkopuolelle sekä osallistuminen harrastustoimintaan. Sen sijaan harrastustoiminnan ulkopuolella olevien lähikouluissa opiskelevien nuorten kaveriporukat liittyivät tiiviimmin omaan asuinalueeseen. Heillä tuntui myös harvemmin olevan vaihtoehtoisia kaveriporukoita – sosiaaliset suhteet rakentuivat tiiviisti luokkatovereista ja naapureista koostuvan kaveriporukan ja

kaverinkavereiden ympärille. Näiden nuorten puheessa korostui myös lähialueen paikkojen merkitys: kun kaveritkin asuivat lähellä, ei nuorella ollut välttämättä suurta tarvetta/halukkuutta poistua omalta asuinalueeltaan.

Klassinen havainto, siitä, että tytöt viettävät aikaa parin-kolmen hengen ryhmissä ja pojat suuremmissa porukoissa näyttää tämänkin aineiston perusteella pitävän pääsääntöisesti paikkansa. Tyttöjen ja poikien porukat ovat myös varsin erillisiä (ks. myös Aaltonen ym. 2011, 34). Porukoiden sekoittumien alkaa yläasteella ja lisääntyy nuorten vanhetessa

H: Minkälaisista tyypeistä tää porukka sit koostuu? Onko kaverit mitä kautta ja onko enemmän tyttöjä vai poikia?

*N: No fudisjengiläiset, koululaiset sit lätkäjengeist niitä porukoita tulee. Enemmä yleensä jätkiä kyllä ku muijillaki o treenei mut aika 50-50 ku kaikki pääsee.
(Poika 15v)*

*Meillä oli tosi tiivis 8 hengen ystäväporukka ala-asteella, mutta nyt se on vähän hajonnu niin että yks tyyppi löysi muuta seuraa, mutta ollaan kaikki edelleen sen kanssa hyvissä väleissä, ja nyt mejän porukassa on 3 uutta mukavaa tyyppiä.
(Tyttö 13v)*

Lähimmät kaverit - mahdollisia seurustelukumppaneita lukuun ottamatta – ovat silti varttuneemminkin nuorilla tyypillisesti samaa sukupuolta. Huomattavaa on, että aineistossa ei tullut vastaan poikia, jotka olisivat kertoneet viettävänsä aikaa pääsääntöisesti tyttöjen kanssa, mutta muutama tyttö mainitsi viihtyvänsä paremmin poikien seurassa. ”Poikamaisuus” on siten ehkä tytöille sallitumpaa kuin ”tyttömäisyys” pojille.

H: Onks teil iso kaveriporukka?

N1: Enemmä ollaan kahestaan

N2: Vapaa-ajal kahestaan. Enemmä ollaan poikien kaa.

H: Miks poikien kaa?

N1: Ne on hauskempii.

N2: Ja ne pelaa jalkapalloo

H: Miksei tyttöjen kaa?

N1: Ne syö vaa karkkii.

(Kaksi tyttöä 13v)

Kaveriverkostot eroavat jonkun verran myös iän mukaan. Nuoremmilla ikäryhmille tyypillisiä ovat selkeästi erilliset kaveriporukat eri paikoissa: on piha- koulu ja harrastuskaverit, joita nähdään eri tilanteissa ja eri aikoihin. Vanhempien nuorten kaveriporukoissa sen sijaan tapahtuu enemmän sekoittumista nuorten valitessa omat kaverinsa eri yhteyksistä. Tällöin kaveriporukoissa tunnetaan joku koulusta, toinen harrastuksesta, kolmannen ollessa alun perin kaverinkaveri. Oman porukan noukkiminen sieltä täältä edellyttää liikkumatilaa sosiaalisissa suhteissa – jos nuorella on vain yksi sosiaalinen ympäristö, ei nuori voi ”noukkia” omia kavereitaan sieltä täältä, vaan ympäristö määrittää voimakkaasti nuoren sosiaalisia suhteita.

Kaverisuhteilla voi olla suurikin merkitys nuoren elämän suunnalle. Haastatteluissa muutama nuori kertoi auttaneensa ja kantaneensa huolta kaverista, jolla on mennyt huonosti.

Kaverien vaikutusta omaan elämään ei samalla tavalla tunnustettu – nuoret kertoivat ottavansa etäisyyttä porukasta, jos kokivat, ettei porukan toiminta ollut heistä mielekästä. Nuoret nimeävätkin koulun ja asuinpaikan ohella myös kiinnostuksen kohteet, elämäntyylin ja harrastukset kavereita yhdistäviksi tekijöiksi (Tolonen, 2011 33).

Mieluiten hengaan tanssijoiden kanssa - tullaan hyvin toimeen, pystyy puhumaan niitten kaa eikä tunne oloa vaivaantuneeksi. Niiden seurassa voi olla luonnollinen .
(Poika 19v)

H: Kuinka paljon vapaa-aikaa hengailuun?

N: En juuri hengaille. Ei juuri kavereita jotka vaan hengailis.
(Poika 15v)

Nuoret halusivat haastatteluissa esittää itsensä vahvasti toimijoina, jotka tekivät omat päätöksensä itse. Samalla he kiistivät kavereiden vaikuttavan heidän valintoihinsa. Tästä huolimatta nuorten tavoissa puhua tulevaisuudestaan, tavoitteistaan ja arvostuksistaan oli havaittavissa yhtenevyyttä samaan kaveriporukkaan – tai jopa samaa koulua käyvien nuorten kesken. Aiemman tutkimuksen mukaan kaverisuhteita määrittävätkin yhteisiä kiinnostuksen kohteita enemmän samanlaiset asenteet, kuten esimerkiksi suhtautuminen päihteisiin ja koulumenestykseen (Korkiamäki 2013, 135).

Toisaalta myös rakenteelliset tekijät kuten esimerkiksi sosioekonominen asema ja maahanmuuttajataustaisuustoimivat kaveriporukoita yhdistävinä tekijöinä, vaikeivat nuoret tähän tietoisesti pyrkisikään (Aaltonen & ym 2011, 29 -56). Näiden kysymysten tarkempaan tarkasteluun Nuha-aineisto ei kuitenkaan antanut mahdollisuuksia. Kaveriporukoiden syntyminen olisi merkittävä tutkimuskohde, sillä kuten myös NuHa-aineisto vihjaa, ohjaavat kaveriporukat merkittävästi nuorten toimintaa ja valintoja (ks. Korkiamäki 2013,170).

Sosiaalisuutta korostavan nuoruuden käänköpuolena ovat yksinäisyyden kokemukset. Yksinäisyydestä ei haastatteluissa kuitenkaan puhuttu. Nuoret, jotka kertoivat viettävänsä vapaa-aikaansa pääosin yksin, kertoivat myös viihtyvänsä itsekseen kotona omia juttuja tehden, korostaen sitä heidän oman valintaansa. Lähimmät yksinäisyyttä sivuavat viittaukset olivat harmittelu, siitä, että kaverit asuvat kaukana (eri kaupunginosissa) sekä toive siitä, että olisi enemmän kavereita ja uskaltaisi tutustua uusiin ihmisiin.

H: Paljonko te vietätte aikaa kavereiden kanssa?

N: tykkään olla aika paljon yksin, se on joskus kivempaa. Ehkä puoliksi yksin ja puoliksi kavereiden kanssa. Riippuu, onko kesä vai talvi. Kesällä voi olla enemmän ulkona.
(Tyttö 11v)

Nuha-aineiston perusteella ei kuitenkaan voi päätellä mitään yksinäisyyden kokemusten yleisyydestä Helsingissä. Ensinnäkin, haastattelujen sävy oli kevyt eikä niissä sivuttu muitakaan vaikeita asioita. Nuoret selvästikin halusivat esittää itsensä tuntemattomille aikuisille positiivisessa valossa. Toiseksi kouluterveyskyselyn perusteella vajaa kymmenen prosenttia pääkaupunkiseudun 8-9. –luokkalaisista ja toisen asteen opiskelijoista kokee, ettei heillä ole yhtään ystävää (Luopa ym. 2013). Yksinäisyys näyttyy varhemmissa tutkimuksissa vakavana ongelmana, jolla on kauaskantoisia vaikutuksia nuoren elämään.

NuHa-aineisto kuvaakin yksinäisyyden käänköpuolta, sosiaalisten suhteiden tärkeyttä. Vaikka yksinäisyyttä ei aineistossa sivuta, se näyttää miten tärkeitä kaverit ovat nuorten maailmassa. Samalla aineisto herättää pohtimaan yksinäisen nuoren asemaa maailmassa, jossa kaverit ovat kaiken mitta, syy ja tarkoitus. Siten NuHa-aineiston kaveripuhe, joka kuvaa ”tavallisen nuoren” mukavan yhdessäolon täyttämään vapaa-aikaa, antaa eväitä ymmärtää aiemmissa tutkimuksissa tehtyä havaintoa yksinäisyyden raskaudesta.

Muut sosiaaliset suhteet

Haastatteluissa puhe sosiaalisista suhteista rajoittui lähes yksinomaan puheeseen kavereista ja perheestä. Muista aikuisista tai nuorista mainintoja kertyi niukasti ja tällöinkin kyse oli yleensä jonkinlaisesta luonnehdinnasta eikä varsinaisesta kanssakäymisestä. Esimerkiksi luokkakaverit, joiden kanssa tekeminen rajoittui luokkahuoneeseen, jäivät haastatteluissa lähes kokonaan ilman mainintoja. Sen sijaan nuoret saattoivat kertoa itsestään tekemällä pesäeroon johonkin toiseen nuorten ryhmään.

Perheen ulkopuolisista aikuista kommentteja keräsivät humalaiset, opettajat ja valmentajat sekä nuoriso-ohjaajat. Näistä ensin mainitut koettiin pelottaviksi. Opettaja ja valmentajat puolestaan niittivät lähes ainoastaan negatiivisia mainintoja – huonoilla väleillä selitettiin tökkivää koulunkäyntiä taikka harrastuksen lopettamista. Nuoriso-ohjaajiin suhtauduttiin positiivisemmin ja heille lähetettiin haastatteluissa välillä terveisiä, mutta juuri tämän enempää ei heistäkään puhuttu.

Merkitsevä sosiaalisuus

Haastatteluissa piirtyy kuva nuorten omasta, aikuisista irrallisesta maailmasta, jossa kaveriporukkojen merkitys nuoren kokemukselle maailmasta on keskeinen. Haastatteluissa esiin nostettuja merkittäviä aikuisia olivat vain omat perheenjäsenet. Huomattava osa nuorista halusi myös korostaa itsenäisyyttä ja erillisyyttä vanhemmista, vaikka aiemmat tutkimukset osoittavat suurimman osan nuorista kokevan keskusteluyhteyden vanhempiinsa hyväksi.

Sosiaalisista suhteista puhuttaessa NuHa-aineiston positiivinen vire on vahvimmillaan. Nuoret itse vaikuttivat haastattelujen sisältöön, eivätkä nuorten vapaa-aikaan keskittyvät haastattelut muuntuneet terapiasessioiksi, joissa nuoret olisivat puhuneet perheen vaikeuksista taikka yksinäisyydestä. Aineisto piirtää kuvan siitä ”millaisia sosiaalisten suhteiden kuuluisi olla”. Nuorten maailmassa hyvä perhe tukee, mutta antaa tilaa ja hyvään nuoruuteen kuuluvat kaverit. Nuorten parissa työskentelevien kannalta näitä on kiinnostava katsoa normeina ja miettiä, mitä ikävät kotiolut taikka kavereiden puute konkreettisesti merkitsevät nuoren vapaa-ajan kannalta.

SOSIAALINEN MEDIA

H: Minä vietän kanssa paljon aikaa somessa, kuten meidän ikäiset tekee, se on tätä aikaa. (Tyttö 16v)

H: Mitä oot mieltä somesta?

N: Epäsosiaalista, koukuttavaa ja ihmisten aikaa vievää turhaa touhua, Nuoriso käyttää

*somea väärin.
(Poika 16v)*

H: Mitä mieltä olet siitä kun ystävyysuhteet siirtyvät mediaan?

N: Livenä on kivempaa. Talvella on masentavaa kun on koulu , läksyt sitten vaan makaa ja ottaa puhelimen ja on mediassa.

(Poika 11v)

Sosiaalinen media oli yksi NuHa-projektin etukäteen valituista painopisteistä ja haastattelijoita kehoitettiin kysymään nuorilta somen käytöstä. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että verkko on nuorille paitsi kommunikaation väline, myös sosiaalinen tila, jossa nuoret kokeilevat ja konstruoivat erilaisia identiteettejä sekä luovat ja vahvistavat sosiaalisia suhteitaan. Verkon käytön tutkimus on kuitenkin ollut vähäistä ja eikä esimerkiksi mobiilisovellusten käyttöä ole tutkittu käytännössä lainkaan. (Lehtikangas 2014.) NuHa-projektin toivottiin tuottavan tietoa ymmärryksen kasvattamiseksi nuorten somen käytöstä.

NuHa-haastattelujen sosiaalisesta mediasta tuottama informaatio jäi suurimmalta osin pintapuoliseksi. Tyypillisin haastattelujen tuottama vastaus oli litania erilaisia nuoren käyttämiä sosiaalisen median applikaatioita. Selvästi suosituimmalta vaikutti Whatsapp, kun taas aikuisten suosima Facebook näyttäytyi nuorten näkökulmasta keski-ikäisten areenana.

Alati vaihtuvien sovellusten nimeämistä kiinnostavampaa on havainnoida nuorten suhtautumista someen ilmiönä. Some otettiin vastauksissa itsestäänselvytenä, ja tyypillistä oli kommunikaation hajauttaminen eri applikaatioihin ja ryhmiin. Nuori saattoi keskustella kouluryhmänsä kanssa Whatsappissa, perheen kanssa Facebookissa, jakaa kuviaan kavereilleen Instagramissa, pitää blogia, olla osallinen peliyhteisössä sekä keskustella anonyymisti nettipalstalla. Kavereita nuorella saattoi olla sosiaalisen median myötä useita satoja, joista nuori saattoi kertoa olevansa säännöllisesti yhteydessä muutamaa kymmeneen.

H: On some tärkeä tapa pitää yhteyttä?

N: Ei ehkä tärkeä, mutta täytyy se olla kun kaikki käyttää, siellä sovitaan että tavataan.

(Poika 18v)

Aina ku avaa koneen ni on se FB auki siinä vieressä koko ajan. Et jos tekee jotain koulujuttui ni tulis joku juttelee siihen ni ei tarvis tehdä niitä. Enemmän näkee frendejä vaan koulussa ja tolleen ja illalla ei jaksa enää nähdä ni FB on hyvä et vois sit siellä järkätä”

(Tyttö 15v)

Puhe kuvaa sosiaalisen media arkipäiväistymistä. Arkipäiväistyminen ilmeni selvästi myös nuorten vapaa-aikatutkimuksessa, jonka mukaan neljä viidestä 15-19 -vuotiaasta nuoresta jutteli kavereilleen netissä päivittäin ja yli 90% viikoittain. Tilanne ei kuitenkaan ollut samanlainen tätä nuoremmilla, vaan 10-14 vuotiaista vain puolet oli netin välityksellä yhteydessä päivittäin ja lähes viidennes vain kuukausittain tai ei lainkaan. (Myllyniemi & Berg 2013, 25.)

NuHa-aineiston perusteella eroon on myös selkeä syy. Haastatteluista kävi ilmi, että vanhemmat vahtivat varhaisnuorten netin käyttöä ja rajoittivat heidän mahdollisuuksiaan

luoda itselleen omia käyttöprofiileja. Nuoremmilla ei myöskään ollut (äly)puhelimessaan välttämättä nettiliittymää, joten Internet ei ollut heillä koko ajan käden ulottuvilla.

Vanhempia nuoria puolestaan ajoi somen käyttöön sovellusten ilmaisuus – puhelimesta saattoi olla saldo loppu ja tekstiviestit olivat joka tapauksessa jatkuvaan kommunikaatioon aivan liian hintavia, joten some tarjosi nuorille mahdollisuuden olla yhteyksissä rahatilanteesta huolimatta. Vaikka huono puhelin voi olla este somen käytölle, nuorten puheesta päätellen taskusta löytyy todennäköisemmin älypuhelin kuin saldoa tekstiviesteihin.

H: Käytättekö somea?

N: joskus sortuu käyttämään facebookii vähän. Yleisempi on whats up ja instagrammi ja joskus soitellaan mut ylensä laitetaan veistii whats uppiin kun se on ilmasta, ei mee saldoon (Poika 17v)

Mikäli somen käytöstä kysyttiin tarkemmin, kertoi moni nuori käyttävänsä sitä ”koko ajan”. Saapuneet viestit tarkistettiin viimeiseksi illalla ja ensimmäiseksi aamulla. Kavereihin oltiin jatkuvasti yhteydessä lomilla. Ajatus ”somelomasta” nauratti nuoria, jotka totesivat, että ei sieltä voi olla pois, sillä muuten puhelin on aivan tukossa viesteistä.

H: No onks toi luuri sulle sit kui tärkeä?

N: No oisin kyl pahasti hukas ilman sitä. En tietäis mis porukka menee ku ei kukaa oikee oo kotona sillai enää ku näin hyvät säät. Ja sitte jos sais sen takasin toimintaa nii räjähtäis salee käsii ku chatit iha täynnä viestei jotai viittä tuhatta viestiä sitte siinä ja puhelin iha juntturassa. (Poika 15v)

Mitä teet aamuisin ennen koulua? Herään, otan puhelimen, katson ilmoitukset jotka ovat tulleet yön aikana, sit sammutan netin ja nousen ylös. (Tyttö 11v)

Somessa sovittiin tapaamisista, jaettiin kuvia ja seurattiin kavereiden elämää. Haastattelujen perusteella some koettiin ennen kaikkea käteväksi yhteydenpidon välineeksi, mutta itseisarvoisena somessa juttelua ei juurikaan tunnuttu pitävän. Vaikka Internet tarjoaa valtavan potentiaalin uusien kontaktien luomiselle, nuoret vaikuttivat käyttävän somea ensisijaisesti muutenkin tuttujen kavereiden kanssa kommunikoimiseen (ks. myös Aaltonen ym. 2011, 41).

H: Mikä on sun pääasiallinen syy olla sosiaalisessa mediassa?

N: No, se sosiaalisuus tietenkkin, ku on kavereiden kaa siellä. Se on se virtuaalisosiaalisuus, ku kaikki on siellä. On kiva, kun voi lisätä kuvia. Ja silleen... (Tyttö 18v)

Monet nuoret korostivat tavanneensa nettittutunsa vähintään kerran kasvokkain ja kertoivat, etteivät ota ”ystäviksi” täysin tuntemattomia. Toisaalta, vaikka somessa ollaankin tekemissä tuttujen nuorten kanssa, kynnys ottaa yhteyttä uuteen tuttavuuteen netin välityksellä on matala ja siten some saattaa laajentaa nuorten sosiaalisia verkostoja (Aaltonen ym. 2011, 40-42). Muutamia nuoret myös kertoivat juttelevansa netin

keskustelupalstoilla, mutta näillä palstoilla pääosassa tuntui olevan juttelu satunnaisten henkilöiden kanssa, eikä niinkään pysyvien sosiaalisten suhteiden luominen.

Nuorten suhtautuminen sosiaaliseen mediaan ei ollut ristiriidatonta. Some oli osa arkea, ja somessa olivat ”kaikki”, mutta samalla moni nuori kertoi viettävänsä somessa ”liikaa aikaa” eivätkä kertomukset some-lakon suunnittelusta tai kokeilusta jääneet yksittäisiksi poikkeuksiksi. Muuhun sosiaalisuuteen liitettynä vastaava moralisoiva puhe olisi kuulostanut oudolta - yksikään haastateltava ei kertonut viettävänsä kasvotusten liikaa aikaa kavereiden kanssa taikka olleensa kaverilakossa.

H: Käytättekö sosiaalista mediaa?

N: Käytän tosi paljon.

N: Oon yrittänyt vähetää, mutta en vois elää ilman Whatsappia. Tiedän että kuulostaa tyhmältä... Mut jos oon vaikka mökillä niin haluan tietää mitä kavereille kuuluu ja pitää niihin yhteyttä.

(Tyttö 16v)

H: Ahaa. Käytätkö sä muuten sosiaalista mediaa?

N: Sosiaalinen media on syöpää, käytän naamakirjaa ainoastaan, jos tarvitsee lähettää viestiä vaikka äidille. Kehenkään ei saa enää henkilökohtaisesti yhteyttä kun kaikki vaan facettaa.

H: Entä se pelaaminen, puhutteko samalla esimerkiksi skypessä tai jotain?

N: Joo yleensä skype päälle ja pelataan sit porukalla

(Poika 20v)

Nuhan perusteella vaikuttaakin siltä, että some nähdään yhtäältä välttämättömänä ”kaikkihan siellä on”, toisaalta viihdyttävänä ja kolmanneksi hieman vaarallisesti koukuttavana aikavarkana. ”Oikeaan elämään” ja kasvokkaiseen kanssakäymiseen verrattuna somea tunnuttiin pitävän hieman toissijaisena ja petollisena. Pelkän somen ei myöskään koettu riittävän kaverisuhteiden ylläpitoon pitkien välimatkojen yli.

H: Mites teidän kaverit Facebookissa? Tunnetteko ne?

N: Yritän karsia niitä ketä en oikee tunne.. Mutta en kehtaa olla hyväksymättä, jos joku pyytää, kenet on nähnyt vaikka kerran tai jotain. Liikaa kuitnekin puolituttuja, pitää varmaan karsia.

(Tyttö 18v)

Mutta. Jälleen kerran todettakoon, että nuoria on monenlaisia ja se mikä kuvaa yhtä, ei kuvaa kaikkia. Edeltävästä poiketen haastatteluissa tavattiin myös nuoria, joiden some-kavereista koostuva merkityksellinen yhteisö ulottui maapallon ympäri. Näillä nuorilla oli monesti oma selkeä kiinnostuksen kohde ja some-kontaktit olivat löytyneet tämän kiinnostuksen kohteen kautta. Myös aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että etenkin lähiympäristössään ulkopuolisuutta kokevat nuoret voivat löytää netistä yhteiseen kiinnostukseen perustuvia merkityksellisiä sosiaalisia suhteita (Aaltonen ym. 2011, 42-43).

H: Mitä sä teet siellä sivustolla?

N: Keskustelen ihan kaiken maan ja taivaan välillä. Se on niin ku, mä kuulun johonkin ja siellä on sisäpiirivitsit. Joskus satunnaisesti tulee tavattua niitä henkilöitä. Muutaman kerran

*vuodessa on tapaamisia, lähinnä kesäisin.
(Poika 18v)*

H: Miks Twitter on hyvä?

N: Koska siinä oppii tuntemaan uusia ihmisiä

H: Onko ne semmosia mitä oot tavannu oikeasti vai twiittaatteks te vaan?

N: Jotain oon tavannu oikeesti kun ne asuu Helsingissä mut muita ei kun eivät asu Helsingissä mut toivottavasti näkisi nekin

(Tyttö 15v)

Tällaiset some-yhteisöt olivat luonteeltaan kirjavia – osassa painopiste oli omien piirustusten, valokuvien tai musiikin jakamisessa, kun taas toiset yhteisöt perustuivat keskusteluun. Siten Internet voi olla paitsi uusi paikka vaihtaa kuulumisia tuttujen kesken, myös kanava uusien merkityksellisten kontaktien luomiseen ja mahdollisuus alakulttuureista keskustelemiseen.

Minä käytän sosiaalista mediaa päivittäin, olen siellä kavereiden kanssa ja vietän paljon aikaa. Varmaan vietän somessa enemmän aikaa kavereiden seurassa kuin livenä. Kännykkä on kokoajan käytössä, välillä vähän liikaakin. Välillä kun juttelen kavereiden kanssa seuraan samalla kännykkää.

(Tyttö 16v)

LOMA

*Odotan kesälomaa: aurinkoa, lepoa ja futista. Eniten odotan sitä, että herään joskus iltapäivällä ja ulkona paistaa aurinko ja taivas on sininen, eikä tarvitse tehdä mitään.
(Tyttö 17v)*

H: Mitä teette kesällä?

N: Ollaan ulkona, pelataan fudista, talvella me luistellan. Ja mä sain kesätöitä Pihliksen S-marketista.

(Poika 16v)

H: Muistelkaa ja kertokaa mitä teitte viime perjantaina, loma oli alkanut?

N: Heräsin klo 13.30. Näpyttelin sitten puhelinta.

(tyttö 14v)

Koululaisten kesäloma pitkä kesäloma tuo muassaan katkoksen niin kouluvuoteen kuin harrastusten rytmiin. Samalla se rikkoo nuorten sosiaalisen kontekstin – kouluvuoden aikana nuori näkee väistämättä muita nuoria koulussa ja mikäli nuorella on harrastus, liittyy siihen yleensä oma suhteellisen vakiintunut yhteisönsä. Lomalla koululuokka ei enää kokoaa nuoria samaan tilaan, ja vaikka nuori osallistuisikin harrastustoimintaan myös kesällä, on harrastukseen osallistuva porukka vain harvoin sama kuin lukuvuoden aikana. Harrastuksen muoto voi myös olla erilainen ja viikoittaiset kokoontumiset voivat korvautua viikon mittaisella leirillä.

Loman aikana nuorten sosiaaliset suhteet saattavat muuttua intensiivisemmiksi tai kadota lähes olemasta. Nuorilla on runsaasti vapaata aikaa ja osalle tämä tarkoittaa päivittäistä hengailua kavereiden kanssa, ahkeraa yökyläilyä ja vaikka leirejä, joissa toisten nuorten seurassa ollaan kellon ympäri. Toisaalta, etenkin varhaisnuorille loma merkitsee irrottautumista kavereista – ala-asteen ylimpiä luokkia käyvät nuoret kertoivat viettävänsä kesälomansa ensisijaisesti perheidensä kanssa mökeillä, matkoilla, kotona ja retkillä. Perheiden suunnitellessa lomansa itsenäisesti voi nuorella vierähtää viikkoja ilman kavereiden tapaamista.

Mulla on vaan aikaa. On kavereita. En saanut töitä eli teen sitä mitä mä teen muutenkin.
(Poika 18v)

H: Poikkeako kesä jotenkin?

N: Joo, ei oo treenejä nyt kesällä. Mä olen täällä Hietsussa tai Kumpulassa tai Stadikalla.
(Tyttö 17v)

Helsinkiläisnuorista tehty kyselytutkimus tukee havaintoa perheen merkityksestä lomavietossa. Lähes 80% 11-19-vuotiaista helsinkiläisistä viettää lomiaan ainakin joskus mökillä, mikä yleensä tarkoittaa vanhempien seurassa olemista. Muita yleisiä lomaviettotapoja olivat sukulaisten luona vieraileminen, kotona oleminen sekä vanhempien kanssa matkustaminen, jotka kuuluivat lähemmäs 90% lomaan ainakin joskus. Aina tai usein lomiaan edellä mainituilla tavoilla viettää noin joka kolmas helsinkiläisnuori. (Nyholm, 2011, 97.)

H: Vietätkö aikaa perheen kanssa?

N: kyl niitä näkee, mut ei tuu arkena oikein tehtyy mitään. Joskus saatetaan lähteä reissuun, jotain lomamatkoja tai sit mökille kesällä. Se on sellasta mukavaa vaihtelua.
(Tyttö 16v)

Mun perhe ei lähtis ulkomaille, kun ne on niin väsyneitä, ne ei halua pitää ikinä lomaa, vapaapäivätkin on ihan myrkkyy niille, ne on raskaan fyysisen työn tekijöitä ja niitten pitää nukkua päiväunet, ei me tehä ikinä lomalla mitään
(Tyttö 16v)

Haastattelut tuovat esiin ikäryhmien välisiä eroja lomavietossa. Yksinkertaisesti: mitä vanhemmasta nuoresta on kyse, sitä enemmän kaverit ovat läsnä myös lomalla. Yläasteikäiset vierailevat toistensa mökeillä ja peruskoulunsa päättäneet saattavat jäädä yksin kaupunkiin vanhempien poistuessa mökeille tai matkoille. Peruskoulun päättäneet nuoret myös täyttivät kesälomiaan kesätöillä ja moni kertoi käyttävänsä ansionsa yhteiseen reissuun Suomeen tai ulkomaille yhdessä kavereiden kanssa. Silti kaikissa ikäryhmissä korostui lomien yhteydessä perheen merkitys ja perheen kanssa vietetty aika.

H: Mitäs te teette perheen kanssa?

N: Käydään mökillä. Mökille on kivempi mennä kaverin kanssa

H: Saatko sitten ottaa kaverin mukaan?

N: Joo

(Tyttö 14v)

Kesätyöt keskusteluttivat nuoria jo yläasteistä alkaen. Valtakunnallisen selvityksen mukaan yläasteikäisistä kesätöissä on noin kolmannes ja lukiolaisista 78% (T-media oy 2013). Toisaalta, usein tai aina töissä oli loma-aikoina alle 10% 11-19 helsinkiläisnuorista. NuHa-haastatteluissa nuoret harmittelivat töiden saannin vaikeutta ja osa kertoi, ettei edes ollut viitsinyt hakea kun ei niitä töitä kuitenkaan saisi. Nuorten epäilyille on realistiset perusteet: esimerkiksi Helsingin kaupungilla oli kesällä 2014 16-17-vuotiaille nuorille 878 kesätyöpaikkaa. Hakemuksia näihin paikkoihin saapui yhteensä lähes kolmekymmentätuhatta. (Hartikainen 2014.) Luku on huikea huolimatta siitä, että yksi nuori luultavasti hakikin useampaa paikkaa.

H: Miten ajattelit viettää kesää?

*N: Nii-i, mä oon hakenu töihin moniin paikkoihin, R-kioskille, siwaan ja vaikka mihin. En oo päässyt ku muutamaan haastatteluun. Oon nyt sit kotona vielä tän kesän. Mä hoidan sukulaislapsia kahtena päivänä viikossa, se nyt on jotain. Ja yritän kyl vielä hakea töihinkin. Mut ehkä mä vielä sit nautin tästä kesästä näin – saan olla vapaana.
(Tyttö 18v)*

Haastattelujen ja työpaikkahakemusten valossa on kiistatta selvää, että moni nuori selvästi haluaisi käyttää osan kesälomastaan töihin. Syykin työhaluihin ilmeni haastatteluista: ansioita tarvittiin jonkin erityisen haaveen – kuten kaverien kanssa tehtävän reissun tai kalliimman hankinnan – rahoittamiseen. Tilanne oli erilainen varttuneemmilla, jo kotoa pois muuttaneilla nuorilla. Heidän kesätyöansionsa eivät enää huvenneet johonkin ”ylimääräiseen”, vaan työnteolla kerättiin säästöjä tulevan talven varalle.

H: Oletko hakenut kesätöitä?

N: Joo, olen ja varmaan saankin, isän firmassa olen kesän. Tai ei koko kesää, vaan kuukauden, pitää sitä omaa aikaakin olla

H: Mitä ajattelit rahalla sitten tehdä?

*N: Haluan matkustaa etelään rahoilla, se olisi ihanaa, kavereiden kanssa niin kun mentäisiin.
(Poika 16v)*

Lomasuunnitelmista kysyttäessä nuoret mainitsivat kesätöiden ohella tyypillisimmin matkat, leirit, mökkeily ja pitkään nukkumisen sekä levon. Mökkeily ja leirit olivat yleisempiä nuoremmissa ikäryhmissä ja lepo vanhemmissa. Tapahtumista tai festivaaleista ei puhuttu, mikä on kiinnostavaa suhteessa siihen, että tapahtumien runsautta kuvattiin yhdeksi Helsingin positiiviseksi piirteeksi. Siten aineiston perusteella tapahtumat kiinnostavat nuoria, mutta voi olla että ympärivuotinen tapahtumatarjonnan kasvun myötä, ei yksittäiseen tapahtumaan osallistuminen nouse haastattelussa mainittavaksi kesän ”kohokohdaksi”.

Kesä näyttäytyi haastatteluissa vapauden tilana. Kesällä nuori sai nukkua pitkään ja valvoa myöhään. Osalla nuorista osa kesästä kului toki töissä, mutta koska kesätyö harvalla toisen asteen opiskelijalla liittyy vielä vakaviin tulevaisuuden suunnitelmiin, joten kesätöitäkin kuvasi eräänlainen stressittömyys. Ennen kaikkea loma edusti nuorille taukoa koulusta ja siten vapautta.

NUORET JA RAHA

H. Mikä tekee Helsingistä hyvän paikan asua nuorelle?

N. Tääl on paljo kaikkee tekemistä ja mahdollisuuksii tehdä kaikenlaista. tosin kaikkeen tarvii aina vähän rahaa, mikä on vähä surullist.

(Poika 16v)

Arvostan sitä mitä mullon. Ei oo valitettavaa. Mullon koti ja kavereita ja me ei olla mitään köyhii.

(Tyttö 14v)

Rahan merkitys ei ole sama kaikille nuorille. Tyypillinen NuHa-haastatteluissa kohdattu nuori kertoi suosivansa ilmaisia ja/tai halpoja ajanviettotapoja, mutta käytti kuitenkin silloin tällöin rahaa kahvilassa tai pikaruokalassa sekä harrasti jotain maksullista. Toiset puolestaan olivat hyvinkin hintatietoisia ja näkivät taloudellisten realiteettien asettamat rajat omassa elämässään. Näiden lisäksi kohdattiin nuoria, joille maksullisuus oli laadun tae ja hintakynnys edusti hyvää tapaa pitää vääränlainen väki poissa.

Mulla on viikko ja kuukausiraha. Ei mun sitä tartte käyttää saleihin. Saan käyttää pankkikorttia jos meen vaikka linnanmäkeen. Saan käteistä kuukausirahan lisäksi.

(Poika 14v)

Meil on kaheksan henkee perhees, ni ei saa rahaa, ku jos pitää antaa yhdelle, ni joutuu antaa kaikille. Duunist saan rahaa jaan lehtiä ja maalamost saan 8 e tunti. Ja rahal saa kaikkee.

(Poika 16v)

Jo aiemmin on havaittu, että taloudelliset resurssit vaikuttavat nuorten vapaa-ajan viettoon ja sosiaalisiin suhteisiin (Hakovirta & Rantalaiho 2012). Vaikka tuloerot eivät ole enää viime vuosina kasvaneet, eivät 1990-luvun laman perintönä syntyneet erot eivät ole myöskään kaventuneet (Tilastokeskus 2014). Tämä vaikuttaa väistämättä myös nuorten arkeen. Erityisen ahtaalla ovat yhden huoltajan taloudet, joista lähes 70% kokee menojen kattamisen tuloillaan vaikeaksi (Lammi-Taskula & Karvonen 2014)

NuHa-haastatteluissa puhuttiin kuitenkin vain niukasti rahasta. Nuoret kertoivat tekemisistään omaa toimijuuttaan korostaen ja rahan asettamat realiteetit vilahtivat korkeintaan sivulauseissa. Sosiaalisista suhteista puhuttaessa rahaa ei mainittu kertaakaan. Useimmista haastatteluista ei siten voinut päätellä paljoakaan perheen taloudellisesta tilanteesta taikka nuoren itsensä käytettävissä olevista varoista. Silti jotkut haastattelut avasivat näkymiä siihen, mitä taloudellisten resurssit nuoren kannalta tarkoittavat.

H: mutta jos olisi enemmän rahaa, niin harrastaisitko jotain muuta esim. vaikka muusiikkia? tai mitä tekisit jos ei raha olisi este?

N: no, en mä nyt tiedä, ei mitään erikoista, ehkä nyt enemmän ostais jotain, uusi skeittilauta ja leffaan, kahviloihin ja noin, mutta en mä nyt tiedä. On mulla asiat ihan hyvin, ei se haittaa, ettei aina ole rahaa.

(Poika 17v)

Perheen taloudellinen tilanne on yhteydessä nuorten harrastusmahdollisuuksiin. Jopa runsas viidennes kaikista suomalaisista perheistä ja 40% yksinhuoltajatalouksista kokee maksullisten harrastusten olevan heille liian kalliita (Lammi-Taskula & Karvonen 2014). Silti NuHa-haastatteluissa vanhempien ei kerrottu rajanneen harrastuksia pois taloudellisiin syihin vedoten. Sen sijaan haastatteluissa ilmeni, että osalle nuorista päivittäiset treenit, kilpareissut ja viimeisimmät varusteet olivat itsestäänselvyys kun taas toisten puhetta harrastuksista leimasi hintatietoisuus sekä kiitollisuus vanhempien tekemästä taloudellisesta panostuksesta.

Yritän etten ole niin paljon kotona, yritän päästä pois kotoa etten jumitu, harrastan sunnuntaisin, se maksaa ihan hirveesti, en halua lopettaa, arvostan sitä että äiti on hommannut mulle harrastuksen, koska se on tosi kallista.

(Tyttö 12v)

No mun faija maksaa ton mun harrastuksen sitte aikalailla kokonaa, kaikki kengät ja suojat vaikkei niitä paljoo ookkaa. Kaikki iha kunnollisii. Ja kyl se sit tarjoo syömään ja tällstä

(Poika 15v)

Tilastolliseen tutkimukseen verrattuna oli jopa hieman yllättävää, miten vähän nuoret kertoivat rahan rajoittavan harrastamista. Kyseessä voi olla yhtäältä vanhempien pyrkimys välttää säästämistä lasten menoista säästämistä ja toisaalta nuoren halu korostaa omaa päätäntävaltaansa olosuhteiden saneleman pakon sijaan. Myös haastattelujen vapaa konteksti ohjasi nuoria keskittymään siihen, mitä heidän vapaa-ajassaan on eikä siihen, mitä siitä puuttuu. Siten hengailukin esitettiin aina omana valintana, vaikka kyse olisikin joidenkin kohdalla ollut siit, ettei muuhun tekemiseen ole ollut mahdollisuutta.

H: No missä te yleensä käytte pelaamassa korista?

N1: Tuolla alakentillä nyt kesällä.

H: Maksaako se jotain?

N1: Ei maksa, se on ilmainen.

N2: Jos se maksais niin ei me käytäis siellä.

(Kolme poikaa 14-17v)

Harrastusten ohella nuoria erottelivat lomat ja matkustelu. Matkustaa voi toki monenlaisilla budjeteilla, mutta matkojen määrissä ja kohteissa on selkeitä eroja. Toiset kävivät perheen kanssa ulkomailla muutaman kerran vuodessa, ja ulkomaanreissu perheen kanssa saatettiin jopa kokea ikäväksi velvollisuudeksi. Toisille ulkomaita edusti korkeintaan Tallinna.

H: Oletko matkustellut?

N: Ei oo silleen ollu varaa. Kyllä mä joskus.. me käytiin sukulaisten kaa Malagassa Espanjassa. Pienenä oon käyny kattomassa mummia Ruotsissa ja sitten kerran olin Tallinnassa.

(Poika 16v)

N Siitä että mä pääsen Austraaliaan, mä oon käyny niin monessa maassa jo, Euroopassa, Aasiassa. Me ollaan matkustettu perheen kanssa paljon. Matkusteluun oon tottunu ku oon matkustanu niin paljon. Oon ollu siis perhelomalla esim Nepalissa kuukauden.

(Poika 16v)

Kaikkiaan taloudellinen tilanne heijastui tekemisen mahdollisuuksien kautta. Materiaalisista puitteet – kuten merkkivaatteista, elektroniikasta ja asuneliöistä – saivat haastatteluissa vain satunnaisia mainintoja. Shoppailustakin puhuminen keskittyi shoppailuun ajanvietteenä käytettävien summien ja suosikkikauppojen jäädessä mainintoja vaille. Tämä on hieman yllättävää, sillä nuorten bränditietoisuuden on esitetty kasvaneen 2000-luvulla (Wilska ym 2005). Mainintojen puutetta ei pidäkään tulkita välinpitämättömänä suhtautumisena materiaan, vaan materiaalisten seikkojen vähäisyys puheessa selittyy haastattelujen painottumisella tekemiseen.

Nuorten omat käyttörahat

Shoppailu on haastattelujen perusteella helsinkiläisten teinityttöjen tyypillinen ajanviette. Rahankäytön kannalta se eroaa harrastuksista ja perheen kanssa tehtävistä matkoista siten, että välttämättömyyksiä lukuun ottamatta nuoret maksavat shoppailua omista rahoistaan. Muita tyypillisiä omista rahoista maksettavia menoja olivat pienet arkiseen elämiseen menevät summat, kuten kahviloissa käynnit ja herkkujen ostaminen kaupoista. Myös aiemman tutkimuksen perusteella 15 -17 –vuotiaat suomalaisnuoret käyttivät omaa rahaansa tyypillisimmin syömiseen, vaatteisiin ja matkalippuihin (Danske Bankin teettämä tutkimus, lainattu Allianssi 2014, 30).

H: Sanoit että usein on rahan kanssa ongelmia.

N: Joo, kahvilassakin on kallista käydä ja kaikki maksaa.... mutta on täällä (Helsinki) tekemistä kyllä, että ei tässä nyt niin (ongelmaa)...

(Poika 16v)

Nuorten itsensä käytössä oleva raha tulee useammasta eri lähteestä, joista merkittävien ovat vanhempien antamat taskurahat. Etenkin alle 15-vuotiailla vanhemmilta saatu taskuraha oli usein ainoa taloudellisen tuen lähde isovanhemmilta mahdollisesti saatujen synttärilahjarahojen ohella. Tämä raha saattoi olla vastikkeetonta taikka kotitöihin/opiskeluun sidottua kuukausi /viikkorahaa tai tarpeen mukaan annettua käyttörahaa.

H: Kuinka paljon sulla on rahaa käytössä, ja mistä saat sen?

N: Kuukausiraha on 60e, ja kyllä se riittää, saan lisää jos pyydän.

(Tyttö 16v)

Saan kuukaudessa pientä viikkorahaa josta muodostuu noin 30-50 € kuukaudessa. Rahat kuluvat bussimatkoihin ja skuuttaus harrastukseen kun ostan osia mm. laakereita jne.

(Poika 14v)

NuHa-haastattelujen perusteella kuukausirahojen määrissä on suuria eroja. Tulos vastaa aiempien tutkimusten tuloksia. Suomalaisista 15 - 17 -vuotiaista neljännes saa kuukausirahaa korkeintaan 70 euroa kuussa, ja joka kymmenennen kuukausiraha on vähintään 310 euroa kuussa. Kuukausirahan määrä kasvaa iän myötä ja keskimääräinen summa on 118 euroa. (Danske Bankin teettämä tutkimus, lainattu Allianssi, 201, 30.) Summat eivät tosin kerro sitä, minkä verran vanhemmat maksavat nuoren menoja

kuukausirahan ohella. Haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, että kaikkein suurimpia kuukausirahoja nauttivilla nuorilla on myös suurempi vastuu omista menoistaan.

Vanhempien ja sukulaisten taskut eivät ole nuorten ainoita rahanlähteitä. Kouluvuosien aikainen työssäkäynti on yleistynyt 2000-luvulla ja vuonna 2011 jopa noin kolmannes helsinkiläisistä 8-9. luokkalaisista ja 40% lukiolaisista kävi töissä lukuvuoden aikana. Työssäkäynnin ja perheen varallisuuden välillä ei ole havaittavaa yhteyttä.

Taloudellisen pakon sijasta nuorten tärkeimmät motiivit työntekoon ovat rahan saaminen päivittäiseen kulutukseen taikka vaatteisiin, työkokemus ja säästäminen joko matkaan tai tulevaisuuden varalle. (Nyholm 2011, 107.) Toisaalta, kuten Tuohinen (2013, 134) huomauttaa, ovat nuorten motiivit työnteolle moninaiset. Osa kaipaa itsensä kannalta mielekästä työtä, kun taas toisille työ ensisijaisesti tulonlähde.

Myös NuHa-haastatteluissa näkyi oman rahojen ansaitsemisen yleistymisen viidestätoista ikävuodesta lähtien. Haastatteluista ei tosin selvinnyt, vähenikö vanhempien tuki omien ansioiden myötä vai tulivatko omat ansiot tämän päälle – eikä tämä ollut aina selvää nuorille itselleenkin. Epäselyys viittaa siihen, ettei omien kulutusmahdollisuuksien lisääminen ole kaikille nuorille työntekoa ainoa tai ensisijainen motiivi, vaan työ myös nähdään väylänä itsenäistymiseen. Tosin tämäkin riippui jälleen nuoresta – kaikille ei kotoa taskurahoja heru. Tällöin työnteko ei ole ensisijaisesti itsenäistymistä vaan ainoa keino omien käyttörahojen saavuttamiseen.

Haastatteluissa mainitut itse ansaittujen rahojen käyttökohteet vahvistivat aikaisempia tutkimustuloksia. Kuvetta kaivettiin ensisijaisesti arkiseen kulutukseen kuten kahvilassa/pikaruokalassa käymiseen ja shoppailemiseen. Lisäksi nuoret käyttivät omaa rahaa erilaiseen ”ylimääräiseen” tekemiseen kuten konsertteihin tai leffalippuihin. Kesätyöt erosivat lukuvuosien aikaisesta työskentelystä siten, että niistä tienattavalle summalle oli usein oma korvamerkitty kohteensa, tyypillisimmin joko kavereiden kanssa tehtävä lomamatka tai jokin uusi kalliikko hankinta. Nuorten omat rahankäyttökohteet heijastuivat siihen, että haastatteluissa toivottiin erityisesti edullisempia kahviloita ja ilmaisia tapahtumia, kun taas harrastusten hinnoista puhuttiin huomattavasti vähemmän.

H: Liittyykö rahan käyttö paikan valintaan?

N: Kyllä raha määrittää voiko mennä kavereiden kanssa syömään ja aina katon halvinta listalta mitä on. On paljon kalliita ketju kahviloita, mut sit jostain keskustan ulkopuolelta löytyy vähän halvempia paikkoja ja sit on ilmasii gallerioita ja näyttelyitäkin. (Tyttö 20v)

Nuorten kulutusta kuvaa vapaus käyttää omat rahat itseensä eikä nuorten edellytetty osallistuvan perheen kuluihin ansioillaan. Myös varhemman tutkimuksen mukaan vain pari prosenttia lukuvuosien aikana työskentelevistä nuorista osallistuu perheen yhteisiin menoihin (Nyholm 2011, 107). Kuitenkin se, minkä katsotaan kuuluvan nuoren itse maksettaviin asioihin, vaihtelee suuresti: joillekin vanhemmat ostivat kaikki tarvikkeet, kun taas toiset säästivät itse omat tietokoneensa.

Joo oon mä aina saanu vanhemmilta sen mitä tarvii... tai no, tai mulla just hajos kolmas puhelin vuoden sisään niin ne sano et joudun odottamaan heinäkuuhun et saan uuden.

(Tyttö 15v)

Oon säästänyt koko yläasteen tietokoneeseen ja kuukaus sitten sain ostettua sen. Saan 100e kuussa ja sitä varten mun pitää siivoo ja tehdä kotitöitä. Saan kans synttäreil ja jouluna rahaa. Yritän koko ajan säästää.

(Poika 16v)

Tilanne muuttuu nuorten varttuessa ja muuttaessa omalleen. Itsenäisesti asuvat nuoret havahtuvat elinkustannusten kalleuteen ja moni kertoo harrastuksen jääneen kun vanhemmat eivät sitä enää kotoa poismuuttaneelle nuorelle ole maksaneet. Taloudellisen vastuun kasvu tuntuu liittyvän selkeämmin itsenäiseen asumiseen kuin ikään, vaikka jokunen kotona asuva parikymppinen kertookin maksavansa itse omat laskunsa. Kaikki kotoa poismuuttaneetkaan eivät siirry pois vanhempinsa taloudellisen tuen piiristä, mutta nuoren päättäntävalta siitä, mihin hän rahansa käyttää kasvaa. Samalla esimerkiksi harrastamisesta tuleekin vaihtoehtoinen menoerä esimerkiksi ulkona käymiselle.

T: Yksin asuminen ollut rankempaa, kun olin kuvitellut. Kun asun yksi, pitää hoitaa kaikki; ruoka, siivous, laskut, tulee hirveesti stressiä laskuista ja on paljon arkiasioita hoidettavana. Koulun jälkeen tulee kotiin, niin kauppaan, sit kotiin, siivoo, tekee ruokaa ja pitäisi vielä ehtiä syömään se ruoka.

(Tyttö 17v)

H1: Tuntuuko, että elämiseen on tarpeeksi rahaa?

N: Ei ole tarpeeksi, on pulaa. Mutta ei sille voi tehdä mitään. Pitää vain tarkasti katsoa mitä ostaa. Tuet menee suoraan vuokraan ja sitten jää joku 200 euroa, josta menee laskuja vaikka en ostaisi mitään ruokaa. Vanhempien luona saa käydä syömässä

(Poika 22v)

Yleiset havainnot nuorista ja rahasta

Havainnot taloudellisesta eriarvoistumisesta kätkeytyivät haastatteluissa rivien väliin. Toisilla nuorilla harrastus oli jäänyt hinnan takia, toisille veneet ja ulkomaanmatkat olivat itsestäänselvyys. Kun kyse oli nuorten omista rahoista, toiveisiin liittyi edullinen hinta (halpa kahvila), mutta vanhempien maksamissa kuluissa korkeaa hintaa saatettiin pitää laadun takeena ja jopa suotavana, sillä maksullisuus rajasi kävijäkuntaa sopivammaksi.

Haastatteluista kuului nuorten kaipuu taloudelliseen itsenäisyyteen eikä yksikään töissä käyvä nuori ei haastatteluissa esittänyt työtään pakkopullana tai välttämättömänä pahana. Sen sijaan työ näyttäytyi positiivisena ja tavoiteltavana asiana. Tämä voi tosin johtua siitä, että nuorilta ei kysytty systemaattisesti töistä, vaan työt tulivat esiin vain silloin kun nuoret itse halusivat työnteosta puhua.

Materiaalista asioista nuoret puhuivat vähän. Tuotteiden merkkejä ei tuotu esiin eikä vapaa-aikaa muutenkaan tarkasteltu aineellisen kuluttamisen kautta. Haastatteluissa raha näyttäytyi pikemminkin tekemisen kuin kuluttamisen mahdollistajana. Tämä ei kuitenkaan kuvaa välttämättä nuorten arjen kokemusta ja huomionarvoista on, että vaikka materiaasta ei

haastatteluissa puhuttu niin shoppailu - eli kaupoissa kiertely ja (vaatteiden) ostelu - oli nuorten tyttöjen keskeinen ajanviette.

TULEVAISUUS

Elämässä mukavaa on kivat ihmiset, ihanat ihmiset, teatteri on ihanaa, unelmat on ihania.
(Tyttö 19v)

H: Mikä elämässä on mukavaa?

N: Elämässä mukava: kiva olla nuori, kun ei tarvitse vielä mieltä niin paljon kun aikuisena.
(Poika 13v)

Haastattelujen keskeinen teema oli nuorten vapaa-ajanvietto, mutta niissä sivuttiin myös nuorten tulevaisuuden suunnitelmia sekä nuorten kokemuksia vaikutusmahdollisuuksista. Erityisen kiinnostavaa on tarkastella nuorten vapaamuotoisissa haastatteluissa tulevaisuudestaan tuottamaa puhetta suhteessa helsinkiläisistä 11.-19-vuotiasita nuorista vuonna 2011 tehdyn kyselytutkimuksen vastauksiin. Tässä tutkimuksessa nuorten keskeisiä tulevaisuuden toiveita olivat mielenkiintoinen ammatti, asunto, kumppani, matkustelu ja opiskelupaikka. Tulevaisuuspelkojen viiden kärki olivat puolestaan rahattomuus, läheisen menettäminen, työttömyys, vakava sairaus ja se ”ettei pärjää”. (Nyholm 2011.)

Tulevaisuusteemaan liittyy myös nuorten näkemys itsestään yhteiskunnassa.

Tulevaisuuspuheessa – kuten NuHa-haastatteluissa ylipäänsä - korostui nuoren oma vastuu elämästään, tekemisestään ja päätöksistään. Yhteiskuntaa ei syytetty tai huudettu apuun eikä sen tarjoamia puitteita kyseenalaistettu. Yhteiskunta oli kohdatuille nuorille etäinen ja abstrakti, ja kysymykset vaikuttamisesta typistyivät nuoren henkilökohtaiseen sfääriin. Vaikuttaminen oli yhtä kuin vapaus päättää vaatteista, harrastuksista, kavereista ja opinnoista.

Koska nuorten käsitys siitä, mitä tulevaisuus on ja konkreettiset tulevaisuutta koskevat valinnat eroavat nuorten ikävaiheen mukaan, käsittelen seuraavassa nuorten puhetta tulevaisuudesta ikäryhmittäin.

Varhaisnuoret ja kaukainen tulevaisuus

H: Mitä haluaisit tehdä isona?

N: Mä haluaisin olla isona maalivahti Bayern Münchenissä!
(Poika 11v)

H: Mistä sä haaveilet?

N: Haluaisin olla prinsessa tai kuuluisa tai olla maailman paras hevosenratsastaja.
(Tyttö 9v)

Ala-astettaan käyville varhaisnuorille tulevaisuus on vielä etäinen asia. Tärkeimmät valinnat seuraaviksi vuosiksi on vielä tehty heidän puolestaan – he ovat oppivelvollisia ja heidän oletetaan käyvän peruskoulua kunnes he saavat käteensä yhdeksännen luokan

päättötodistuksen. Edes koulujen kasvanut valinnanvapaus ja mahdollisuus valita erilaisten erityisluokkien kirjoista eivät kuuluneet varhaisnuorten puheessa tulevaisuudesta.

Kouluvalintojen jääminen vaille yhtä ainoaa mainintaa on kiinnostavaa, sillä Helsingin alakoululaisista noin kolmannes ja yläkoululaisista lähes puolet käy jotain muuta kuin omaa lähikouluun. Kauempana sijaitsevaan kouluun hakeutuminen on yhteydessä vanhempien korkeampaan koulutustasoon. (Bernelius 2013, 107, 126.) NuHa-aineiston valossa näyttääkin, että peruskouluikäisten hakeutuminen lähikoulunsa ulkopuolelle liittyisi pikemmin vanhempien kuin lasten tahtoon. Tai ainakaan varhaisnuoret eivät koe kouluvalinnan liittyvän tulevaisuuteensa, sillä heille tulevaisuus on aikuisuutta.

Kun ala-astettaan käyvältä nuorelta kysyy hänen tulevaisuudestaan, vastukset keskittyvät ensisijaisesti ammattiin. Ammatti on puhtaasti toiveammatti, eikä mainintoihin ei liity pohdintaa realiteeteista, kuten ammatin yleisyydestä, tulotasosta tai omista taipumuksista. Tyypillisiä toiveammatteja olivat harrastuksiin pohjautuvat ammatit kuten jalkapalloilijaa tai tanssija. Lisäksi varhaisnuoret mainitsivat unelma-ammatteinaan muun muassa poliisin, (eläin)lääkärin, rakennusmiehen, toimittajan sekä bloggaajan.

Ammatin ohella varhaisnuoret mainitsivat tulevaisuudensuunnitelmiaan asumistoiveet sekä auton pari kertaa ja ulkomaille muuton kerran. Lukioon tiesi tähtäävänsä kaksi varhaisnuorta ja yksi toivoi voivansa ratsastaa tulevaisuudessakin. Pelkoja ja epävarmuutta ei vastauksissa käsitelty lukuun ottamatta yksittäistä mainintaa huumeista ja toista koulunkäynnin takkuamisesta. Lisäksi yksi varhaisnuori totesi, ettei halua ajatella vielä asiaa, vaan haluaa vain pitää hauskaa.

Vielä ammattiakin tyypillisempi vastaus tulevaisuudensuunnitelmiin oli lyhyt ja ytimekäs ”en mä tiedä”. Varhaisnuorten puheessa tulevaisuudensuunnitelmien puute ei kuitenkaan näyttäytynyt ahdistavana, vaan pikemminkin vapauttavana. Tulevaisuus on vielä kaukana, nuori saa olla vielä lapsi ja kasvaa huoletta miettimättä vielä aikuisuuttaan, tavoitteitaan ja paikkaansa yhteiskunnassa.

13-15 -vuotiaat ja opiskeluvalinnat

Jos olis työpaikka, semmonen, et palkka riittää elämiseen. Et sais jotain muutakin kun vuokran ja ruokaa tai jotain

(Tyttö 15v)

H: Mitkä ovat teidän toiveet ja unelmat?

N: Matikka on vaikeaa. Olisi kiva osata matikkaa. Ja että loppuelämä menisi mahdollisimman hyvin. Ettei ois kauheesti alamäkiä

(Tyttö 13v)

H: Mistä haaveita ja unelmia sinulla on?

N: hyvä työ, juristi, saa paljon rahaa, oon luvannut vanhemmille ostaa asunnon ulkomailta. Haluun elää mahdollisimman normaalia elämää aikuisena.

(Poika 13v)

Yläasteen lopussa oppivelvollisuus päättyy ja nuoret ovat pakotettuja tekemään päätöksen suhteessa tulevaisuuteensa. Tulevaisuus on yläasteen opiskelijoille lähempänä kuin varhaisnuorille ja kysymys keräsi varin runsaasti peruskoulun loppumiseen liittyviä vastauksia. Nuoret kertoivat pyrkivänsä lukioon tai ammattikouluun ja miettivät valintaansa myös suhteessa omiin taipumuksiinsa sekä siihen mitä haluavat tulevaisuudelta.

Yläasteikäiset vastasivat tulevaisuuden suunnitelmiin varhaisnuoria harvemmin konkreettisella ammatilla. Sen sijaan he toivoivat kiinnostavaa työtä, jossa he viihtyisivät ja jossa he voisivat hyödyntää omia taipumuksiaan. Työhön liittyvien odotusten ohella puheeseen oli ujuttautunut mukaan myös muita tulevaisuutta koskevia toiveita. Nämä liittyivät tyypillisimmin ulkomailla asumiseen, rikastumiseen, mieluisaan asuntoon taikka ylipäänsä mahdollisuuteen elää hyvää elämää.

Osalla nuorista puhetta tulevaisuudesta värittää epävarmuus. Nuoret pelkäävät riittäkö heidän keskiarvonsa haluamaansa kouluun ja saavatko he kouluttauduttua ammattiin, joka takaa riittävän taloudellisen toimeentulon. Yksittäiset nuoret pelkäävät onnistuvatko he ylipäänsä olemaan sotkematta asioitaan ja elämään ”normaalia elämää”.

Yläasteikäisten nuorten puheessa tulevaisuus värittyy ensisijaisesti opiskelujen ja työnteon kautta ja vapaa-aikaan liittyviä odotuksia tai mainintoja on yläastetta käyvien nuorten tulevaisuuspuheessa niukasti.

16-18 -vuotiaat ja toive tulevasta

H: Haaveet?

N: Päästä lukemaan psykologiaa, olisi tulevaisuudessa oma perhe, saisi matkustella, kokea kaikenlaista . Uskon unelmiini.

(Tyttö 17v)

H: Tuntuuko teistä sille, että pystytte vaikuttamaan tulevaisuuteenne?

N: Sinänsä joo, mut sinänsä ei. Vaikuttaa joo, mut arvosanat on niin huonoj, etten voi vaikuttaa mihi meen, ku ei pääse sisään siihe kouluu mihin haluu.

(Poika 16v)

Haastatelluista 16-18 -vuotiaista nuorista suurin osa opiskeli toisen asteen oppilaitoksessa. Yläastettaan käyvien nuorten tavoin myös heidän tulevaisuudensuunnitelmansa liittyivät ensisijaisesti opintoihin ja ammattiin, mutta puheessa kuului nuorempia enemmän epävarmuutta. Toisen asteen jälkeen vaihtoehtojen kirjo kasvaa eikä monelle ollut selvää, mikä olisi se ”oma juttu”, se seuraava askel, jota heidän tulisi lähteä tavoittelemaan. Valinnan vaikeus konkretisoituu välivuosina, joita kertyy yli puolelle nuorista vähintään yksi ennen opintojen jatkamista (Kaukonen 2009).

Paitsi opiskelupaikasta, nuoret haaveilivat myös ”hyvästä työstä”. Hyvää työtä luonnehti hyvä palkka, työn kokeminen mielekkääksi sekä oma kiinnostus työtä kohtaan. Varhaisnuorille tyypilliset haaveet harrastuksen muuttumisesta ammatiksi olivat sen sijaan käyneet harvinaisiksi.

H: Onks sulla jotain unelmia?

N: On. Mä haluaisin vakituisen duunin, semmosen jost saisi sopivasti rahaa ja ehkä joskus tulevaisuudes olis kiva saada lapsiaki.

(Poika 18v)

Kaikilla nuorilla tulevaisuudensuunnitelmat eivät rakennu opiskelut/työ edellä, vaan työ/opiskelu saattoi olla vain väline, jonka ensisijainen tarkoitus oli mahdollistaa muita tulevaisuuden unelmia. Näitä muita tulevaisuuden valintoja ohjaavia haaveita olivat matkustaminen, ulkomailla asuminen, riittävä toimeentulo, rikastuminen, vapaus, perhe, riittävä ja mielekäs vapaa-aika sekä toiveet materiaalisista asioista kuten asunnosta, veneestä tai autosta.

H: Mistä haaveilet?

N: Että saisin hyvän ammatin, jossa tienaisi mukavasti. En halua tienata hyvin siksi, että olisin rikas, vaan siksi, että saisin viettää vapaa-aikaa juuri niin kuin haluan. Haluaisin lääkäriksi, talousalan ihmiseksi tai lakimieheksi, mut ei mulla ole vielä fiksattua suunnitelmaa, pitää vähän jättää aukikin.

(Poika 17v)

Puheessa on huomattavaa se, että siinä missä osa nuorista haaveili kiertävänsä maailmaa tehdä työtä, jossa voivat ilmaista itseään ja täyttävänsä runsaan vapaa-aikansa monenlaisilla aktiviteeteilla, toiset nuoret toivoivat työtä, joka takaisi riittävän toimeentulon ja tarjoaisi mahdollisuuden elää ihan tavallista elämää. Myöskään taloudellisista tavoitteista puhuminen ei tarkoittanut pelkkää haaveilua rikkauksista vaan aivan yhtä lailla vaatimatonta toivetta taloudellisesta itsenäisyydestä.

Aikuisuutta lähestyvien nuorten puheessa pelko omasta pärjäämisestä kuului voimakkaammin kuin nuoremmilla. Osa nuorista pelkäsi valitsevansa väärin tai huolehti pääsystään unelmiensa opiskelupaikkaan. Toiset taas pelkäsivät, etteivät kelpaa minnekään. Nuoret, joiden koulunkäynti ei sujunut, saattoivat kokea mahdollisuutensa varsin rajallisiksi.

19+ -vuotiaat nuoret ja kokonaisvaltainen elämä

H1: Onko sulla unelmia tulevaisuudelle?

N: Että saisin töitä ja elää suomalaisena ja olla hyödyllinen suomalaisessa yhteiskunnassa. Sitten voisi ajatella perheen perustamista, mutta ensin työ.

(Poika 22v)

H2: Millaisia haaveita sulla on?

Varmaan sellanen työ, joka itsee kiinnostais ja olis joustava. Vois vaikuttaa omaan ajankäyttöön. 8-16 ei houkuttele vaan sellanen, jossa pääsis vaikuttaa siihen miten itse tekee. vapaa-aikaa pitäis olla tarpeeks. ja tietty se vielä että, säilyis terveenä

(Poika 19v)

H: millaisia haaveita sulla on niinku vaikka 10 vuoden päästä?

N: mä toivon että mä oisin matkustanut paljon. et mulla ois vakituinen duuni ja sit perhe ja elämä hyvällä mallilla

(Tyttö 23v)

Mitä vanhemmiksi nuoret kävivät, sitä enemmän puhe tulevaisuudesta siirtyi pois kapeasta opiskelu/työperspektiivistä kohti kokonaisvaltaisempaa käsitystä siitä, mitä nuoret haluavat elämältään. Tämä ei tarkoita opiskeluun ja töihin liittyvien toiveiden väistymistä – päinvastoin, tyypillinen toive oli edelleenkin opiskella/saattaa opiskelut loppuun ja löytää koulutusta vastaava työ. Tosin suoritettuihin opinnott ei aina kertoneet elämän selkiintymisestä.

H: Oletko unelma ammatissa?

N: En tiää vielä. kaksi ammattikoulua jäänyt kesken.

N: Oon kokki. vihaan sitä oli pakko hakea jonnekin kouluun ja pääsin sinne. Mut pääsin kuitenkin ulkomaille.

(Tytöt 19 ja 20v)

H: Mitä ajattelet tulevaisuudesta?

N: No valmistuin just lähihoitajaksi ja kyllä varmaan tätä työtä haluan tehdä pari-kolme vuotta, sitten voisi ehkä opiskella vielä lisää.

(Tyttö 23v)

Puheessa kuitenkin korostui nuorempia ikäluokkia enemmän työelämän ulkopuoliset haaveet – kuten taloudellinen itsenäisyys, oma asunto, perhe, terveys, vapaus ja onnellisuus. Ero selittynee elämäntilanteella - näille nuorille aikuisuus oli jo lähellä ja kysymys siitä, millaista elämää he oikein halusivat elää, oli konkreettinen. Vaikka opiskelu/työt olivatkin edelleen merkittäviä, kysymys tulevaisuudesta ei enää koskenut vain niitä vaan käsitystä siitä, mikä on tavoiteltava työ vaan myös mikä on tavoiteltava elämä. Tulevaisuus ei enää myöskään ollut jossain kaukana, vaan se oli käsillä nuoren arjessa tässä ja nyt.

Nuoret ja pärjäämisen eetos

Mä en oo ikinä tähdännyt mihinkään. Mulla ei oo sellaisia maaleja, et se päätyis tähän ja kääntyis tonne. Se on lonkalta heittämistä suurelta osalta.

(Poika 16v)

H: Miten sä suhtaudut tulevaisuuteen? Kohta pitää kuitenkin alkaa tekee vähä ratkasui ja itsenäistyy, millasii tunteita se herättää sussa? Ootko luottavainen vai jännittääkö?

N: Ei pelota kyl yhtää, mutten tiää mitä haluun. Vähä jännittää se ku nykyää on tehty vaikeemmaksi alan vaihtaminen kesken opiskelujen. Jos tietäis mitä haluis tehdä ja opiskella ni kaikki ois iha ok, sit vois mennä sitä päin, mut täytyy vaa venaa et keksii.

(Tyttö 17v)

Pelottavaa ku pitää päättää aikasi valinnoistaan. Et jos kurssit ei suju tai ei lue tiettyi, ni menee vaikeeks. Onneks opo sano et aineit voi uusia ja ei haittaa vaik ei heti pääse läpi.

Haluisin jollekki alalle mis voi auttaa esimerkiks Lääkäri, psykologi, nuoriso-ohjaaja

(Tyttö 17v)

NuHa-aineiston perusteella nuoret toivovat tulevaisuudeltaan töitä ja opiskelua. Ikä vaikuttaa tulevaisuuden suunnitelmiin ja nuorten varttuessa toiveet huippujalkapalloilijan taikka tanssijan urista muuttuvat ensin suunnitelmiksi opiskeluista lukiossa taikka

ammattikoulussa ja sitten mietteiksi jatkosta. Mitä vanhempia nuoret ovat, sitä enemmän huolettaa oma pärjääminen – pääsenkö haluamaani opiskelupaikkaan, saanko töitä, tulenko toimeen. Näiden ohella nuoria mietityttävät myös muut kysymykset, kuten ”löydänkö oman juttuni”, kohtaanko kumppanin ja onko minulla mahdollisuuksia/varaa mielekkääseen vapaa-aikaan ja vastaako elämäni odotuksiani.

Nuorten pelot ja toiveet vaikuttivat arkiselta ja suoraan omaan elämänpolkuun liittyviltä ja erosivat hieman vuonna 2011 tehdystä kyselytutkimuksesta (ks. Nyholm 2011). Yhteistä kyselytutkimuksen kanssa oli kuitenkin nuorten huoli omasta pärjäämisestään. Tämä huoli on realistinen, sillä nuorten toiveet tulevasta koulutuksesta eivät vastaa avoimia koulutuspaikkoja. Moni nuori joutuu tyytymään kakkosvaihtoehtoonsa ja osa nuorista jää kokonaan vaille opiskelupaikkaa (Montén 2011). Todellisuus heijastui myös haastatteluihin – osa nuorista mietti rahkeittensa riittävyttä kovasti kilpailuilla unelmaurilla, toiset taas pohtivat pääsevätkö ylipäänsä johonkin kouluun ja onko tulevaisuudella tarjota heille edes itsenäisen elämän eväitä.

Erityisen rankalta tulevaisuus näyttäyty vieraskielisille nuorille, joista koulutuksen ja työelämän ulkopuolella on lähes neljännes (Nuorten hyvinvointikertomus 2014). NuHa-aineiston perusteella ei ollut mahdollista tarkastella eroja vieraskielisten kokemissa mahdollisuuksissa. Kuitenkin Peltolan (2014) mukaan maahanmuuttajataustaisissa perheissä arvostetaan koulutusta, mutta nuorten koulutuspolkuihin vaikuttavat puutteellinen kielitaito, opettajien asenteet ja vanhempien kyvyttömyys tukea nuoria heille itselleen vieraassa koulutusjärjestelmässä.

NuHa-aineiston perusteella osa nuorista mieltää tulevaisuutensa koostuvan hyvästä koulutuksesta, korkeapalkkaisesta työstä, ulkomaan kokemuksista ja monipuolisesta vapaa-ajasta. Samalla toiset nuoret näkevät tulevaisuutensa rajallisempana – toiveena on pärjätä ja saada työ, joka mahdollistaa itsenäisen elämän ja perheen perustaminen. Aikuisuutta lähestyessään nuoret ikään kuin asemoivat itsensä suhteessa yhteiskuntaan ja katsovat omaa elämäänsä sen kautta, mikä on se taso, mitä he pitävät itselleen kuuluvana/mahdollisena ja määrittävät tulevaisuuttaan tämän kautta.

Kasvaneet taloudelliset erot ja eriytynyt arki heijastuivatkin NuHa-haastattelujen kontekstissa kaikkien selvimmin nuorten tulevaisuudennäkymiin. Haaveissa oli havaittavissa suuri kirjo ja mikä oli yhdelle tulevaisuuden tavoite, oli toiselle suuri pettymys. Yhteistä nuorten puheelle oli kuitenkin näkemys siitä, että onnistuminen ja epäonnistuminen ovat kiinni nuoresta itsestään. Kokemus vastuusta on suuri ja pärjääminen mietityttää, oli tavoitteena sitten ”unelmaelämä” tai ”ihan semmoista tavallista”.

Kohdatuille nuorille yhteiskunta oli etäinen ja vaikutusmahdollisuuksien koettiin rajautuvan omaan elämänpäiiriin. Puhuessaan tulevaisuudestaan nuoret kuitenkin peilasivat omaa asemaansa yhteiskunnassa ja pohtivat mitä heidän sopii elämältä toivoa. Tarjottua osaa ei haastatteluissa kyseenalaistettu – niin kaiken mahdollistava valinnanvapaus kuin ahdistava pärjäämisenpelko otettiin annettuna asianlaitana. Nuorten erilaisten osien oikeutusta ei kysytty eikä haastatteluissa käytyihin keskusteluihin heijastunut pyrkimyksiä yhteiskunnan rakenteiden muuttamiseen.

YHTEENVETOA

NuHa-aineisto kertoo helsinkiläisten nuorten vapaa-ajasta vuonna 2014. Nuoria on monia, nuoruutta on monenlaista ja Helsingin sisään rakentuu erilaisia todellisuuksia. Nuorisotoimenjohtaja Tommi Laition sanoin ”nuoret liikkuvat Helsingissä erilaisissa kuplissa ja putkissa. Kuplat määrittävät kenen kanssa ollaan tekemisissä ja putket ohjaavat niin liikkumista kaupungissa kuin elämänpolkujakin”. Nuoruuden moninaisuudesta huolimatta NuHa-aineistosta nousi esiin asioita, jotka näyttävät yhdistävän suurinta osaa helsinkiläisistä nuorista. Vaikka harva nuori varmaan kokee kaikkien kohtien sopivan häneen itseensä, suurin osa kuitenkin tunnistaa itsensä useimmista seuraavista väittämistä.

Nämä helsinkiläisiä nuoria vuonna 2014 yhdistävät piirteet ovat:

- ”Kiva” vapaa-ajan keskeisenä odotuksena
- Kavereiden tärkeys
- Netin arkipäiväisyys
- Asuinalueella viihtyminen
- Tarve omaan identiteettiin sopiville tiloille, joissa voi oleskella
- Tilojen puute iltaisin ja talvisin
- Halu olla itsenäinen
- Toive opiskeluista ja työstä

Toisaalta, Helsinki on muutoksessa ja Helsingin sosiaaliset sekä maantieteelliset todellisuudet ovat eriytyneet. Tuloerot ovat kasvaneet ja asuinalueiden väliset erot suurentuneet. Vaikka nuoruutta yhdistää moni tekijä, on kuitenkin selvää, että kaupungissa kasvavien nuorten todellisuudet ovat erilaisia.

NuHa-aineiston perusteella selkeitä erottavia tekijöitä olivat seuraavat:

- Alle 20 -vuotiaat nuoret eivät puhu suoraan rahasta, mutta varallisuus näkyy sivulauseissa
- Kaupunki on eri – toisille Helsinki on suuri, toisten maailma loppuu lähiostariin
- Tulevaisuuden näkymät ovat erilaisia – jotkut toivovat työtä, jolla tulee toimeen, toisilla haaveissa ovat ulkomaat ja unelmatyöt
- Kaveriporukat myös eriyttävät. Se kenen kanssa viettää aikaa, vaikuttaa siihen mitä tekee, mitä tavoittelee ja miten puhuu.
- Kun kaverit ovat nuoruuden ytimessä, mitä merkitsee yksinäisyys?

Helsinki kasvaa ja 10 - 20-vuotiaita nuoria asuu kaupungissa lähes 62 000 (Suomen virallinen tilasto 2014b). Kaupunkiin mahtuu monenlaisia sosioekonomisia todellisuuksia, monenlaisia asuinalueita, monia perhemuotoja, monia kulttuureja. Alkanut vuosituhat on nähnyt kaupunkilaisten todellisuuksien karkaavan etäämmälle toisistaan tuloerojen kasvun ja asuinalueiden eriytymisen myötä. Samaten kaupungin nuoret eivät ole yksi vaan monta. On monenlaista nuoruutta, monenlaisia toiveita, tarpeita, suruja ja haaveita. Näiden moninaisuuksien – niin nuorten kuin rakenteellisen todellisuuden - huomioimisesta rakentuu suunnantarkistuksen keskeinen haaste ja sisältö.

Lähdeluettelo

- Aaltonen, Sanna & Kivijärvi, Antti & Peltola, Marja & Tolonen, Tarja (2011). Ystävyudet. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (toim.). Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 112
- Anttila, Anna (2011). Vaikea vapaa-ajan määrittely. Teoksessa Keskinen, Vesa & Nyholm, Sohvi (toim.) Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bernelius, Venla (2013). Eriytyvät kaupunkikoulut. Helsingin peruskoulujen oppilaspuhjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2013:1.
- Cantell, Timo & Laine, Markus & Rauniomaa, Eija & Salorinne, Minna & Väliniemi-Laurson, Jenni (toim.). Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsingin tila ja kehitys. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus-
- Hakovirta & Rantalaiho (2012) Taloudellinen eriarvoisuus lasten arjessa. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 124. Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2012.
- Hartikainen, Taina (2014). Kesätyö ja –työntekijät 2014. Kaupunginkanslia, Henkilöstöosasto Rekrytoinnin ohjaus 31.10.2014
- Husu ja Suni (2011). Suomalaisten fyysinen aktiivisuus ja kunto. Terveystietä edistävän liikunnan nykytila ja muutokset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:15.
- Kaukonen, Ritva (2009) Valtaosa uusista ylioppilaista viettää välivuoden opinnoista. Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 2009:1.
- Keinänen & Sinivuori (2010) Nuorten työllisyys ja työttömyys taantumassa. Työpoliittinen Aikakauskirja 4/2011.
- Keskinen, Vesa (2011). Keskinen teoksessa Keskinen, Vesa & Nyholm, Sohvi (toim.) Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti & Gretschel, Anu & Laine, Sofia & Myllyniemi, Sami (2011). Nuorten tilat. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (toim.). Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 112
- Korkiamäki, Riikka (2013). Kaveria ei jätetä. Sosiaalinen pääoma nuorten vertaisuuhteissa. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Koste, Asmo (2014). Nuorista Suomessa 2014. Helsinki: Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry
- Lammi-Taskula & Karvonen (toim.) (2014). Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveystietä ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Lehtikangas, Annukka (2014). Identiteetti, vuorovaikutus ja toimijuus verkossa. Kartoitus nuorten verkkokulttuuria käsittelevästä kotimaisesta tutkimuksesta. Helsinki: Verke -

Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus

Luopa, Pauliina & Kivimäki, Hanne & Nipuli, Suvi & Vilkki, Suvi & Jokela, Jukka & Laukkarinen, Essi & Paananen, Reija (2013) Kouluterveys 2013, Pääkaupunkiseudun raportti. Espoo: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Pääkaupunkiseudun kouluterveyskyselytyöryhmä

Manninen, Asta (2013). Helsinki kansainvälisesti. Teoksessa Cantell, Timo & Laine, Markus & Rauniomaa, Eija & Salorinne, Minna & Väliniemi-Laurson, Jenni (toim.) Helsingin tila ja kehitys. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Montén, Seppo (2011). Nuorten koulutussuunnitelmat ja kuinka sitten käykään. Teoksessa Keskinen, Vesa & Nyholm, Sohvi (toim.) Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Myllyniemi, Sami(2012). Tilasto-osio. Nuorisobarometri 2012. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 127,

Myllyniemi, Sami & Berg, Päivi (2013). Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja 49.

Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (2011). Johdanto. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (toim.). Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 112.

Nuorten hyvinvointikertomus 2014. Helsingin kaupunki.
<http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/> Haettu 8.12.2014.

Nyholm, Anna Sofia (2011). Nyholm teoksessa Keskinen, Vesa & Nyholm, Sohvi (toim.) Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Peltola, Marja (2014). Kunnollisia perheitä. Maahanmuutto, sukupolvet ja yhteiskunnallinen asema. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 147.

Stenvall, Elina (2009) ”Sellast ihan tavallist arkee” Helsingiläisten 3.-6.- luokkalaisten arki ja ajankäyttö. Helsingin kaupungin Tietokeskuksen julkaisuja 2:2009

Suomen virallinen tilasto (2014a): Tulonjakotilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=1795-8121. Tulot, Asuminen Ja Asumismenot 2012, 2. Tuloerot Suomessa pitkällä aikavälillä . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 23.10.2014].

Suomen virallinen tilasto (2014b): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 5.12.2014].

T-Media Oy (2013). Kun koulu loppuu -kesätyöekstra. Helsinki: taloudellinen tiedotustoimisto. http://www.tat.fi/wordpress/wp-content/uploads/2014/06/Kun-koulu-loppuu-tutkimus-2013_kesa%CC%88tyo%CC%88extra.pdf

Tuohinen (2013). Nuorten työhalut hiipumassa? Mielikuvista ja niiden merkityksestä. Teoksessa Myllyniemi, Sami. Nuorisobarometri 2013. Vaikuttava osa. Helsinki: nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja: 50.

Tuominen, Martti (2013). Helsingin rikollisuus ja turvallisuustilanteesta. Teoksessa. Cantell, Timo & Laine, Markus & Rauniomaa, Eija & Salorinne, Minna & Väliniemi-Laurson, Jenni (toim. Helsingin tila ja kehitys. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vihavainen, Maija (2013). Helsingiläisten asumistaso. Teoksessa Cantell, Timo & Laine, Markus & Rauniomaa, Eija & Salorinne, Minna & Väliniemi-Laurson, Jenni (toim.) Helsingin tila ja kehitys. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Wilska, Terhi-Anna (toim.) (2005) Erilaiset ja samanlaiset - Nuorisobarometri 2005. Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 59. Nuorisosian neuvottelukunta, julkaisuja 31. Yliopistopaino. Helsinki.
Tuohinen (2013). Teoksessa nuorisobarometri 2013.

Vilkama, Katja & Lönnqvist, Henrik & Väliniemi-Laurson, Jenni & Tuominen Martti. Erilaistuva pääkaupunkiseutu. Sosioekonomiset erot alueittain 2002-2012. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2014:1.

LIITE 1. NuHa RuutiExpossa – Nuorille esitetyistä väittämistä nousseita huomioita:

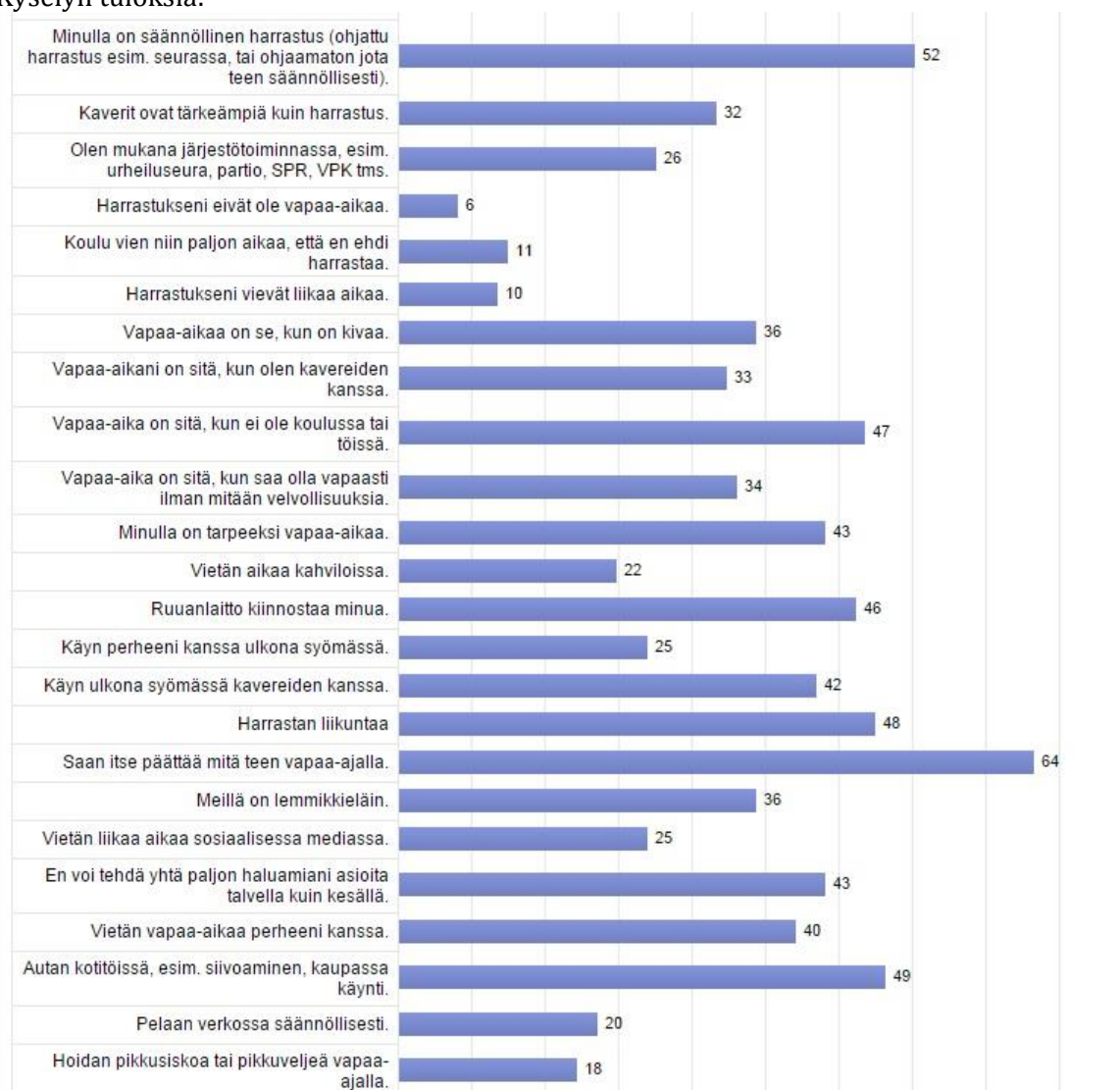
RuutiExpoa varten NuHatyöryhmä teki 95 väittämää aineiston pohjalta, joita nuoret pääsivät tapahtumassa kommentoimaan ja todentamaan. Expossa oli muutama tietokone joilla nuoret saivat valita väittämiä joiden kokivat sopivan itseensä. Tapahtumassa järjestettiin myös neljä työpajaa, joissa käsiteltiin aihepiirien väittämäkokonaisuuksia vähän tarkemmin. Aihepiirit olivat tekeminen, paikat, oma asuinalue ja rahankäyttö.

Kyselyyn vastasi 88 nuorta, joista tyttöjä oli 54 ja poikia 32 henkeä. Kaksi vastaajaa ei halunnut määritellä sukupuoltaan. Pajoihin osallistui yhteensä 22 nuorta. Kaiken kaikkiaan RuutiExposta saatiin hyvin samankaltaisia tuloksia, kuin mitä NuHa-hanke on antanut: nuoruus Helsingissä on monimuotoinen asia, jonka kova ydin on kaverisuhteet.

Mitä teen vapaa-ajallani (kahdeksan nuorta):

Ensimmäisessä pajassa keskusteltiin suuresta määrästä väittämiä hyvin pintapuolisesti. Aamun ensimmäisessä pajassa sekä osallistujat että vetäjät olivat vielä hieman kankeina.

Kyselyn tuloksia:

Missä vietän aikaani (seitsemän nuorta):

Päivän toinen työpaja sujui jo paremmin ja keskustelusta löytyi jo varsin kunnollisia huomioitakin. Tässä niistä muutamia:

- paikalla on väliä, roskalavalla ei ole kiva hengaila
- Pitäjänmäkeläiset nuoret eivät ainakaan hengailleet kirjastoissa. Tai jos hengailevat, se on satunnaista.
- Hengataan pitskun mottiksella → ei Nutalla, kun se on joko kiinni tai on ongelmia ohjaajien kanssa
- Nuoret eivät kokeneet Helsinkiä erityisen turvattomaksi, mutta etenkin pimeällä turvattomuuden tunne lisääntyi. ”Kello kahdeksan jälkeen keskustassa ei saisi olla ollenkaan” → juoppoja ja turvatonta. Myöskään Pitskussa ei kannata kuulemma liikkua myöhään

Kyselyn tuloksia:

Raha (kolme nuorta):

Pajassa oli vain kolme nuorta, mutta keskustelu oli varsin hyvää. Joitain huomioita rahasta:

- Nuorilla on vaihtelevia kokemuksia omasta rahankäytöstä. Osa tietää tarkkaan paljon rahaa kuluu ja minnekin – osa ei. Rahankäyttö on yksilöllistä ja se riippuu monista päällekkäisistä seikoista.
- Raha ei tuntunut olevan motivoiva tekijä tulevaisuuden suunnitelmissa.
- Harrastukset koettiin kalliiksi siten, että useampaa kallista harrastusta ei voinut ottaa vaikka kiinnostusta olisi ollut. Esim. NK:n järjestämille ratsastustunneille olisi näiden nuorten joukossa ollut kysyntää.
- Kesätyöt kiinnostavat ja niitä halutaan tehdä. Kesätyöissä kiinnostaa lähinnä raha – ei tekeminen. Sen vuoksi kesätyö ei saisi viedä kuin maksimissaan puolet lomasta ja silloinkin alkupäästä.

Kyselyn tuloksia:

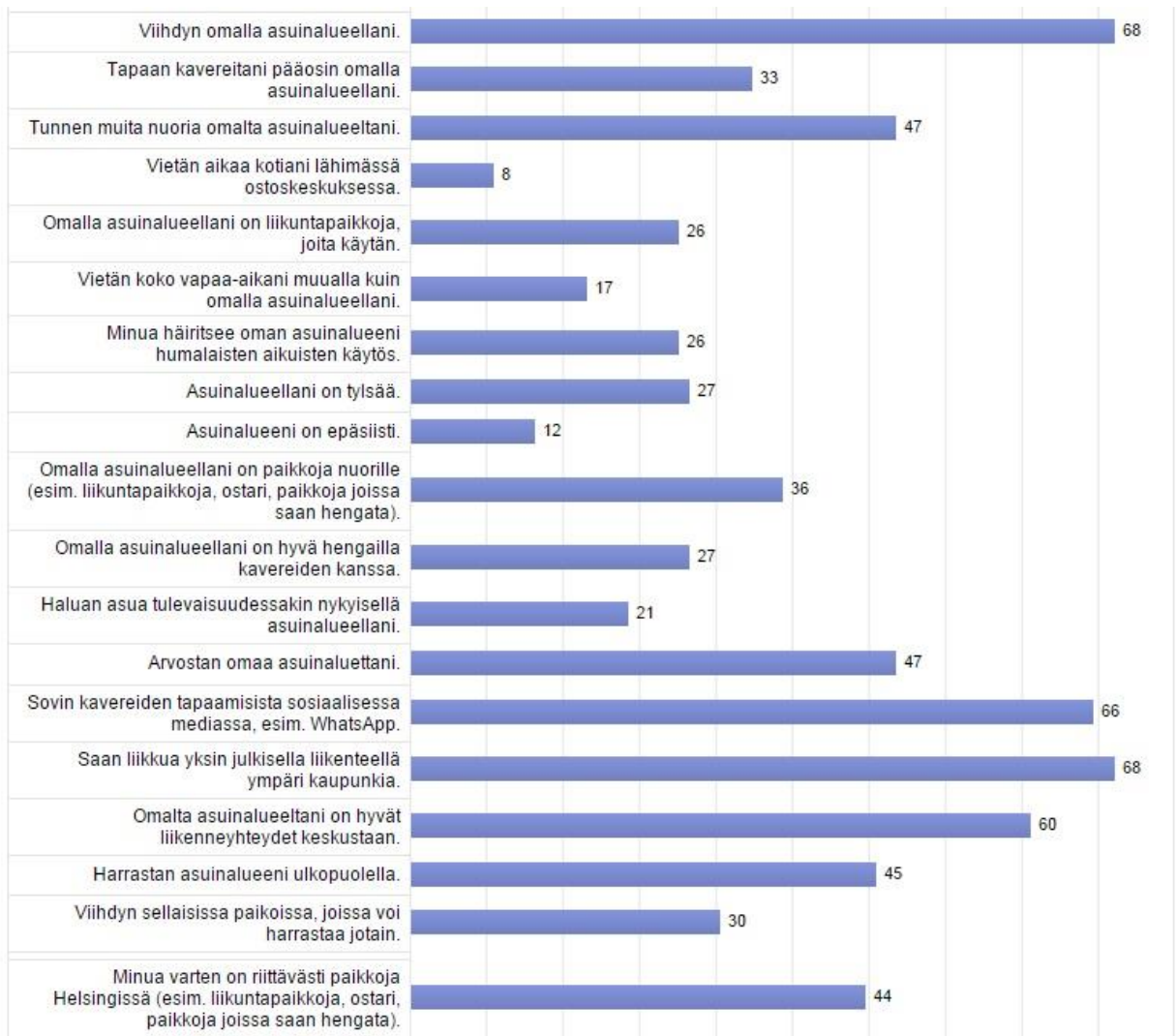

Oma asuinalue (neljä nuorta):

Viimeisen työpajan nuoret olivat kaikki samalta alueelta ja tunsivat toisensa. Kokemukset siis olivat suhteellisen samanlaiset, mutta keskustelu soljui hyvin ja huomioitakin nousi varsin kivasti:

- Kavereita tavataan sen eri puolilla sen mukaan mistä kaverit ovat.
- Asuinalueella viihdytään ja sitä arvostetaan.
- Hengailupaikkoja löytyy, harrastuksiin pitää liikkua bussilla. Ihan ok kuitenkin, kun yhteydet hyvät.
- Juopot häiritsee Maunulassa, Pakilassa niitä ei ole. Pimeällä liikkuminen inhottavaa. Rajoittaa myös olemista, kun joidenkin kavereiden vanhemmat ei tykkää jos hengataan ulkona koska siellä on juoppoja. Päivisin juopot eivät haitta, on muitakin ihmisiä.
- Samat hengailumestarat käytössä kesät talvet. Paikka on sinänsä aika samantekevä, olennaisempaa on, että on kavereita ja hyvä meno. Paikalla missä ollaan ei niinkään väliä – roskalavallakin voi olla kivaa, jos siellä ollaan kavereiden kanssa ja keksitään hauskaa tekemistä. Riippuu asenteesta ja siitä mitä on mennyt tekemään.

Kyselyn tuloksia:

LIITE 2. Haastattelupaikat

Haastattelupaikat	Kpl
Ala-Malmin tori	
Ala-Tikkurilan Mäkkäri/Makuuni	
Alppipuisto	
Annantalo, Kamppi	
Apollon Yhteiskoulu	2
Arabian graffitiseinä	4
Arabian kauppakeskus	
Ask.fm	2
Aurinkolahden ranta	
Brahen kenttä ja Skeitti	2
Brändö gymnasium 8.5 tai 13.5 (?)	
Burger King	2
Columbus	6
Demi.fi	
Eläintarhan skeitti	3
Espan puisto 26.5	
Falkulla	
Harjutori	
Helsingin keskusta	
Herttoniemen McDonald's/metro	
Herttoniemen metroasema	
Herttoniemen urheilupuisto	
Hietaniemen Uimaranta	2
Itäkeskus	6
Itä-Helsingin musiikkiopisto	
Itäkeskuksen kirjasto	
Jakiksen graffitiseinä ja liikuntapuisto	3
Jakomäen ostari/kirjasto	
Johanneksen kenttä 7.5	
Jäähallin kirpputori	
Kaari	
Kaivopuisto	
Kallion kirjasto ja hakaniemen metro	
Kampin kauppakeskus	
Kampin Macdonalds	
Kannelmäen aseman seutu	
Kannelmäen kirjasto	
Keskusta	
Kiasma ja Musiikkitalo 22.5	2
Kierrätystehdas	
Kirjasto (Malmi)	
Kirjasto, Viikki	

Kirpputori	2
Kisahalli	2
Kontulan kirjasto	
Kontulan metroasema	
Kontulan ostari	3
Koulu	18
Kumpulan kyläjuhlat	
Kumpulan maauimala	2
Käpylä	
Käpyläklubi	
Käpylän kirjasto	
Leikkipuisto	
Loistefestarit	2
Maailma kylässä	3
Malmin kauppakeskus	
Malmin Nova	
Malmin putki ja kulmat	
Malmin uimaranta	
Malminkartanon aseman seutu	
Manga-Kahvila Kaisaniemi	
Merirastila	
Messukeskus	
Metro, bussi, juna...	
Model Expo, Messukeskus	
Munkkiniemen uimaranta	
Myllypuro, Arena Center ja metris	
Myllypuron ostari ja ympäristö	
Mäkelänrinteen Uimahalli	
Mätäjoki/Sitratori	
Narinkkatori	
Nutacup, Laajasuon kenttä	
Omegle	
Oulunkylä (urheilukenttä, kirjasto, ostari)	
Oulunkylän ostari	
Paavalin kirkko	
Paja	6
Pasilan Asema, Steissi	
PetExpo	
Pihlajamäen nuorisopuisto	
Pihlajamäen skeitti	
Pikkukoski	
Pikku-Roba-Forum, Steissi	
Pirkkolan liikuntapuisto	
Pukinmäen kirjasto	
Rickhardinkadun ja Töölön kirjastot	

Roihuvuoren kirjasto	
Ruohonjuuri	
Ryhmä	12
Ryhmä	
Salmisaaren liikuntakeskus ja Jätkäsaaren ostoskeskus	
Siilitien skeitti/Itäkeskuksen kirjasto	
Siltamäen ostari	
Srk:n kahvila	
Srk:n nuorten ilta	
Stafettkarnevalen, Stadion	2
Starbucks	2
Taitoliikuntakeskus	
Tapanilan urheilukeskus	
Tennispalatsi	2
Tullikirjurin skeitti	
Tuorinniemi Rock	
Töölönlahti	
Uimastadion	
Verkkokauppa.com	
Viikki	
Vuosaaren skeitti, liikuntapuisto	3
Vuosaaren vanha ostari 23.4	
Vuotalo 7.5	
Ympäristö, popjazz	
Young spirit tapahtuma	
Östersundomin ja Vesalan nuorisotalot	